

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра дошкільної освіти

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

За напрямом _

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Автор:

доц. Лісовська Т.А.

Затверджено на засіданні кафедри від « 27» серпня 2018р.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії факультету

«29» серпня 2018р.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету

«29» серпня 2018р.

Миколаїв 2018

Зміст навчально-методичного комплексу

1. Титульна сторінка
2. Зміст НМКД
3. Витяги з ОКХ, ОПП спеціальності
4. Навчальна програма дисципліни
5. Робоча навчальна програма дисципліни
6. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів
7. Конспект лекцій з дисципліни
8. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять
9. Питання до екзаменаційних білетів
10. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра дошкільної освіти**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
05 вересня 2018 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Ступінь бакалавра
Галузь знань: 01 Освіта
012 Дошкільна освіта
Факультет дошкільної та початкової освіти

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Лісовська Тетяна Адамівна, доцент кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти
Протокол від «27» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри
дошкільної освіти _____ (Трифорова О. С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол від «29» серпня 2018 року № 1
Голова навчально-методичної комісії _____ (Курчатова А. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «05» вересня 2018 року № 2
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія і методика музичного виховання» складена Лісовською Т.А. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 012 Дошкільна освіта.

Предметом є вивчення системи музичного виховання дітей дошкільного віку.

Міждисциплінарні зв'язки: дошкільна педагогіка, дитяча психологія, мистецтвознавство, культурологія, історія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – засвоїти основи професійної діяльності педагога в галузі музичного виховання дошкільників, оволодіти майбутніми педагогами системою знань в галузі теорії та методики музичного виховання, практичними вміннями та навичками з організації і проведення різних форм роботи з музичного виховання в закладі дошкільної освіти.

Завдання курсу:

- оволодіння майбутніми педагогами основними поняттями, завданнями та змістом навчальної дисципліни;
- формування стійкого інтересу до навчальної дисципліни, усвідомлення пріоритетності здійснення музичного виховання дітей;
- формування у студентів практичних умінь і навичок щодо музичної діяльності та проведення всіх організаційних форм роботи з музичного виховання;
- засвоєння знань та практичних умінь по наданню організаційно-методичної допомоги вихователям;
- забезпечення оптимальних умов навчання, діяльності і відпочинку дітей дошкільного віку.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-16 здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення;

ЗК-17 здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань, пов'язаних з музичним мистецтвом;

ЗК-18 здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та музично-педагогічній діяльності;

ЗК-19 здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках; спроможність застосовувати на практиці знання з основ комп'ютерного музичного аранжування;

ЗК-20 здатність аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння

висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва;

ЗК-21 здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного музично-творчого потенціалу та самореалізації.

II. Фахові:

ФК-99 здатність використовувати в майбутній професійній діяльності доцільні методи та прийоми, різноманітні форми роботи з музичного виховання дітей дошкільного віку;

ФК-100 здатність володіти практичними вміннями і навичками в різних видах музичної діяльності;

ФК-101 здатність до виховання у дітей інтересу і поваги до національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, різних творів музичного мистецтва;

ФК-102 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів музичного мистецтва;

ФК-103 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види музичного мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо);

ФК-104 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку досвіду самостійної музично-імпровізаційної діяльності;

ФК-105 здатність до організації і керівництва музичною діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні основи теорії і методики музичного виховання

Тема 1. Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.

Музика як один із видів мистецтва. Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять (музичне виховання, музичний розвиток, музична вихованість, музикальність). Основні методи педагогічних досліджень у галузі музичного виховання. Завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Становлення і розвиток теорії та методики музичного виховання. Структура етносу. Витоки виникнення суспільного дошкільного музичного виховання в дореволюційній російській педагогіці. Становлення теорії і практики музичного виховання в радянських дошкільних закладах у 20-х – 30-х рр. Вплив психологічних і педагогічних досліджень на розвиток теорії музичного виховання в післявоєнний період. Узагальнення найкращого педагогічного досвіду в 50 – 70-ті роки. Народна педагогіка про виховання і навчання дітей дошкільного віку засобами мистецтва. Родинне виховання як джерело формування музично-естетичної культури особистості. Музичне виховання в закладах дошкільної освіти на сучасному етапі. Розвиток

музичного виховання у державних і приватних дошкільних закладах різних країн світу.

Тема 3. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку

Сутність і характеристика індивідуального підходу в психолого-педагогічній літературі. Індивідуальний підхід» – як одна з форм організації освітнього процесу, при якій вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності особистостей, рівень розвитку їх здібностей до навчання. Диференціація навчання як форма організації навчальної діяльності. Внутрішня і зовнішня форми диференціації (В. Крутецький, Ю. Орлов, В. Фірсов та ін.). Індивідуально-диференційований підхід як засіб підвищення ефективності навчання. Психологічне підґрунтя індивідуально-диференційованого підходу у працях С. Рубінштейна і П. Гальперіна. Дослідження проблеми індивідуально-диференційованого підходу (Я. Ковальчук, Н. Литвина, Г. Дикопольська та ін.).

Кредит 2. Методика музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку

Тема 1. Основні види музичної діяльності в ЗДО.

Загальна характеристика основних видів музичної діяльності: слухання музики; співи, музично-ритмічні рухи (рухи під музику, танці, музична гра); гра на дитячих музичних інструментах. Основні завдання розділу слухання музики. Музичний репертуар. Навчання співів – один із найсильніших засобів естетичного впливу на особистість. Охорона дитячого голосу. Діапазон. Співацька постава. Вокальні навички. Дихання. Дикція, Розспівування. Рухи під музику. Танці. Види танців: фіксовані, імітаційні та вільні. Музична гра (сюжетна, безсюжетна). Гра на дитячих музичних інструментах (шумові, струнні, духові, клавішно-язичкові, ударно-клавішні, ударні).

Тема 2. Характеристика методів і прийомів музичного виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.

Методи і прийоми музично–естетичного виховання. Загальна характеристика: наочні (наочно-слуховий, наочно-зоровий), словесні (бесіда, розповідь, пояснення, роз'яснення), практичні (показ педагогом виконавських прийомів у співах, музично-ритмічних рухах, грі на музичних інструментах і освоєнні їх дітьми, необхідні для музичної діяльності (виконавської й творчої).

Тема 3. Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.

Слухання музики. Методика навчання в кожній віковій групі. Методи і прийоми роботи на заняттях із слухання музики. Співи. Методика навчання в кожній віковій групі. Основні методичні прийоми розвитку співочих навичок (виразне виконання вокального твору музичним керівником, конкретний показ співочих умінь та слово педагога (пояснення, вказівки і т. ін.).

Музично–ритмічні рухи. Методика навчання в кожній віковій групі. Методи і прийоми навчання музично-ритмічних рухів. Методика навчання елементам різноманітних танців (полька, вальс, український народний танець,

білоруський, гуцульський і т. ін.). Методика навчання музичним рухливим іграм. Навчання гри на дитячих музичних інструментах в кожній віковій групі (молодша, середня, старша). Дитячий оркестр – один із видів колективного музикування.

Кредит 3. Форми організації дитячої музичної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Тема 1. Форми організації музичної діяльності в ЗДО.

Загальна характеристика основних форм музичної діяльності в закладі дошкільної освіти: заняття; музика в повсякденному житті дошкільного закладу; музичне виховання в сім'ї (в родині). Значення занять як форми організації музичної діяльності дітей дошкільного віку. Самостійна музична діяльність дітей. Форми використання музики в повсякденному житті. Значення сімейного виховання як важливого засобу музичного розвитку дітей. Особливості музичного виховання в сім'ї.

Тема 2. Музичні заняття, їх структура і зміст.

Роль і зміст музичних занять. Види і типи музичних занять (фронтальні, групові, індивідуальні, індивідуально-групові); (традиційні, тематичні, бінарні, комплексні, домінантні). Структура і методика проведення музичного заняття в закладі дошкільної освіти, його позитивні та негативні моменти. Планування та облік музичних занять.

Тема 3. Види музично-дидактичних ігор і методика їх проведення.

Призначення музично-дидактичних ігор (зміст, розвиток дії, правила). Класифікація музично-дидактичних ігор та методика їх розучування в кожній віковій групі.

Тема 4. Роль музики на святах і розвагах у закладах дошкільної освіти.

Значення свята у закладі дошкільної освіти. Зміст і організація свят. Підготовка та проведення свят. Значення розваг. Їх види і форми (концерт, гра-драматизація, ляльковий театр, тіньовий театр, настільний театр, театр п'яти пальців, вечір ігор, розваг, атракціонів; святкування дня народження дітей). Роль музики в їх проведенні. Обов'язки ведучого на святі. Проведення святкових ранків.

Кредит 4. Керівництво роботою з музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку

Тема 1. Організація роботи з музичного виховання в ЗДО.

Обов'язки завідувача, вихователя-методиста, музичного керівника з питань музичного виховання дошкільників в ЗДО. Зміст і основні форми роботи музичного керівника з вихователями і батьками (консультації, практичні заняття, практикуми). Роль музичного керівника у фізичному вихованні дошкільників. Роль вихователя в процесі музичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Планування і облік роботи музичного виховання в ЗДО.

Планування роботи з музичного виховання в ЗДО. Види планів. Умови успішного планування роботи з дітьми (знання вимог навчальної програми; знання вимог спеціалізованої або додаткової програми, матеріал якої частково

використовується в роботі колективу; хороші знання музичного репертуару для всіх вікових груп і вимоги до його підбору; знання вікових і індивідуальних особливостей дітей, обізнаність з рівнем розвитку музичної вихованості кожної дитини-дошкільника; тісний контакт з членами педагогічного колективу, врахування їх інтересів і можливостей). Облік – важлива умова правильної побудови музично-виховної роботи з дітьми.

Тема 3. Наступність і перспективність в організації музичної діяльності в закладах дошкільної освіти та школи.

Перспективність і наступність – принципи неперервності освіти. Неперервність освіти – як система безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації. Наступність – врахування вчителями початкової школи здобутків і досягнень дітей в дошкільній освіті з метою організації природного входження дитини в процес систематичного навчання і виховання, спілкування більш високого гатунку в умовах нового соціального середовища (це знання програм, змісту й методик дошкільного виховання, базових досягнень у розвитку дітей старшого дошкільного віку за різними видами їхньої музичної діяльності та музичної вихованості).

Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.
2. Бекина С. И. Музыка и движение / С. И. Бекина, Т. И. Ломова, Е. Н. Соковнина. – М. : Просвещение, 1984. – 288 с.
3. Войнова А. Д. Развитие чистоты интонации в пении дошкольников / А. Д. Войнова. – М.: 1960. – 347 с.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 94 с.
5. Выготский Л. С. Воображение и творчество в дошкольном возрасте / Л. С. Выготский. – М.: 1967. – 380 с.
6. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду / Н. А. Ветлугина. – М.: 1981. – 240 с.
7. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка / Н. А. Ветлугина. – М. : Просвещение, 1968. – 300 с.
8. Ветлугина Н. А. Музыкальный букварь / Н. А. Ветлугина. – М.: 1989. – 140 с.
9. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. — М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
10. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1978. – 256 с.
11. Зінич Р.Т., Кукловська В.Г., Рудченко І.М., Шоломович С.М. Методика музичного виховання в дитячому садку. –К.: Муз. Україна, 1979. – 265с.
12. Кабалевский Д. Б. Про трех китов и про многое другое. М.: 1972. – 98с.
13. Коммисарова Л. Н., Костина Е.П. Наглядные средства в музыкальном воспитании дошкольников. М. : Просвещение, 1986. – 126с.
14. Кононова Н. Г. Музыкально-дидактические игры для дошкольников / Н. Г. Кононова. – М.: 1982. – 360 с.
15. Кононова Н. Г. Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах / Н. Г. Кононова. – М.: 1990. – 130 с.
16. Лісовська Т.А. Музичне виховання дітей дошкільного віку / Т. А. Лісовська. – Навчально-методичний посібник. – Миколаїв: Вид.-ць Прокопчук Т. Ю., 2014. – 342с.
17. Метлов Н. А. Музыка детям / Н. А. Метлов. – М. : Просвещение, 1985. – 200 с.
18. Методика музичного виховання в дитячому садку / за ред. С. М. Шоломович. – К.: 1974. – 192 с.
19. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.

20. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 104 с.

Допоміжна

1. Амонашвили Ш.А. Как живёте дети? – М. : Просвещение, 1991. –175 с.
2. Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
3. Артоболевская А. Д. Малыши и музы / А. Д. Артоболевская. – М. : Советский композитор, 1972. – 142 с.
4. Артоболевская А. Д. Первая встреча с музыкой / А. Д. Артоболевская. — М. : Советский композитор, 1987. – 104 с.
5. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. –К. : «Магістр-S», 1996. – 96 с.
6. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят / С. І. Науменко. – К.: 1996. –160 с.
7. Радынова О. П. Слушаем музыку / О.П. Радынова. – М.: Просвещение, 1990. – 160с.
8. Радынова О. П. Музыкальное воспитание дошкольников : ученик / О. П. Радынова, А. И. Катинене, М. Л. Палавандишвили. – М. : Академия, 2000. – 240 с.
9. Степанова Т. М. , Лісовська Т. А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія. – К. : Видавничий дім «Слово», 2012. – 256с.
10. Українська культура: Історія і сучасність. За ред. Черепанової С.О. Львів: Світ, 1994. – 86с.
11. Українське докілья. Пісні, ігри, танці, вірші й загадки. К.: муз. Україна, 1993.
12. Журнали: «Музика дітям», «Дошкільне виховання», «Бджілка», «Розкажіть онуку».

Інформаційні ресурси

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 69с.	http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/bazovij_komponent-doshkilnoji_osviti_v_ukrajini/
Кабалевский Д. Б. Про трех китов и про многое другое. М., 1972. —с.	http://www.e-reading-lib.com/book.php?book=101924
Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. — К. : «Магістр-S», 1996. — 96 с.	http://ua.convdocs.org/docs/index-79296.html
Радынова О.П. Слушаем музыку. М.: Просвещение, 1990. – 160с.	http://bibliofond.ru/view.aspx?id=564972#1
Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 104 с.	http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/doshkilna/progr_rozv/1.pdf
Закон України «Про дошкільну освіту».	http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2628-14

Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста.	http://www.pedlib.ru/Books/2/0160/2_0160-175.shtml
Диагностика уровня музыкального и психомоторного развития ребенка на музыкальных занятиях в средней группе (по методике А.И. Бурениной).	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/burenina.html
Диагностика музыкальных творческих способностей детей.	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/tvorchestvo.html
Диагностика музыкальных способностей детей (по К. В. Тарасовой).	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/tarasova.html

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: **екзамен**
5. Засоби діагностики успішності навчання: **тестування**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра дошкільної освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

05 вересня 2018 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Ступінь «бакалавра»
Галузь знань: 01 Освіта
012 Дошкільна освіта
Факультет дошкільної та початкової освіти

Миколаїв – 2018

Робоча програма навчальної дисципліни **«Теорія і методика музичного виховання»** для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.010101
Дошкільна освіта

Розробник: Лісовська Тетяна Адамівна, доцент кафедри дошкільної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент _____(Лісовська Т. А.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (Трифоновна О. С.)

«27» серпня 2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів–4	Галузь знань 01 «Освіта»	Нормативна
	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	
Індивідуальне науково-дослідне завдання	012 Дошкільна освіта. Практична психологія. 012 Дошкільна освіта. Корекційна педагогіка (Логопедія). 012 Дошкільна освіта. Початкова освіта.	Рік підготовки:
		3-й.
Лекції 16 год.		
Практичні 24 год.		
Загальна кількість годин – 120 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,8 год. самостійної роботи студента – 8 год.	Ступінь бакалавр	Самостійна робота 80 год.
		Вид контролю: іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання –120 год.: 40 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (33% / 67%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – засвоїти основи професійної діяльності педагога в галузі музичного виховання дошкільників, оволодіти майбутніми педагогами системою знань в галузі теорії та методики музичного виховання, практичними вміннями та навичками з організації і проведення різних форм роботи з музичного виховання в закладі дошкільної освіти.

Завдання курсу:

- оволодіння майбутніми педагогами основними поняттями, завданнями та змістом навчальної дисципліни;
- формування стійкого інтересу до навчальної дисципліни, усвідомлення пріоритетності здійснення музичного виховання дітей;
- формування у студентів практичних умінь і навичок щодо музичної діяльності та проведення всіх організаційних форм роботи з музичного виховання;
- засвоєння знань та практичних умінь по наданню організаційно-методичної допомоги вихователям;
- забезпечення оптимальних умов навчання, діяльності і відпочинку дітей дошкільного віку.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-16 здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення;

ЗК-17 здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань, пов'язаних з музичним мистецтвом

ЗК-18 здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та музично-педагогічній діяльності;

ЗК-19 здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках; спроможність застосовувати на практиці знання з основ комп'ютерного музичного аранжування;

ЗК-20 здатність аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, мистецькі твори різних стилів, жанрів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінні судження і позиції з основ музичного мистецтва;

ЗК-21 здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного музично-творчого потенціалу та самореалізації.

II. Фахові:

ФК-99 здатність використовувати в майбутній професійній діяльності доцільні методи та прийоми, різноманітні форми роботи з музичного виховання дітей дошкільного віку;

ФК-100 здатність володіти практичними вміннями і навичками в різних видах музичної діяльності;

ФК-101 здатність до виховання у дітей інтересу і поваги до національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, різних творів музичного мистецтва;

ФК-102 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів музичного мистецтва;

ФК-103 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види музичного мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо);

ФК-104 здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку досвіду самостійної музично-імпровізаційної діяльності;

ФК-105 здатність до організації і керівництва музичною діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Загальні основи теорії і методики музичного виховання

Тема 1. Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.

Музика як один із видів мистецтва. Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять (музичне виховання, музичний розвиток, музична вихованість, музикальність). Основні методи педагогічних досліджень у галузі музичного виховання. Завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Становлення і розвиток теорії та методики музичного виховання. Структура етносу. Витоки виникнення суспільного дошкільного музичного виховання в дореволюційній російській педагогіці. Становлення теорії і практики музичного виховання в радянських дошкільних закладах у 20-х – 30-х рр. Вплив психологічних і педагогічних досліджень на розвиток теорії музичного виховання в післявоєнний період. Узагальнення найкращого педагогічного досвіду в 50 – 70-ті роки. Народна педагогіка про виховання і навчання дітей дошкільного віку засобами мистецтва. Родинне виховання як джерело формування музично-естетичної культури особистості. Музичне виховання в закладах дошкільної освіти на сучасному етапі. Розвиток музичного виховання у державних і приватних дошкільних закладах різних країн світу.

Тема 3. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку

Сутність і характеристика індивідуального підходу в психолого-педагогічній літературі. Індивідуальний підхід» – як одна з форм організації освітнього процесу, при якій вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності особистостей, рівень розвитку їх здібностей до навчання. Диференціація навчання як форма організації навчальної діяльності. Внутрішня і зовнішня форми диференціації (В. Крутецький, Ю. Орлов, В. Фірсов та ін.). Індивідуально-диференційований підхід як засіб підвищення ефективності навчання. Психологічне підґрунтя індивідуально-диференційованого підходу у працях С. Рубінштейна і П. Гальперіна. Дослідження проблеми індивідуально-диференційованого підходу (Я. Ковальчук, Н. Литвина, Г. Дикопольська та ін.).

Кредит 2. Методика музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку

Тема 1. Основні види музичної діяльності в ЗДО.

Загальна характеристика основних видів музичної діяльності: слухання музики; співи, музично-ритмічні рухи (рухи під музику, танці, музична гра); гра на дитячих музичних інструментах. Основні завдання розділу слухання музики. Музичний репертуар. Навчання співів – один із найсильніших засобів естетичного впливу на особистість. Охорона дитячого голосу. Діапазон. Співацька постава. Вокальні навички. Дихання. Дикція, Розспівування. Рухи під музику. Танці. Види танців: фіксовані, імітаційні та вільні. Музична гра (сюжетна, безсюжетна). Гра на дитячих музичних інструментах (шумові, струнні, духові, клавішно-язичкові, ударно-клавішні, ударні).

Тема 2. Характеристика методів і прийомів музичного виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.

Методи і прийоми музично–естетичного виховання. Загальна характеристика: наочні (наочно-слуховий, наочно-зоровий), словесні (бесіда, розповідь, пояснення, роз'яснення), практичні (показ педагогом виконавських прийомів у співах, музично-ритмічних рухах, гри на музичних інструментах і освоєнні їх дітьми, необхідні для музичної діяльності (виконавської й творчої).

Тема 3. Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.

Слухання музики. Методика навчання в кожній віковій групі. Методи і прийоми роботи на заняттях із слухання музики. Співи. Методика навчання в кожній віковій групі. Основні методичні прийоми розвитку співочих навичок (виразне виконання вокального твору музичним керівником, конкретний показ співочих умінь та слово педагога (пояснення, вказівки і т. ін.).

Музично–ритмічні рухи. Методика навчання в кожній віковій групі. Методи і прийоми навчання музично-ритмічних рухів. Методика навчання елементам різноманітних танців (полька, вальс, український народний танець, білоруський, гуцульський і т. ін.). Методика навчання музичним рухливим іграм. Навчання гри на дитячих музичних інструментах в кожній віковій групі (молодша, середня, старша). Дитячий оркестр – один із видів колективного музикування.

Кредит 3. Форми організації дитячої музичної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Тема 1. Форми організації музичної діяльності в ЗДО.

Загальна характеристика основних форм музичної діяльності в закладі дошкільної освіти: заняття; музика в повсякденному житті дошкільного закладу; музичне виховання в сім'ї (в родині). Значення занять як форми організації музичної діяльності дітей дошкільного віку. Самостійна музична діяльність дітей. Форми використання музики в повсякденному житті. Значення сімейного виховання як важливого засобу музичного розвитку дітей. Особливості музичного виховання в сім'ї.

Тема 2. Музичні заняття, їх структура і зміст.

Роль і зміст музичних занять. Види і типи музичних занять (фронтальні, групові, індивідуальні, індивідуально-групові); (традиційні, тематичні, бінарні, комплексні, домінантні). Структура і методика проведення музичного заняття в дошкільному навчальному закладі, його позитивні та негативні моменти. Планування та облік музичних занять.

Тема 3. Види музично-дидактичних ігор і методика їх проведення.

Призначення музично-дидактичних ігор (зміст, розвиток дії, правила). Класифікація музично-дидактичних ігор та методика їх розучування в кожній віковій групі.

Тема 4. Роль музики на святах і розвагах у закладах дошкільної освіти.

Значення свята у закладі дошкільної освіти. Зміст і організація свят. Підготовка та проведення свят. Значення розваг. Їх види і форми (концерт, гра-драматизація, ляльковий театр, тіньовий театр, настільний театр, театр п'яти пальців, вечір ігор, розваг, атракціонів; святкування дня народження дітей). Роль музики в їх проведенні. Обов'язки ведучого на святі. Проведення святкових ранків.

Кредит 4. Керівництво роботою з музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку

Тема 1. Організація роботи з музичного виховання в ЗДО.

Обов'язки завідувача, вихователя-методиста, музичного керівника з питань музичного виховання дошкільників в ЗДО. Зміст і основні форми роботи музичного керівника з вихователями і батьками (консультації, практичні заняття, практикуми). Роль музичного керівника у фізичному вихованні дошкільників. Роль вихователя в процесі музичного виховання дітей дошкільного віку.

Тема 2. Планування і облік роботи музичного виховання в ЗДО.

Планування роботи з музичного виховання в ЗДО. Види планів. Умови успішного планування роботи з дітьми (знання вимог навчальної програми; знання вимог спеціалізованої або додаткової програми, матеріал якої частково використовується в роботі колективу; хороші знання музичного репертуару для всіх вікових груп і вимоги до його підбору; знання вікових і індивідуальних особливостей дітей, обізнаність з рівнем розвитку музичної вихованості кожної дитини-дошкільника; тісний контакт з членами педагогічного колективу,

врахування їх інтересів і можливостей). Облік – важлива умова правильної побудови музично-виховної роботи з дітьми.

Тема 3. Наступність і перспективність в організації музичної діяльності в закладах дошкільної освіти та школи.

Перспективність і наступність – принципи неперервності освіти. Неперервність освіти – як система безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації. Наступність – врахування вчителями початкової школи здобутків і досягнень дітей в дошкільній освіті з метою організації природного входження дитини в процес систематичного навчання і виховання, спілкування більш високого гатунку в умовах нового соціального середовища (це знання програм, змісту й методик дошкільного виховання, базових досягнень у розвитку дітей старшого дошкільного віку за різними видами їхньої музичної діяльності та музичної вихованості).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Загальні основи теорії і методики музичного виховання						
Тема 1. Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.	8	2	2			6
Тема 2. Становлення і розвиток теорії та методики музичного виховання. Структура етносу.	10	2				8
Тема 3. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку.	10		2			8
Усього:	30	4	4			22
Кредит 2. Методика музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку						
Тема 1. Основні види музичної діяльності в ЗДО.	8	2	2			4
Тема 2. Характеристика методів і прийомів музичного виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.	8	2	2			4
Тема 3. Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.	14	2	4			8
Усього:	30	6	8			16
Кредит 3. Форми організації дитячої музичної діяльності закладі дошкільної освіти.						
Тема 1. Форми організації музичної діяльності в ЗДО.	8	2	2			4
Тема 2. Музичні заняття, їх структура і зміст. Види занять.	8	2	2			4
Тема 3. Види музично-дидактичних ігор і методика їх проведення.	6		2			4
Тема 4. Роль музики на святах і розвагах у закладах дошкільної освіти.	8		4			4

Усього:	30	4	10			16
Кредит 4. Керівництво роботою з музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку						
Тема 1. Організація роботи з музичного виховання в ЗДО.	10					10
Тема 2. Планування і облік роботи музичного виховання в ЗДО.	10	2	2			6
Тема 3. Наступність і перспективність в організації музичної діяльності в закладах дошкільної освіти та школи.	10					10
Усього:	30	2	2			26
Разом:	120	16	24	-	-	80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні основи теорії і методики музичного виховання		
1.	Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.	2
2.	Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку.	2
Кредит 2. Методика музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку		
1.	Основні види музичної діяльності в ЗДО.	2
2.	Характеристика методів і прийомів музичного виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.	2
3.	Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.	4
Кредит 3. Форми організації дитячої музичної діяльності закладі дошкільної освіти.		
1.	Форми організації музичної діяльності в ЗДО.	2
2.	Музичні заняття, їх структура і зміст. Види занять.	2
3.	Види музично-дидактичних ігор і методика їх проведення.	2
4.	Роль музики на святах і розвагах у закладах дошкільної освіти.	4
Кредит 4. Керівництво роботою з музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку		
1.	Планування і облік роботи музичного виховання в ЗДО.	2
Разом:		24

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Загальні основи теорії і методики музичного виховання		
1	Загальні основи теорії музичного виховання дітей дошкільного віку.	4
2	Методика музичного виховання дітей.	4
3	Роль музики у всебічному розвитку дітей дошкільного віку.	4
4	Основні завдання з музичного виховання, навчання і розвитку дітей.	4
5	Зв'язок методики музичного виховання з іншими науками.	6
Кредит 2. Методика музичного виховання й розвитку дітей дошкільного віку		
6	Поняття про музикальність. Основні компоненти про музикальність.	4
7	Вікові рівні музичного розвитку дітей.	4
8	Методи музичного виховання, навчання, основні методичні прийоми.	4
9	Характеристика програм «Українське дошкілля», «Дитина», «Впевнений старт», «БКДО».	6
10	Загальна характеристика музично-педагогічного репертуару для дітей, творчість українських композиторів для дітей.	6
11	Аналіз музичного репертуару діючих програм.	4
12	Підбір музичного репертуару з різних видів музичної діяльності.	4
13	Загальна характеристика гри на дитячих музичних інструментах, класифікація дитячих музичних інструментів, іграшок.	6
Кредит 3. Форми організації дитячої музичної діяльності закладі дошкільної освіти		
14	Форми організації музичної діяльності в ЗДО.	4
15	Свята, розваги в закладі дошкільної освіти, складання сценаріїв.	6
Кредит 4. Керівництво роботою з музичного виховання і розвитку		

дітей дошкільного віку		
16	Роль музичного керівника, вихователя в музичному вихованні і розвитку дітей дошкільного віку.	6
17	Планування і облік роботи музичного виховання в ЗДО.	4
	Разом:	80

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Підготовка конспектів, опорних схем.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка мультимедійних презентацій.
4. Підготовка конспектів інтегрованих занять для дітей дошкільного віку з використанням різних видів музичної діяльності.
5. Створення та презентація власних творчих проєктів.

8. Методи навчання

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Методи контролю

1) Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік;

2) Методи письмового контролю: модульне письмове тестування, реферат;

3) Методи комп'ютерного контролю: тестові програми;

4) Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота															КР (2)	Екз	Накопичувальні бали/ Сума
Кредит 1				Кредит 2			Кредит 3			Кредит 4					60	160	400
T1	T2	T3		T1	T2	T3	T1	T1	T2	T3	T1	T2	T3				
10	10	15		15	10	15	15	15	15	15	15	15	15	15			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	80-89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	65-79 (добре)	3 (задовільно)	
D	55-64 (задовільно)		
E	50-54 (достатньо)		
FX	35-49 (незадовільно)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1-34 (неприйнятно)		

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний посібник:

Лісовська Т.А. Музичне виховання дітей дошкільного віку / Т. А. Лісовська. – Навчально-методичний посібник. – Миколаїв: Вид.-ць Прокопчук Т. Ю., 2014. – 342с.

2. Навчально-методичний комплекс.

12. Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. –К.: 2012. –68 с.
2. Бекина С. И. Музыка и движение / С. И. Бекина, Т. И. Ломова, Е. Н. Соковнина. – М. : Просвещение, 1984. – 288 с.
3. Войнова А. Д. Развитие чистоты интонации в пении дошкольников / А. Д. Войнова. – М.: 1960. – 347 с.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 94 с.
5. Выготский Л. С. Воображение и творчество в дошкольном возрасте / Л. С. Выготский. – М.: 1967. – 380 с.
6. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду / Н. А. Ветлугина. – М.: 1981. – 240 с.
7. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка / Н. А. Ветлугина. — М.: Просвещение, 1968. – 300 с.
8. Ветлугина Н. А. Музыкальный букварь / Н. А. Ветлугина. – М.: 1989. – 140 с.
9. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М.: Просвещение, 1983. – 255 с.
10. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К.: Музична Україна, 1978. – 256 с.
11. Зінич Р.Т., Кукловська В.Г., Рудченко І.М., Шоломович С.М. Методика музичного виховання в дитячому садку. К.: Муз. Україна, 1979. – 265с.
12. Кононова Н. Г. Музыкально-дидактические игры для дошкольников / Н. Г. Кононова. – М.: 1982. – 360 с.
13. Кононова Н. Г. Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах / Н. Г. Кононова. – М.: 1990. – 130 с.
16. Лісовська Т.А. Музичне виховання дітей дошкільного віку / Т. А. Лісовська. – Навчально-методичний посібник. – Миколаїв: Вид. – ць Прокопчук Т. Ю., 2014. – 342с.
17. Метлов Н. А. Музыка детям / Н. А. Метлов. – М.: Просвещение, 1985. – 200 с.
17. Методика музичного виховання в дитячому садку / за ред. С. М. Шоломович. – К.: 1974. – 192 с.
18. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 104 с.

Допоміжна

1. Амонашвили Ш.А. Как живёте дети? – М.: Просвещение, 1991. – 175 с.
2. Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе / О. А. Апраксина. — М.: Просвещение, 1983. – 224 с.
3. Артоболевская А. Д. Малыши и музы / А. Д. Артоболевская. – М. Советский композитор, 1972. – 142 с.
4. Артоболевская А. Д. Первая встреча с музыкой / А. Д. Артоболевская. – М.: Советский композитор, 1987. – 104 с.
5. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. – К.: «Магістр-S», 1996. – 96 с.
6. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят / С. І. Науменко. – К.: 1996. – 160 с.
7. Радынова О.П. Слушаем музыку. М.: Просвещение, 1990. – 160с.
8. Радынова О. П. Музыкальное воспитание дошкольников : ученик / О. П. Радынова, А. И. Катинене, М. Л. Палавандишвили. – М. : Академия, 2000. – 240 с.
9. Степанова Т. М., Лісовська Т. А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 256с.
10. Українська культура: Історія і сучасність. За ред. Черепанової С.О. Львів: Світ, 1994. – 86с.
11. Українське довкілля. Пісні, ігри, танці, вірші й загадки. К.: муз. Україна, 1993.
12. Журнали: «Музика дітям», «Дошкільне виховання», «Бджілка», «Розкажіть онуку».

Інформаційні ресурси

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 69с.	http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/bazovij_komponent-doshkilnoji_osviti_v_ukrajini/
Кабалевский Д. Б. Про трех китов и про многое другое. М.: 1972.	http://www.e-reading-lib.com/book.php?book=101924
Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. — К.: «Магістр-S», 1996. — 96 с.	http://ua.convdocs.org/docs/index-79296.html
Радынова О.П. Слушаем музыку. М.: Просвещение, 1990. – 160с.	http://bibliofond.ru/view.aspx?id=564972#1

Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 104 с.	http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednyya/doshkilna/progr_rozv/1.pdf
Закон України «Про дошкільну освіту».	http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2628-14
Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста.	http://www.pedlib.ru/Books/2/0160/2_0160-175.shtml
Диагностика уровня музыкального и психомоторного развития ребенка на музыкальных занятиях в средней группе (по методике А.И. Бурениной).	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/burenina.html
Диагностика музыкальных творческих способностей детей.	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/tvorchestvo.html
Диагностика музыкальных способностей детей (по К. В. Тарасовой).	http://www.domisolka.nm.ru/diagnostika/tarasova.html

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

Критерії оцінювання

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з теорії та методики музичного виховання здійснюється на основі результатів проведення поточного підсумкового контролю знань (іспиту).

Критеріями оцінювання є:

а) при усних відповідях

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- впевненість, емоційність та аргументованість;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчально-методичних посібників, журналів «Дошкільне виховання»);
- аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки;
- якість публічно представляти розроблений матеріал;

б) при виконанні письмових, контрольних завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи;
- підготовка презентацій; фрагментів занять, дидактичних ігор тощо;
- самостійність опрацювання матеріалу, складання конспекту заняття написання звіту, реферату;
- здатність письмово представляти розроблений матеріал, творчого використання набутих знань, вміння сформулювати своє ставлення до певної методико–педагогічної проблеми;
- якість опрацювання завдань.

РІВНІ ДОСЯГНЕННЯ СТУДЕНТІВ:

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та творчих завдань при самостійній роботі.

Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно.

Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Кожну оцінку рівня досягнень студента викладач повинен аргументовано мотивувати.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ:

I. Види роботи, які підлягають оцінюванню:

- КР (2);
- усні відповіді на практичних заняттях;
- поточні тести;
- творчі завдання;
- розробки занять, дидактичних ігор для кожної вікової групи;
- колоквіуми;
- індивідуальні завдання.

II. Порядок оцінювання знань студентів:

- виконання контрольних робіт (КР) – 100 балів
- **поточне опитування** – 5 балів:
- **0 балів** – незадовільно;
 - 1; 2 бали** – при доповненні;
 - 3 бали** – задовільно;
 - 4 бали** – добре;
 - 5 балів** – відмінно.

Таблиця нарахування преміальних та штрафних балів

Преміальні бали		
1	Присутність на заняттях	5
2	Виступ на науково-практичній конференції студентів на рівні освітнього закладу	5
3	Виступ на міжвузівській студентській науково-практичній конференції	10
4	Публікація тез на науково-практичній конференції	15
5	Публікація статті у науковому збірнику	20
Штрафні бали		
1	Відсутність на занятті, консультації	-1
2	Відсутність повного конспекту	-5

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Підготовка конспектів, опорних схем.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка мультимедійних презентацій.
4. Підготовка конспектів занять для дітей дошкільного віку з використанням різних видів музичної діяльності.
5. Створення та презентація власних творчих проектів.

Конспекти лекцій з дисципліни «Теорія та методика музичного виховання»

ЛЕКЦІЯ № 1

Тема: Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в закладі дошкільної освіти, отримати знання з історії музичного мистецтва, методики музичного виховання дітей дошкільного віку.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорна схема.

ПЛАН:

1. Музика як один із видів мистецтва.
2. Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять.
3. Основні методи педагогічних досліджень у галузі музичного виховання.
4. Завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Література:

1. Асафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Асафьев. — 2-е изд. — Л.: Просвещение, 1973. — 272 с.
2. Бабаджан Т. С. Музыкально-ритмическое воспитание в дошкольных учреждениях / Т. С. Бабаджан. — М.: 1930. — 243 с.
3. Музыкальное воспитание в СССР. Вып. 1/ Под. ред. Л. Баренбойма. М. — 1978. — 189с.
4. Українська культура: Історія і сучасність. За ред. Черепанової С.О. Львів: Світ, 1994. — 86с.
5. Из истории музыкального воспитания : хрестоматия / сост.

О. А. Апраксина. — М. : Просвещение, 1990. — 207 с.

6. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

1. Музика як один із видів мистецтва.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні, «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні» одним із основних освітніх завдань визначають прилучення дітей до народної культури, мистецтва, традицій, обрядів українського народу, формування духовності тощо. При цьому наголошується, що саме на цій основі має будуватися національний дитячий садок, основна ланка дошкільної освіти в Україні ХХІ століття, заклад, який має забезпечувати трансляцію культури народу, сприяти етнізації особистості, засвоєнню духовних надбань нації. Фактично, в сучасній українській педагогіці домінантною стає думка про визначальну роль музичного мистецтва в процесі виховання юних громадян України, формування їх особистості. У формуванні духовної культури дитини завжди величезну роль відігравало і відіграє мистецтво. Воно є одним із найпотужніших засобів музичного виховання, найбільш тонким інструментом «гуманізуючої соціалізації». Мистецтво допомагає людині оцінювати красу життя і взаємних відносин, красу рідної землі і її природи, красу вірності й щирості. Адже світ мистецтва – це світ чарівності, який наповнений неповторними звуками і формами, словами і кольорами, це світ невичерпної народної мудрості, людських мрій і почуттів.

Особливе місце у формуванні особистості, у становленні її духовного світу завжди належало музиці. Французький письменник Віктор Гюго свого часу говорив: «Три фактори мають вирішальне значення в успішному розвитку кожного народу: література, цифра і нота. Якщо література існує для нас як засіб спілкування, цифра для мислення, то нота – для серця». Попри те, що музика впливає безпосередньо на почуття людини, а тому – найкраще сприймається і має чи не найбільший впливовий ефект, вона несе відповідну інформацію, і сприяє формуванню світогляду людини. Виражаючи людські характери, почуття, переживання, вона виконує важливу функцію пізнання цих

сторін дійсності. Реалістичні музичні образи завжди несуть у собі глибокі ідеї, узагальнення. Російський композитор М. Римський-Корсаков писав, що музика настільки точно передає настрої, що часто не вистачає слів для їх словесного викладу. На особливому значенні музики з-поміж інших видів мистецтв наголошував видатний український композитор М. Лисенко. Він стверджував, що музика «...розвивається разом з розвитком найвищих ідеалів людності, іде в супроводі величних подій історичного життя, в супроводі розвитку релігійних ідеалів. А відомий німецький мислитель XIX ст. Артур Шопенгауер серед інших видів мистецтв вважав музику такою, яка найбільш дієво і безпосередньо впливає на людину і розкриває, як ні одне інше мистецтво, глибоко і прямо сутність світу. На його думку, «...дія музики могутніша і проникливіша, ніж у інших мистецтв і якщо слова є мовою «розуму», то музика – мова почуттів і пристрасті і завдяки цьому музичне мистецтво так могутньо діє на саму суть, сокровенну глибину людини, що повно і глибоко нею розуміється і сприймається».

Виникнення музики є процесом, що наповнений реальною логікою і повною мірою відображає те середовище, ту атмосферу в якій відбувається. Згідно досліджень вчених-музикознавців, всі людські психологічні процеси здійснюються й знаходять своє відображення в певних ритмах. Повторюючись, вони утворюють певні умовні форми, які знаходять своє відображення саме в музиці. Якщо музика може відображати психологічний стан і суть окремої людини, то, безумовно, музика відображає і психологію, ментальні риси, самосвідомість цілих народів. Саме музичне мистецтво таїть в собі той величезний виховний потенціал, використання якого в процесі формування особистості дитини дошкільного віку, стане дієвим чинником формування в неї інтересу до різноманітних видів музичної діяльності.

Зокрема пісня, повинна чинити могутній емоційний вплив на свідомість дитини-дошкільника. Діти, слухаючи українську народну музику, співаючи пісні, у цей час перебувають в полоні тих ідей, почуттів, які поширює народне мистецтво.

Українські народні пісні та музика є невичерпним джерелом пам'яті народу, його безцінним духовним надбанням, а також дієвим засобом формування особистості. Завдяки емоційності, мелодійності, змістовності й образному багатству українська народна музика та пісня легко засвоюються слухачем, в їх змісті трансформується ставлення особистості до рідної землі, народу, Батьківщини.

С. Русова, оцінюючи роль української народної музично-пісенної творчості у вихованні, зазначала, що наша українська народна пісня, наша музика має стільки краси, що в ній можна чимало знайти коштовного задля дитячого співу, варто лише цим скарбам дати послідовний розклад відповідно до віку дітей.

Про роль музики та пісні в процесі виховання писав і один з найвідоміших українських педагогів В. Сухомлинський. На його думку, тільки пісня може розкрити красу душі народу. Мелодія і слово рідної пісні – це могутня виховна сила, яка розкриває перед дитиною народні ідеали і сподівання. Визначний педагог звертає увагу на те, що саме під впливом музики та пісні у дітей формуються такі людські якості, як тонкість, емоційність натури, здатність до переживання. Краса музики, на його думку, є могутнім джерелом мислення. Яскраві образи, які народжуються в уявленні дитини під впливом музичної мелодії, оживляють думку, ніби спрямовують її багаточисленні струмочки в єдине русло. Саме за таких умов відбувається формування відчуття прекрасного.

Музика, мелодія, краса музичних звуків, на його думку, – важливий засіб морального і розумового виховання людини, джерело шляхетності серця і чистоти душі. Музика відкриває людям очі на красу природи, моральних відносин, праці. Завдяки музиці, в людини пробуджується уявлення про піднесене, величаве, прекрасне не тільки в оточуючому світі, але і в самому собі.

Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять.

Методика музичного виховання як педагогічна наука вивчає закономірності залучення дитини до музичної культури, розвиток музичних здібностей в процесі навчання різноманітним музичної діяльності. Взаємозв'язок музичного виховання, навчання і розвитку складає предмет теорії і методики музичного виховання дітей, в своїй основі опирається на музику як вид мистецтва. Змістом предмета є вокальні та інструментальні музичні твори, котрі використовують як для слухання, так і для виконання, а також система педагогічних впливів на дитину, яка дозволяє розвивати особистість морально, інтелектуально та емоційно, формувати творче відношення до життя. В зміст предмета входить переживання дітей, яке виникає при активному контакті з музичним мистецтвом і сприяє розвитку слухової уваги, спостережливості, уваги, вміння відчувати і розуміти красу мистецтва. Музичне виховання в закладі дошкільної освіти – це організований педагогічний процес, спрямований на виховання музичної культури, розвиток музичних здібностей дітей з метою становлення творчої особистості дитини. В дошкільному віці, коли отримані музичні враження залишаються в пам'яті на все життя, особливо велике значення має оптимальне співвідношення всіх впливів на дитину. Порушення поступовості процесу виховання, надмірності в тому чи іншому виді музичної діяльності наносять часом непоправної шкоди музичному розвитку. Врахування вікових можливостей дітей дозволяє визначити, які форми і види музичної діяльності найбільш ефективні для музичного розвитку в тому чи втому віці. За дошкільний період діти проходять величезний шлях розвитку. Дитина молодшого дошкільного віку з великим задоволенням включається в світ музики: наспівує, пританцює, бігає. Але це ще не виконання пісні, таночку, а лише часткове включення в даний процес. В основному музика викликає емоційно-позитивний стан організму. Поступово під впливом дорослого у дитини з'являється досвід музичної діяльності. Формується музична пам'ять, отже виникає можливість навчатися. На четвертому році життя у дітей проявляється звуковисотна чутливість, але голос ще слабкий і не розвинутий, дихання неорганізовано, слабо налагоджена координація між слухом і голосом.

Діти погано орієнтуються в просторі під час танців, ігор тощо. На п'ятому році життя дитина вже свідомо сприймає музику. Налагоджується координація голосу і слуху, диференціюються слухові відчуття. Систематичні заняття співами, розучування рухів під музику, слухання її сприяють розвитку музичної сприйнятливості дітей. Емоції, викликані музикою, стають більш стійкими, інтереси – більш міцні. В результаті систематичного навчання у дітей розвиваються музичні і творчі здібності, удосконалюються співочі і музично-ритмічні навички.

Під музичним навчанням в дошкільному закладі розуміють «перші кроки» в цій області, які розкривають дітям зміст елементарних відомостей і знань про музику, видах, засобах музичної діяльності.

Отже, навчання розглядається як основний шлях і засіб музичного виховання дітей, який забезпечує ефективність в розвитку їх музикальності, музично-естетичних уявлень, музичної культури художньо-творчих здібностей, з метою формування повноцінної особистості дитини.

Музичний розвиток – це процес становлення та розвитку музичних здібностей на основі природних задатків, формування основ музичної культури, творчої активності від найпростіших форм до більш складних.

Слід підкреслити, що теорія і методика музичного виховання дітей розглядає процес музичного розвитку з позиції педагогіки і психології і з опорою на теоретичні основи естетики. Такими основами є положення, які визначають суть музичного мистецтва і його роль в житті суспільства. Єдині принципи художнього засвоєння дійсності конкретизуються в змісті і методах музичного виховання дітей, врахування їх вікових особливостей.

Всі ці поняття тісно взаємопов'язані. Їх зв'язок виражається і в тому, що ефективність музичного розвитку дитини дошкільного віку залежить від організації музичного виховання, включаючи і навчання. Навчання повинно мати розвиваючий характер на основі глибокого вивчення дитини, її вікових та індивідуальних особливостей і знання закономірностей музично-естетичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

Місце курсу в професійній підготовці фахівців дошкільної освіти

Вивченню теорії й методики музичного виховання дітей приділяється значне місце в системі професійної підготовки фахівців дошкільної освіти. Майбутній вихователь закладу дошкільної освіти, музичний керівник повинні розуміти роль музики в становленні особистості дитини, уміти організовувати музично-розвивальне середовище, різноманітні форми музичного виховання дітей (музичні заняття, розваги, свята і т.ін.) для залучення своїх вихованців до прекрасного, формування в них основ музичної культури.

Професійній компетентності майбутнього фахівця в значній мірі сприяє взаємозв'язок даного курсу з естетикою, дошкільною педагогікою, дитячою психологією, анатомією, фізіологією, методикою розвитку мови, теорією і методикою образотворчої діяльності і т.ін. Основні положення естетики (і відповідно естетичного виховання) про формування художнього сприйняття, естетичного відношення до дійсності, естетичного пізнання, про загальні закони художньої творчості розглядаються як основа даного курсу. Що стосується його взаємозв'язків з курсами методик, то вони будуються залежно від конкретних умов: змісту педагогічного впливу на дитину, організації виду діяльності в дошкільному закладі і т.ін. Наприклад, широкі можливості використання музики при проведенні спостережень за явищами природи, малюванні, розучуванні віршів, виконанні фізичних вправ тощо.

Особливо тісно даний курс пов'язаний із дошкільною педагогікою й загальною теорією навчання — дидактикою. Основні принципи навчання (систематичність і послідовність, доступність, свідомість і активність, врахування індивідуальних відмінностей, принцип виховуючого характеру навчання і т.ін.), що лежать в основі даного курсу, конкретизуються залежно від музичних особливостей розвитку дітей раннього й дошкільного віку, специфіки організації видів музичної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Розвиток теорії педагогіки в області вирішення проблеми методів навчання знайшов відображення й у змісті даного курсу. Традиційні методи

навчання (словесні, наочні й практичні) отримали новий зміст: окрім передачі необхідної інформації вони постійно спрямовані на пізнавальну активність тих, хто навчається, формування в них самостійності й творчих проявів. У зв'язку із цим змінюються й форми організації навчання й виховання в дошкільному закладі: більше уваги приділяється самостійній діяльності дітей.

Успішність розвитку музичних здібностей дітей визначається в значній мірі тим, наскільки педагог володіє психолого-фізіологічними знаннями про закономірності психічних процесів (сприйняття, увага, пам'ять, мислення, мова тощо) у віковому аспекті: від мимовільного до довільного, від дифузійного до диференційованого, від наочно-діючого до наочно-образного й логічного і т. ін. Знання про будову й функції дихальних органів, голосового апарату, серцево-судинної системи необхідні для правильної організації роботи з дітьми над вокальними навичками (подих, дикція, звукоутворення), регулювання емоційно-фізичного навантаження, становлення рухових навичок тощо.

Таким чином, взаємозв'язок методики музичного виховання дітей дошкільного віку з педагогікою, психологією, анатомією, фізіологією й іншими галузями науки на сучасному етапі набувають важливого значення.

Основні методи педагогічних досліджень у галузі музичного виховання.

Вивчення даного курсу включає знання методів педагогічних досліджень в області музичного виховання дітей. Розглянемо основні методи в руслі даної методики.

Спостереження – один із найпоширеніших методів педагогічного дослідження, до якого висуваються наступні найважливіші вимоги: планомірність, цілеспрямованість і об'єктивність. Спостереження проводиться для досягнення чітко поставленої мети, наприклад, вивчити питання взаємодії музичного керівника й вихователя на музичному занятті, визначити місце творчих завдань у розучуванні музичного репертуару, розкрити роль музики в проведенні ранкової гімнастики і т.ін. Після визначення мети складають план спостереження, у якому необхідно позначити запитання, що вимагають

відповіді, і їх послідовність. Так, при вивченні функцій музичного керівника й вихователя на музичному занятті можна запропонувати наступний план спостереження: 1) вікова група й план музичного заняття; 2) підготовка до заняття; 3) участь музичного керівника й вихователя в організації музичного заняття (визначити їхню активність, взаєморозуміння, володіння музичним репертуаром, методикою навчання).

Вимоги цілеспрямованості й об'єктивності спостереження можливо виконати лише при чіткому фіксуванні фактів, повторному огляду їх, дотриманні (створенні) природних умов у процесі спостереження, всебічному аналізі досліджуваних явищ.

Фіксувати спостереження можна у вигляді протоколу, щоденника або вибіркового запису. Для одержання об'єктивних даних необхідно їх обробити, упорядкувавши матеріал, добитися відтворення повної картини спостережуваного. Потім проводиться аналіз і узагальнення отриманих результатів, їх зіставлення з раніше відомими і потім відображається у висновках.

Вивчення й узагальнення педагогічного досвіду – один із провідних методів педагогічного дослідження. Цей метод спрямований на виявлення результативності досвіду, який слід розглядати не тільки на рівні знань, умінь і навичок, але й на рівні розвитку пізнавальної, емоційної, вольової сфер. Важливими показниками постановки музичного виховання в закладі дошкільної освіти є рівні розвитку музичних здібностей дітей, їх музичної культури.

Особливість вивчення педагогічного досвіду полягає в тому, що воно включає наступні методи: спостереження, анкетування, бесіда, вивчення дитячих робіт і документації освітнього закладу тощо. Вибір конкретних методів залежить від поставленої мети дослідження.

Слід підкреслити, що ефективність вивчення педагогічного досвіду багато в чому визначається використанням різноманітних методів, кожний з яких має сильні й слабкі сторони. Так, у розглянутого методу слабка сторона полягає в тому, що він вивчає існуюче сьогодні, а тому необхідно підключити

метод теоретичного аналізу й прогнозування, щоб наука, опираючись на відоме, випереджала практику, вказувала їй шлях розвитку.

Бесіда й анкетування широко використовуються як методи вивчення педагогічного досвіду. При їх проведенні слід дотримуватися певних умов, основними з яких є: ретельне продумування змісту, кількості та формулювань запитань для однозначного їх розуміння; ретельне вивчення відповідей – розглядання їх не ізольовано, а в контексті всього педагогічного дослідження.

Вивчення дитячих робіт і документації освітнього закладу.

Для педагогічного дослідження особливу цінність представляє вивчення результатів продуктивної діяльності дитини: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, художня праця і т.ін. Цей метод дозволяє виявити рівень знань та вмінь дошкільників, коло інтересів як вихователя, так і дітей, рівень розвитку тих або тих здібностей. У музичній діяльності результати музичного розвитку дошкільників можуть вивчатися під час «живого» виконання, а також завдяки аудіо записам, нотному оформленню музичним керівником придуманих дітьми поспівок, пісеньок. Такого роду зрізи через певні проміжки часу визначають ступінь просування дітей у їхньому розвитку.

Цінність дає вивчення різного роду документації закладу (конспекти занять, ігор, розваг, протоколи педагогічної ради, журнали, щоденники вихователів, музичного керівника і т. ін.).

Педагогічний експеримент – це засіб пізнання й конструювання педагогічного процесу для виявлення нових шляхів навчання й виховання (М. Данилов, Ф. Корольов). У певному розумінні він може бути моделлю освітнього процесу, яка підлягає відтворенню в різних умовах (при створенні аналогічних педагогічних ситуацій). Наукові факти, отримані в педагогічному експерименті, піддаються кількісній обробці й можуть розкривати причинні зв'язки між досліджуваними явищами.

Педагогічний експеримент може бути тривалим, розрахованим, наприклад, на увесь час перебування дитини в дошкільному закладі, і коротким, нетривалим залежно від мети експерименту, його етапів (констатувальний,

формувальний, прикінцевий).

Обов'язковою умовою педагогічного експерименту є конструювання нових елементів навчання, і виховання, їх перевірка й зіставлення зі звичайною педагогічною роботою. У зв'язку із цим у ньому передбачається наявність експериментальних і контрольних груп, у яких повинні бути однакові всі умови роботи для визначення ефективності нових методів виховання та навчання дітей. У музичному вихованні педагогічний експеримент як метод дослідження може бути використаний для виявлення особливостей розвитку музичних здібностей дітей (емоційна чуйність на музику, музичний слух, почуття ритму), для формування музично-виконавських навичок у різноманітних видах музичної діяльності.

У педагогічних дослідженнях, у тому числі й із проблем музичного виховання дітей, використовуються також статистичні методи, які забезпечують їх точність і наукову вірогідність фактичного матеріалу, його кількісних показників.

Завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Основним нормативним документом, який визначає вимоги до змісту та обсягу дошкільної освіти в Україні, її пріоритети, є Базовий компонент дошкільної освіти, спрямований на оновлення принципів, цілей, змісту, технологій виховання, розвитку і навчання дітей. До Базового компонента дошкільної освіти розроблено інші комплексні програми, серед яких, зокрема, програма «Дитина» та методичні рекомендації до неї. Один із ключових підходів до реалізації змісту чинних програм в Україні – пріоритетна зорієнтованість на активізацію творчого потенціалу дитини. Відтак запроваджені в освітньому процесі закладу дошкільної освіти освітні технології та родинне виховання мають будуватися на залученні кожної дитини саме до тих видів діяльності, які найбільше сприяють виявленню її інтересів, розкриттю її природних нахилів, здібностей та реалізації права на вільний вибір практичних способів дій, інструментарію, партнерів тощо. Одним із основних

видів діяльності є музичне виховання. В процесі музичного виховання, навчання і розвитку вирішуються основні завдання музичного виховання.

Мета вихователів і музичних керівників ЗДО – виховувати засобами мистецтва любов до прекрасного, впливати на почуття, мислення дитини, її характер і волю, сприяти свідомому сприйняттю дійсності. Створення дорослим на заняттях радісної, приємної для кожної дитини атмосфери, яка допомагає увійти в чарівний світ музично-естетичних почуттів і образів, сприяє прилученню дитини до музики з раннього віку.

Заняття музикою – складова частина всебічного виховання дітей: естетичного, морального, розумового і фізичного.

Найбільш ефективно музично-естетичне виховання здійснюється в процесі практичної діяльності дітей. Тому педагоги повинні розвивати творчі здібності дошкільників під час занять різними видами музичної та художньої діяльності (співи, танці, ігри, малювання тощо). Сприймаючи явища навколишньої дійсності, дитина спочатку засвоює те, що їй найбільше сподобалось, а потім починає виявляти свої творчі здібності й нахили.

Естетичне виховання засобами музики відбувається на музичних заняттях, у години дозвілля, під час самостійної музичної діяльності дітей. Особливе місце у виховній роботі з дошкільниками належить святам, під час проведення яких поєднуються різні види мистецтва: музичне, образотворче та художнє слово. Барвисте оформлення приміщень, світлові ефекти, яскраві костюми – все це викликає у дітей радісні переживання, почуття захоплення.

Музичний розвиток дошкільників поглиблюється і розширюється в школі. Отже, в період, коли характер людини тільки починає формуватися, потрібно створити передумови для подальшого розвитку естетичних поглядів, почуттів, смаків.

Музичні заняття згуртовують дитячий колектив. Неслухняні стають більш організованими, боязкі – сміливішими. Під час занять діти навчаються культури поведінки; молодші вчаться спільним діям, доброзичливому ставленню один до одного; у старших ці навички поглиблюються. Все це формує моральні якості

дитини.

На музичних заняттях розвиваються також розумові здібності дітей. Пізнання життя через музику дає дитині можливість по-новому побачити навколишній світ, розширює кругозір. Діти вчаться порівнювати музичні образи з навколишньою дійсністю. Різноманітний зміст музичних творів збуджує фантазію, розвиває пам'ять, сприймання, творчі здібності дітей, збагачує їхній словниковий запас.

В процесі музичного виховання активно розвивається мислення дітей. У 4-5 років вони можуть самостійно розповісти, про що співається в пісні, як треба виконувати танок. У 6-7 років – уже вміють переказувати зміст пісень, оперуючи деякими музичними термінами; з ними можна проводити бесіди про музичні твори. Старші дошкільники доповнюють відповіді товаришів, порівнюють їх та оцінюють.

На музичних заняттях здійснюється також фізичне виховання. Крокуючи під урочистий марш, співаючи веселих, радісних пісень, діти стають бадьорішими, у них підвищується загальний тонус, що сприяє зміцненню здоров'я. Співи допомагають правильно розвивати і зміцнювати голос, навчають керувати дихальним апаратом, справляють благотворний вплив на весь організм. Музично-ритмічні рухи виробляють звичку до точності рухів, поліпшують поставу дітей. Загальновідомо, що фізичні вправи набагато легше виконувати під музику. Ритм музики, правильно підібраної до фізичних вправ і рухливих ігор, посилює їхній корисний вплив на організм дитини.

Музика входить також до інших видів освітньої роботи, таких, як розвиток мови, ознайомлення з природою, образотворча діяльність (малювання, ліплення), гімнастика та рухливі ігри.

Музичні твори допомагають, наприклад, краще зрозуміти природу. З великим задоволенням діти слухають музику, яка нагадує знайомі образи. Так у творі М. Римського-Корсакова «Пісні й танці птахів» імітуються голоси птахів, що їх діти чули і бачили на прогулянці. Уривчасте звучання окремих звуків у високому регістрі в п'єсі В. Косенка «Дощик» нагадує дітям падання великих та

маленьких краплин. Завдяки музиці діти починають звертати більше уваги на різноманітні зміни в природі – танення снігу і дзюрчання струмочків, появу запашних бруньок, цвітіння перших весняних квітів. Слухаючи українську народну пісню «Веснянка», діти згадують прикмети весни і відчують радість від очікування зустрічі з цією чудовою, веселою порою року.

Музика допомагає оцінювати ту чи іншу подію. Прослухавши пісню «Берізка» Ю. Рожавської на слова Г. Бойка, діти усвідомлюють: коли берізку поливати, вона виросте і приноситиме людям радість.

Однією з найважливіших передумов успішного музичного виховання є правильний добір репертуару. За своїми художніми якостями музичні твори, написані для дітей, повинні бути на рівні великого мистецтва, як зазначила Н. Ветлугіна. Потрібно, щоб музика була зрозумілою, близькою для дошкільників. У музичних творах повинні бути відображені доступні, зрозумілі й цікаві явища, події, з якими діти зустрічаються в повсякденному житті.

Основною формою музичного виховання та навчання є музичні заняття. Знайомство з музикою починається із слухання різних музичних творів. Адже для того, щоб навчити співати, танцювати, рухатися під музику, відчути певний музичний образ, потрібно спочатку прищепити вміння вслухуватись у звучання музичного твору. Це перший і необхідний етап музично-виховного процесу.

Діти повинні вміти невимушено і виразно виконувати пісні. Для цього вони мають оволодіти співочими навичками й умінням (високе і дзвінке звучання голосу, чітка й виразна вимова слів, правильне користування співочим диханням, правильне відтворення мелодії пісні тощо).

У зв'язку з тим, що шкільна програма передбачає навчання співів по нотах, необхідна відповідна попередня музична підготовка дітей до школи в закладі дошкільної освіти. У цьому зв'язку дуже важливо забезпечити змістову сторону навчальних впливів, які подано в програмі дошкільних закладів з урахуванням закономірностей і принципів навчання. Сьогодні музичне виховання має здійснюватися на всіх етапах формування особистості. Виховний вплив має бути комплексним, включати різні види музичної діяльності. Для

забезпечення наступності у музичному вихованні необхідна організація освітнього процесу, направлена на послідовний, поетапний, безперервний музичний розвиток дітей з дошкільного (раннього) віку. Особливої уваги заслуговує принцип наочності і доступності музичних творів, співтворчість педагога та дитини, диференціації навчання, методів та засобів відповідно до завдань і змісту, єдності навчання і формування музично-ігрової діяльності дітей. Для того, щоб досягти певного успіху, необхідно систематично розвивати дитячі голоси і відчуття ритму, формувати співочі навички, виховувати у дітей слухову увагу. Треба надати дошкільникам правильне уявлення про високі, низькі, довгі й короткі звуки, навчити розрізняти їх, відчувати напрямок руху мелодії, контролювати свій спів тощо.

Працюючи над розвитком музично-ритмічних рухів, насамперед потрібно навчити дітей виразно виконувати танці, ігри, хороводи. Особливу увагу слід звернути на вміння дошкільників узгоджувати рухи з характером музики, з такими найбільш відчутними засобами музичної виразності, як регістр, темп, динаміка, нескладний ритмічний малюнок.

Засвоївши матеріал музичних занять, діти виявляють здатність до самостійної творчої діяльності. Вони інсценують пісні, імпровізують звуконаслідування, поспівки, навіть нескладні власні мелодії. Особливо корисною є дитяча музична ігрова і танцювальна творчість. Сюжетні ігри розвивають уяву, вміння знайти відповідний образ. У «вільних» танцях діти комбінують послідовність рухів, застосовують елементи окремих танців, довільно змінюючи їх. Під час виконання музично-ритмічних вправ дітям пропонують самостійно вибирати рухи відповідно до характеру музики. Поступово творчі завдання, що їх пропонує дітям вихователь, ускладнюються.

Проблему творчості як фактор розвитку особистості дитини в останні десятиліття досліджували: Л. Баренбойм, Н. Ветлугіна, Л. Горюнова, А. Зіміна, К. Тарасова та ін. Науковці звернули увагу на те, що процес виховання і розвитку творчих здібностей дитини протікає в тісному взаємозв'язку з навчанням умінню сприймати художній образ певного музичного твору.

Творчі здібності дітей розвиваються на основі слухання музики і накопичення музичних уявлень, оволодіння навичками рухатися під музику і виразно співати, під час виконання спочатку простих, а потім більш складних творчих завдань. Процес музичного виховання дітей дошкільного віку динамічний, здійснюється з послідовним подоланням труднощів, виправленням помилок, що сприяють його стабілізації. У зв'язку з цим збагачується і методика музичного виховання дітей дошкільного віку. Створюється фонд літературних і музичних творів, формуються моральні відчуття, естетичне відношення до музики. В останні роки відбувається активна розробка, апробація і впровадження концептуальних ідей в області музичного виховання; вдосконалення практики пов'язано з інтенсивним розвитком педагогічної науки. Узагальнення досвіду передової практики і поглиблення науково-дослідної робота висувують все нові проблеми для їх подальшого розгляду та вивчення. Отримують теоретичні обґрунтування питання творчого розвитку дитини, характеризується її виконавська та продуктивна творчість. З'являється значна кількість публікацій, наукових праць, що розглядають різноманітні сторони дитячої музичної діяльності, питання естетичного і культурного розвитку дитини засобами музичного мистецтва. Виникають, створюються і апробовуються в практиці роботи дошкільних навчальних закладів альтернативні програми виховання, навчання і розвитку дитини, в яких на перший план висувуються завдання гармонійного розвитку особистості дитини, становлення її духовності, залучення до народної культури, виховання творчої спрямованості особистості.

Підсумовуючи викладене, можна визначити основні завдання музичного виховання в дошкільному навчальному закладі:

- виховувати сприйнятливості до музики;
- збагачувати музичні враження дітей, знайомити з різноманітними музичними творами;
- навчити дітей співати, ритмічно рухатися під музику та грати на дитячих музичних інструментах;

- розвивати музичні здібності: емоційну чутливість, мелодійний слух, ладове чуття, відчуття ритму;
- виховувати музичний смак, формувати оціночне ставлення до музики;
- розвивати творчі здібності дітей;
- розвивати музикальність, здатність імпровізувати у музично-руховому, пісенному, інструментальному виконавстві.

Всі завдання взаємопов'язані і видозмінюються залежно від вікових особливостей.

Запитання для самоперевірки

1. Чим відрізняється музика від інших видів мистецтва?
2. Які можливості музики у виховання особистості?
3. Визначте мету і завдання курсу «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку»
4. У чому полягає специфіка змісту понять «виховання», «навчання», «розвиток» в контексті даного курсу?
- 5.

ЛЕКЦІЯ № 2

Тема: Становлення і розвиток теорії та методики музичного виховання. Структура етносу.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в закладі дошкільної освіти, отримати знання з історії музичного мистецтва, методики музичного виховання.

ПЛАН:

1. Становлення теорії і практики музичного виховання в радянських дошкільних закладах у 20-х – 30-х рр.
2. Вплив психологічних і педагогічних досліджень на розвиток теорії музичного виховання (50–70-ті роки).
3. Теорія і практика музичного виховання в радянських дошкільних закладах і у наш час.

Література:

7. Асафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Асафьев. — 2-е изд. — Л. : Просвещение, 1973. — 272 с.
8. Бабаджан Т. С. Музыкально-ритмическое воспитание в дошкольных учреждениях / Т. С. Бабаджан. — М.: 1930. — 243 с.
9. Музыкальное воспитание в СССР. Вып. 1/ Под. ред. Л. Баренбойма. М. — 1978. — 189с.
10. Українська культура: Історія і сучасність. За ред. Черепанової С.О. Львів: Світ, 1994. — 86с.
11. Из истории музыкального воспитания : хрестоматия / сост. О. А. Апраксина. — М. : Просвещение, 1990. — 207 с.
12. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. — М. : ТЦ Сфера, 2010. — 320с.

Становлення теорії і практики музичного виховання в радянських дошкільних закладах у 20-х – 30-х рр.

Музичне виховання починається із самого раннього дитинства – у родині, яслах, закладі дошкільної освіти та продовжується в школі. Сучасні освітні заклади створюють сприятливі умови для всебічного музичного виховання дітей. Школа зацікавлена в тому, щоб діти прийшли в перший клас із гарною музичною підготовкою, на основі якої можна продовжити їхній подальший музичний розвиток.

Система музичного виховання дітей – складова частина системи естетичного виховання, розроблена на основі теорії й методичних принципів педагогіки, психології, анатомії, фізіології, етики, естетики та музикознавства.

З урахуванням сучасного рівня теорії та практики музичного виховання визначаються завдання музичного виховання дітей, види й форми музичної

діяльності, методичні прийоми навчання на заняттях, музичного розвитку дітей у повсякденному житті, встановлюються програмові вимоги відповідно до вікових особливостей дітей.

Музичне виховання передбачає ознайомлення дітей з доступними для їхнього сприйняття музичними творами, навчання співу й музично-ритмічним рухам, грі на музичних інструментах.

Про історичні аспекти становлення й розвитку системи музичного виховання дітей можна судити по архівних матеріалах, програмно-методичних документах, монографіях, навчально-методичних посібниках, підручниках, дисертаційних дослідженнях, матеріалах періодичної преси.

На рубежі XIX-XX ст. масове музичне виховання дітей дошкільного віку (народні пісні, ігри зі співом, домашнє музикування, культові музичні звучання) носило подекуди стихійний характер.

В основному перші дошкільні заклади використовували у своїй роботі систему виховання, розроблену німецьким педагогом Ф. Фребелем, у тому числі його рекомендації до процесу музичного виховання, які характеризувалися суворю послідовністю в методиці розучування ігор зі співом, що включали можливість прояву самостійності, ініціативності, безпосередності.

Відомі діячі педагогіки того часу (К. Ушинський, О. Водовозова) покритикували систему Ф. Фребеля, вважаючи її штучною та непринциповою, наповненою містичним змістом, а його ігри зі співом – примітивними, нехудожніми, немусичними, непосильними для дитини за своєю суворю регламентацією. Природнім початком музичного розвитку вони визнавали сприйняття й розуміння народної пісні. О. Водовозова надавала провідну роль у справі морального виховання промовкам, казкам, народним іграм і пісням. На підставі принципного аналізу музичного матеріалу, використовованого в роботі дитячих садків, вона розробила збірник рухливих ігор зі співом, який став першою сходинкою до використання народної творчості в музичній роботі дитячого садка.

Журнал «Дитячий садок» в 1867–1869 рр. опублікував низку матеріалів, у

яких фребелевським іграм протиставлялися ігри з російськими народними мелодіями. Не всі наведені ігри відрізнялися художністю, найчастіше в них була присутня примітивна підтекстовка. Але все-таки вони зіграли значну роль у справі музичного розвитку дошкільників.

Найбільш значними для практики музичного виховання дітей дошкільного віку стали роботи відомих фахівців – музикантів в області шкільного навчання: А. Пузиревського, А. Маслова, А. Карасєва, С. Миропольського та ін.

Так, А. Пузиревський сверджував, що музика підсилює життєдіяльність організму дитини, підвищує або знижує роботу серця, кровообігу, але неправильно трактував вплив музики на психічну сферу дитини. Він порівнював щаблі її розвитку з розвитком народів, що перебувають на нижчих щаблях культури. У музиці, як найпростіший елемент виразності, домінує ритм, голосне звучання, танцювальний початок. Отже, на його думку, і маленьким дітям не потрібно музичного змісту, а переважно давати голосну, веселу, ритмічну музику. Увесь естетичний вплив повинен полягати у відволіканні їх від негараздів та труднощів у повсякденному житті.

Переконаливо про можливості музичного розвитку всіх дітей писав А. Карасєв, автор книги «Методика співу». Однак він уважав, що в них немає творчих можливостей, а лише схильність до простого наслідування, тому застосування творчих завдань у музичній діяльності недоцільно. А. Маслов, навпаки, найважливішим завданням музичного виховання вважав виховання творчої уяви, творчої активності дітей і через них інтересу до музики. Він наголошував, що головне в музичній роботі – не навчання практичним знанням, умінням і навичкам, що приводять до гальмування творчих проявів, а організація спеціальної творчої діяльності, що лежить в основі духовного й музичного розвитку.

Проблема взаємодії музичного виховання й розвитку дитини розглядалася С. Миропольським. Викладені в його роботах рекомендації щодо охорони дитячого голосу й добору музичного репертуару, методики ознайомлення з

піснею внесли зміни в досить формальну традиційну методику навчання співу. Але він суперечив собі, стверджуючи, що діти вже в 5-6 років можуть чисто відтворювати мелодії голосом, а формувати слухове сприйняття та співочий голос на спеціально підібраному музичному матеріалі потрібно починати з 8-9 років.

На рубежі XIX–XX ст. на процес музичного сприйняття дошкільників сприяла теорія вільного виховання К. Вентцеля.

По Вентцелю, у музичній роботі з дітьми головне місце приділяється «вільним щиросердечним переживанням дитини». Роль педагога ігнорується, необхідність програм і планів заперечується. Він пропонує дивитися на дитину як на художника, що прагне до самовдосконалення, і критикує постановку музичного виховання в дитячому садку, вважаючи його шаблонним. За мету він ставить звільнення творчих сил дитини, тобто звільнення її від колективного співу, рекомендує спів власних мелодій і слів, добір мелодій на музичних інструментах.

На позиціях вільного виховання дитини в музичній діяльності наполягала педагог М. Светницька. Вона закликала до врахування в процесі навчання внутрішнього світу дитини – її здібностей, смаків, схильностей, інтересів; створенню, згідно цьому, певної програми навчання з урахуванням рівнів нервово-психологічного розвитку дитячого організму.

На становлення процесу музичної педагогіки безсумнівний вплив виявив В. Бехтерев. Виділяючи актуальність застосування музичних впливів з дитинства, він обґрунтував необхідність їх систематичності в роботі з формування музичного слуху, музично-сенсорних здібностей. Він вважав музику одночасно й умовою (засобом) і методом виховання. У роботі «Значення музики в естетичному вихованні дитини з перших днів її дитинства» В. Бехтерев наголошував, що естетичний розвиток «обумовлюється не тільки вродженими, але й придбаними шляхом виховання й життєвого досвіду особливостями особистості».

Перші програми дитячого садка були розроблені в 1932 році і

випущені як проекти програм для перевірки в практичній роботі. Основна програма була складена по видах діяльності дітей для кожної вікової групи. Окрім того, для кожної вікової групи були складені програми по 16 організуючих моментах, які розподілялися по кварталах. Кожна програма по видах діяльності була з пояснювальною запискою й методичними вказівками. Вони були складені по суспільно-політичному, трудовому вихованню, заняттям по вивченню законів природи, фізичному вихованню, музично-руховій роботі, образотворчій діяльності, грамоті.

У програмі по музично-руховій роботі вказувалося, що вона є засобом художнього виховання й спрямована на розвиток культури слуху, ритму, пам'яті, підвищення музично–художньої сприйнятливості й творчих здібностей.

При використуванні програм в 1932 році у практичній роботі були виявлені серйозні помилки (перевантаження дітей пізнавальним матеріалом, невідповідність їх віковим рівням розвитку дітей і т. ін.). У результаті проект програм не був затверджений Наркомпросом, і у квітні 1934 року були випущені нові затверджені програми й внутрішній розпорядок дитячого садка. Вони містили в собі дев'ять розділів, серед яких було художнє виховання.

Програма по художньому вихованню передбачала розвиток навичок музичної діяльності: спів і рухи під музику; творча ініціатива й зв'язок музики з життям. У програмі викладений зразковий тематичний план роботи зі суворим дозуванням матеріалу. Заняття співом, рухами, слуханням музики рекомендувалося проводити 2 рази в тиждень протягом 20, 30 або 35 хв. Вказувалося, що для проведення музичного виховання дітей потрібно ретельно організовано середовище. У програмі наведений репертуар по видах музичної діяльності в порядку наростання ускладнень. У роботі з музичного виховання були потрібні ідеологічна й художня витриманість змісту, його емоційність і доступність рівню вікового розвитку дітей, зв'язок із загальнопедагогічною роботою.

Хоча в 30–ті роки ХХ ст. на сторінках журналу «Дошкільне виховання» й

публікувалося багато методичних розробок, виходили з друку збірники сценарних матеріалів для свят, досвід роботи дитячих садків узагальнювався мало. В 1935 році у журналі «Дошкільне виховання» створюється спеціальний відділ «Методика й науково-дослідна робота». Науково-теоретичні матеріали в ці роки розробляли Є. Аркін, Є.Фльоріна, В. Шацька, М. Метлов, С. Чешева, М. Румер, Т. Бабаджан, О. Варшавська, А. Кенеман та ін. З'явилася плеяда дитячих композиторів (М. Александров, М. Раухвергер, В. Витлін, В. Герчик, О. Тилічєєва, Т. Попатенко, А. Філіпенко та ін.) І хоча офіційно всю художню роботу з дітьми повинні були вести вихователі груп у зразкових, досвідчених дитячих садках, а також на місцях, з'явилися педагоги з музичною освітою, відповідальні за роботу по музичному вихованню з усіма дітьми дитячого садка або декількох дитячих садків. Це були музичні керівники.

В 1935 році Рада народних комісарів прийняла постанову «Про заходи щодо впорядкування роботи дитячих садків», яке сприяло зміцненню організаційної сторони дошкільного виховання.

В 1938 році Народним комісаріатом освіти були опубліковані «Статут дитячого садка» і «Керівництво для вихователя дитячого садка». Статут був єдиним для дитячих садків усіх відомств. У ньому визначалися завдання, структури, типи дошкільних установ, тривалість їх роботи, вимоги до харчування й приміщенню. Він забезпечував єдиноначальність роботи завідуючої, організацію батьківського комітету. У Керівництві були розділи: «Фізичне виховання», «Гра», «Розвиток мови», «Малювання, ліплення й заняття з іншими матеріалами», «Музичне виховання», «Знайомство із природою», «Розвиток первісних математичних уявлень». Крім того, у додатках було подано перелік основного обладнання по фізкультурі, приблизний репертуар по групах з розділу «Музичне виховання», список навчального обладнання по музичному вихованню й список дитячих книг для всіх вікових груп.

Програмно-методичні вказівки пропонувалися для молодшої, середньої й старшої груп по основних питаннях виховання. У розділі «Музичне виховання» у числі завдань вказувалося: розвиток емоцій, інтерес до музики, музичного

слуху й музичної пам'яті, уяви; створення в дітей бадьорого, радісного настрою; виховання любові до Батьківщини, її героїв.

Музичне виховання рекомендувалося проводити у вигляді слухання музики, співи й рухи під музику. Відповідальність за процес виховання, навіть у тих садах, де був педагог-музикант, повністю покладалася на вихователя.

Наприкінці 30–х років ХХ ст. проходить ряд науково-практичних конференцій дошкільних працівників, у тому числі й з проблем музичного виховання.

Всеросійська нарада з питань музичного виховання (1938 р.) дозволила виявити найбільш передові пошуки педагогів, дала можливість представити шляхи розвитку музичної діяльності дитини, встановити взаємозв'язок навчання й творчого розвитку, висунути вимоги до навчання з точки зору здійснення завдань музичного розвитку. Найцікавішим і принциповим був виступ О. Варшавської. У ньому вона охарактеризувала поняття «музичний розвиток дитини», визначила специфічні завдання, спрямовані на підвищення музикальності, розкрила процес естетичного виховання засобами музики й проблему творчого розвитку дитини на матеріалі рухів під музику. Вона підкреслила, що навчання навичкам не є самоціллю, а слугує засобом вираження музичного переживання. Розкриваючи питання про творчі здібності дитини, О. Варшавська відзначала, що вони можуть проявлятися в будь-якій музичній діяльності, але тільки на певному етапі музичного розвитку, необхідною умовою для якого і є навчання вмінням і навичкам.

Виступаючи на Всеросійській нараді по художньому вихованню дітей (1941р.), О. Варшавська підкреслювала, що потрібно так навчити дитину бачити мистецтво, так її підвести до музики, щоб мова цього мистецтва стала їй зрозумілою, щоб вона навчилася слухати, яскраво переживати, щоб збагачення дитини сприйняттями стало яскравіше й глибше, щоб це відбивало відношення її до життя в нашій країні.

Проведені наради й конференції свідчили про ріст теорії й методики дошкільного виховання, конкретних досягненнях практичних працівників в

області художнього виховання. Але все ж таки питання художнього виховання в цей період не були досить розроблені, заважала й незадовільна підготовка провідних фахівців в інститутах і педагогічних училищах.

Не був визначений зміст художнього виховання, його зв'язок з моральним, розумовим вихованням. Не були визначені структура музичних занять із дітьми, їх місце в режимі дня, місце музики в проведенні свят; було відсутнє встановлення наступності в роботі дитячого садка й школи.

Розвиток системи музичного виховання дітей дошкільного віку в 60–ті роки ХХ ст. визначалося впливом соціально-педагогічних факторів воєнних років.

Природно, що формування рис особистості дітей у той період проходило в особливих умовах, так як психіка була травмована, і майже кожній дитині, особливо з тих, хто перебував у бомбосховищах, евакопунктах, метро, домоуправліннях, був необхідний особливий, індивідуальний підхід. Від вихователів були потрібні самовідданість, витримка, дисциплінованість, ввічливість, бадьорість, особиста організованість, щоб по можливості створити для дітей затишну обстановку, хоч у чомусь відволікти їх від суворої дійсності, розважити казками, співом, іграми. У той же час у дітей треба було виховувати почуття гордості за своїх батьків, що захищали Батьківщину, почуття патріотизму. Вони слухали героїчні розповіді, музичні твори, що звучали по радіо, співали патріотичні пісні, виступали з піснями й танцями, віршами перед пораненими бійцями в госпіталях, вирощували для них квіти, робили подарунки й відправляли їх на фронт.

Увесь зміст художнього, і особливо музичного, виховання значно збагатився народним мистецтвом. У повсякденне життя дітей міцно ввійшла народна іграшка. Репертуар дитячих пісень, ігор, танців збагатився творами, написаними спеціально для дітей композиторами А. Александровим, М. Раухвергером, В. Герчик, М. Йорданським, А. Філіпенко та ін. У воєнні роки відзначалися ті ж святкові дати, що й в 30–ті роки ХХ ст., але майже всі вони мали воєнізований зміст. Наприклад, діти виконували танці «червоноармійців і

колгоспниць», матроський танець «Яблучко», танок «На привалі» і т. ін.; грали в ігри: «Морські вовки», «Льотчики на аеродромі», «Розвідка» і т. ін.; влаштовували атракціони: «Біг із гранатою», «Хто скоріше відправить повідомлення командирові?», «Знайди пакет», «Метання в ціль» і т. ін.

В 1945 році вийшло «Керівництво для вихователя дитячого садка» зі Статутом дитячого садка. Посада музичного керівника введена вперше на підставі Указу № 33 від 30 грудня 1944 р. СНХ СРСР про введення до кошторису дошкільних закладів засобів на її оплату. Основне завдання керівництва – охорона здоров'я, фізичне виховання, розумове виховання, моральне й художнє виховання дитини. Вказується, що в розвитку дитини важливе місце займають гра, тісне спілкування із природою, культура мови, рахунок, музичне виховання, малювання, ліплення, вирізання, конструювання й інші заняття з матеріалами.

У розділі «Музичне виховання» по вікових групах вказується, що слухання музики й пісень, спів, рухи під музику у вигляді танців і ігор, а також у старшій групі гра на ксилофонах є яскравими засобами розвитку слуху, розуміння форми й засобів виразності музичних творів, розвитку творчої ініціативи дітей шляхом збагачення їх музичних вражень.

Нова постановка питання про сприйняття дитиною ідейно-образного змісту музики й у зв'язку із цим розвиток її творчих проявів, а також вирішальної ролі педагога в підвищенні якості роботи привернула до себе великої уваги як працівників науки, так і педагогів-практиків. Однак у керівництві є ряд недоліків: у програмі по музичному вихованню не зазначені музичні вміння й навички, рухи, якими повинна опанувати кожна дитина кожної вікової групи; не висвітлюються питання послідовності проходження матеріалу й наступності зі школою. Це привело до роз'єднаності в діяльності музичних керівників, створювало труднощі в роботі.

Інтерес до питань музичного виховання в ці роки проявлявся у випуску збірників узагальнення найкращого досвіду роботи, музичних матеріалів і спеціальних наукових досліджень.

В 1947 році була опублікована монументальна праця Б. Теплова «Психологія музичних здібностей», яка показав різноманітність взаємозв'язків між діяльністю людини в сфері музики й формуванням її музичних здібностей, музикою і її емоційним впливом на переживання особистості. У ній подано розгорнуту характеристику основних музичних здібностей, розкриті поняття «музична обдарованість» і «музикальність». Музикальність характеризується автором як «первинна, сутнісна властивість. Її не можна виховати, а можна тільки розвивати. Вона є вродженою й фундаментальною властивістю організації людини».

Б. Теплов відзначає дві сторони музикальності: обдарованість, емоційний відгук на широке коло музичних явищ і якісно своєрідне поєднання музичних здібностей.

На думку автора, музикальність людини залежить від її вроджених індивідуальних задатків, але в той же час є результатом розвитку особистості, виховання й навчання. Музичною обдарованістю Б. Теплов називає якісно-своєрідне поєднання здібностей, від яких й залежить можливість успішного заняття музичною діяльністю: слуханням, і виконанням музики.

Б. Теплов особливо підкреслив емоційну сутність музичного мистецтва як супутника життя людини, яке має величезний освітньо-виховний вплив на формування особистісних якостей. Висловлені Б. Тепловим положення мали велике значення для подальшого розвитку дітей. Вони дозволили порушити питання про необхідність планомірного музичного виховання з раннього віку з урахуванням рівнів анатомофізичних і психологічних особливостей дитини, й дали можливість вести подальшу розробку питань і проблем системи музичного виховання.

ЛЕКЦІЯ № 3

Тема: Характеристика методів і прийомів музичного виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в ЗДО. З'ясувати

рівень знань студентів про класифікацію методів і прийомів музичного виховання дітей дошкільного віку.

ПЛАН:

1. Методи і прийоми музично – естетичного виховання. Загальна характеристика:

- наочні;
- словесні;
- практичні.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.
2. Бекина С. И. Музыка и движение / С. И. Бекина, Т. И. Ломова, Е. Н. Соковнина. – М. : Просвещение, 1984. – 288 с.
3. Войнова А. Д. Развитие чистоты интонации в пении дошкольников / А. Д. Войнова. – М.: 1960. – 347 с.
4. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
5. Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: учеб. Пособие для студ. высш. учебн. заведений / А. Г. Гогоберидзе. – М. : Академия, 2005 – 320 с.
6. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К. : Муз. Україна, 1979. – 265с.
7. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

Методи і прийоми музично–естетичного виховання. Загальна характеристика.

Виходячи зі специфіки основних завдань музичного виховання дошкільників методи і прийоми музичного виховання можна визначити як

способи взаємозалежної діяльності педагога й дітей, спрямовані на розвиток музичних здібностей, формування основ музичної культури.

Для характеристики методів музичного виховання оберемо одночасно дві класифікації, об'єднавши їх: наочний, словесний і практичний методи в сполученні із проблемними.

Щоб виховання й навчання носило творчий, розвиваючий характер, кожний із трьох основних методів і наочний, словесний і практичний – повинен застосовуватися з наростанням проблемності: від прямого впливу (пояснювально-ілюстративний метод) через закріплення, вправи (відтворюючі й творчі), створення пошукових ситуацій (показ варіантів виконання завдання) до проблемного виховання й навчання (самостійний пошук дітьми способів діяльності).

Ступінь наростання проблемності педагогічних методів залежить від віку дітей, завдань виховання й навчання, накопичення дітьми досвіду самостійних і творчих дій. У старшому дошкільному віці значна частина проблемних завдань, котрі діти виконують самостійно, зростає. Однак і в молодшому, і в середньому дошкільному віці діти повинні накопичувати на посильному для них матеріалі досвід самостійних і творчих дій.

Педагогічні методи тісно пов'язані між собою, взаємодоповнюють один одного. Розглянемо зміст кожного з них в аспекті зростання проблемності, характеризуючи кожний метод прийомами.

Застосування проблемних методів вимагає від музичного керівника набагато більше часу: діти повинні обміркувати відповідь на запитання, висловитися, знайти варіант виконання завдання. Пряме повідомлення педагогом необхідних знань і показ способів їх виконання швидше досягають мети. Але, якщо дитина сама знаходить відповідь на поставлене запитання, придбані нею знання набагато значущі, цінніші, так як вона привчається самостійно мислити, шукати, починає вірити у свої сили.

Наочний метод музичному вихованні має два різновиди: наочно-слуховий і наочно-зоровий.

Наочно-слуховий метод є провідним методом музичного виховання, тому що без нього неможливе сприйняття музики.

Музичний керівник повинен уміти виразно, яскраво, художньо виконувати музичні твори, щоб викликати в дітей співпереживання музики, емоційне її сприйняття.

Музика може звучати як в «живому» виконанні, так і в аудіозаписі. Відомо, що «живе» виконання більш ефективно, аудіозапис не в змозі повністю його замінити. Але як прийом застосування аудіозапису може бути ефективним, особливо коли дається в порівнянні з «живим» звучанням музичного твору.

Наочно-зоровий метод в музичному вихованні має допоміжне значення й може бути віднесений до прийомів. Зорова наочність (картини, малюнки, кольорові дидактичні картки й т.ін.) застосовується для того, щоб конкретизувати враження, розбудити їхню фантазію, проілюструвати незнайомі явища, образи, познайомити з музичними інструментами і т. ін. Зорова наочність повинна сполучатися зі слуховою, допомагати слуховому сприйняттю. Вона застосовується не завжди, а лише по необхідності, залежно від віку дітей (у молодших групах її застосування більш виправдано), наявність програми зі зображувальності в музичному образі. До прослуховування музичного твору зорова наочність застосовується тоді, коли потрібно щось роз'яснити або проілюструвати (наприклад, показати зображення музичного інструмента, що буде звучати).

Словесний метод у педагогіці має універсальний характер. У музичному вихованні він також незамінний. Педагог організовує увагу дітей, передає їм певні знання: про музику, композиторів, виконавців, музичні інструменти, пояснює музичні твори, які вони слухають, учить самостійно застосовувати засвоєні виконавські й творчі вміння та навички. За допомогою слова можна поглибити сприйняття музики, зробити його більше образним, осмисленим.

Бесіда, розповідь, пояснення, роз'яснення – такі різновиди цього

методу і у музичному вихованні. Особливістю словесного методу в музичному вихованні дошкільників є те, що тут потрібно не побутова, а образна мова для пояснення музики. В. Сухомлинський писав: «Слово повинне налаштувати чуйні струни серця. Пояснення музики повинно нести в собі щось поетичне, щось таке, що наближало б слово до музики».

Музичний керівник повинен мати мовну культуру, володіти грамотною, виразною, образною мовою. У бесіді з дітьми про музику важливо визначити її характер, настрої, передані в ній, пояснити, за допомогою яких засобів музичної виразності створений образ.

Яскрава, жива мова музичного керівника й дітей на музичних заняттях має різновиди: поетичні порівняння з картинами природи, метафори, епітети, що дозволяють охарактеризувати зв'язок звукових образів з життям.

Один із напрямків бесіди – характеристика емоційно-образного змісту музики: почуттів, настроїв, виражених у музичному творі. Ці пояснення музики є найважливішими для розуміння дітьми сутності її змісту.

Характеристики музики – весела, засмучена, ніжна, тривожна, схвильована, рішуча й т. ін. – це слова – образи, вони вживаються в переносному значенні.

Відомо, що в словнику дошкільників вони представляють найменшу групу слів. Якщо активно формувати «словник емоцій», доповнюючи висловлювання дітей, роз'яснюючи нові слова – образи, використовуючи прийоми, що спонукають застосувати нове слово, мова дітей збагачується, сприйняття музики стає більше глибоким. Дитина починає розуміти, що в музиці може бути виражений не тільки веселий і засмучений настрій, але й безліч найрізноманітніших почуттів і їхніх відтінків – ніжність, схвильованість, торжество, світлий смуток, і т. ін.

Велике значення в музичному вихованні має мова педагога музичного керівника, манера його спілкування з дітьми. Емоційне забарвлення мови здатне викликати й підтримувати інтерес дітей до музики й музичної

діяльності. Тон мови музичного керівника може підсилити враження незвичайності, казковості ситуації, додати бесіді поетичність або святковість. Словесний метод не завжди носить характер проблемності (роз'яснення, пояснення, розповідь), але може бути в тім або іншому ступені проблемним, якщо спонукати дітей до порівнянь, самостійним висловлюванням (про характер музики, жанр музичного твору, зв'язку характеру музики із засобами музичної виразності).

Практичний метод у музичному вихованні також дуже важливий. Показ педагогом виконавських прийомів у співах, музично-ритмічних рухах, грі на музичних інструментах і освоєнні їх дітьми необхідні для музичної діяльності (виконавської й творчої).

У кожному виді виконавства дошкільники засвоюють певні навички й уміння, які дозволяють їм успішно проявляти себе в самостійній і творчій діяльності. Застосовуючи прийоми, специфічні для кожного виду виконавства, музичний керівник допомагає дітям здобувати досвід музичної діяльності, засвоювати різні види виконавства.

При навчанні співу за допомогою практичного методу (у сполученні зі словесний і наочним) музичний керівник показує дітям прийоми дикції, правильного дихання, звукоутворення.

Виразний показ музично-ритмічних рухів має важливе значення для засвоєння їх дітьми.

Показ способів і прийомів грі на музичних інструментах теж необхідний, тому що діти засвоюють по наслідуванню.

Практичний метод, так само як і інші методи музичного виховання, може містити в собі елементи проблемності. Наприклад, наслідування дій музичного керівника (звичайно, супроводжуване поясненням), дитина учиться правильно тримати молоточок при грі на металофоні, довідується, якими прийомами краще вдаряти по пластинках, щоб вийшло потрібне звучання звуку, як можна виразно виконати музично-ритмічний рух, проспівати мелодію тощо.

Практичний метод здобуває характер проблемності, якщо музичний керівник показує не один варіант виконання, а два або три. У такій проблемній ситуації діти повинні, наприклад, вибрати з декількох рухів один, найбільш відповідний характеру музики.

Створення подібних проблемних ситуацій на заняттях допомагає розвитку самостійності дошкільників, творчому застосуванню сформованих навичок і вмінь, які діти можуть використовувати за своїм розсудом і бажанням.

Процес формування навичок і вмінь вимагає варіативності прийомів, сполучення різних методів. У ряді випадків, як було сказано, необхідний прямий показ. Але зловживання їм може привести все навчання до звичайного нагаскування, муштрі, і в результаті вгасає інтерес до музики й музичної діяльності. Таке навчання не збагачує дітей, а завдає шкоди їхньому музичному розвитку. Важливо пам'ятати, що оволодіння навичками й уміннями не є самоціллю занять, а одним із засобів формування основ музичної культури, розвитку музичних здібностей. Сформовані навички й уміння підуть на користь музичному розвитку лише в тому випадку, якщо в дітей виникне інтерес до музичної діяльності і вони захочуть ці навички й уміння застосувати самостійно, за власною ініціативою, творчо.

Отже, прямий показ повинен сполучатися з іншими методами й прийомами, що стимулюють інтерес дітей до музичної діяльності, з образним словом; наочністю, проблемністю, ігровими прийомами. Використання варіативних показів, проблемних ситуацій, що активізують творчу самостійність дітей, підвищує їхній інтерес до діяльності й тим самим сприяє швидкості й міцності засвоєння навичок і вмінь.

ЛЕКЦІЯ № 4

Тема: Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.

Мета: Оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями з керівництва роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі щодо методики навчання основних видів музичної діяльності.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорна схема.

План

1. Слухання музики. Методика навчання в кожній віковій групі.
2. Співи. Методика навчання в кожній віковій групі.
3. Музично–ритмічні рухи. Методика навчання в кожній віковій групі.
4. Гра на дитячих музичних інструментах. Методика навчання в кожній віковій групі.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.
2. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
3. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1978. – 256 с.
4. Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: учеб. Пособие для студ. высш. учебн. заведений / А. Г. Гогоберидзе. – М. : Академия, 2005 – 320 с.
5. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К. : Муз. Україна, 1979. – 265с.
6. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

Слухання музики. Методика навчання в кожній віковій групі.

Методи і прийоми роботи на заняттях із слухання музики

Навчання слуханню музики, як і будь-яке інше навчання, повинно ґрунтуватися на принципах дидактики, зокрема таких, як доступність, систематичність, послідовність, наочність та інші. Разом з тим, застосовуючи ці принципи, слід враховувати специфіку музики, завдань музичного виховання та навчання, а також вікові можливості дітей дошкільного віку.

Музика як предмет засвоєння має свої особливості. Вікові можливості дошкільників (від трьох до шести років) істотно відрізняються, тому не можна вдаватися до одних і тих самих прийомів роботи з трирічними та шестирічними дітьми. Але водночас треба виділити деякі методи і прийоми, і успіхом використовуються для навчання дошкільників усіх вікових груп. Методи роботи із слухання музики в дошкільному навчальному закладі передбачають єдність впливу трьох елементів: музики, слова музичного керівника і наочності. Найбільше значення, природно, має музика, її художнє виконання. Проте, як відомо, дитина самостійно не може залучитися до музики. Слово музичного керівника допомагає їй проникнути в світ прекрасного, відчуті істотні зміни з структури твору, співвідносити музичні компоненти художнього образу. Дуже важливе емоційне забарвлення слів педагога, його тон, міміка. Інколи навіть поєднання музики зі словом не вистачає для того, щоб у дітей виник художній образ. Потрібна наочність, яка допомагає уявити образ, втілений у музиці. Під час слухання музичних творів використовуються певні прийоми. Розглянемо найбільш загальні з них.

Перший прийом – постановка завдання – безпосередньо впливає з принципу активності (один з головних принципів дидактики), який вимагає організувати навчання так, щоб діти не лишалися пасивними слухачами. Кожне завдання необхідно чітко сформулювати, щоб правильно спрямувати активність дитини, інакше вона сама визначить для себе завдання, які, природно, можуть значно відрізнятися від того, що мав на меті музичний керівник.

Другий прийом – створення ігрових ситуацій – спільний для різних видів навчання в дошкільному навчальному закладі. Використання цього прийому зумовлено тим, що провідною у дитини дошкільного віку є ігрова діяльність. Враховуючи обмежені можливості розумової сфери та волевих зусиль дитини, слід будувати навчання так, щоб воно викликало позитивні емоції, сприймалось дітьми як гра.

Третій прийом – повторюваність програвання музичних творів. На заняттях із слухання музики потрібно багаторазово програвати один і той самий твір, його уривки і добиватися включення різних аналізаторів – як слухових, так і – рухових, зорових.

Методи навчання визначаються завданнями, що їх ставить музичний керівник перед дітьми, допомогою, яку він надає у виконанні цих завдань, ігровими ситуаціями та їх зв'язком з аналізом твору, частотою і метою програвання музичної п'єси. Зрозуміло, що використання тих чи інших методів залежить, з однієї сторони, від етапу заняття, а з іншої – від вікових особливостей дітей.

Розрізняють такі етапи занять із слухання музики:

- ознайомлення;
- розучування музичного твору;
- закріплення.

У процесі ознайомлення дітей з твором музиканта, природно, відіграє провідну роль. Зрештою, ніякі слова про музику не можуть замінити сприймання самої музики. Педагог повинен пам'ятати, що необхідною передумовою музичного виховання взагалі і слухання музики зокрема є висока якість виконання. Він повинен грамотно, доступно передати задум автора твору.

Основне завдання першого етапу – налаштувати дітей слухати музику, допомогти їм зрозуміти зміст, характер тощо. Це завдання по-різному здійснюється при навчанні дітей різних вікових груп. Головна тенденція полягає в поступовому зменшенні ролі ігрових прийомів, наочності. Якщо в роботі з дітьми молодшої та середньої груп іграшки, малюнки та інші види наочності

дуже бажані, то в старшій групі їхня роль незначна. Що ж до слова музичного керівника, то чим старші діти, тим менш докладнішим має бути його пояснення, бо тепер увага зосереджується на аналізі музики.

В залежності від віку змінюються форми словесного спілкування з дітьми. Від монологічних висловлювань музичний керівник поступово переходить до бесіди, в якій активну участь беруть самі діти. У кожній віковій групі по – різному будують вступне слово. Однак завжди треба дбати про те, щоб пояснення не було нав'язливе, щоб розвиток музичного образу не зіставлявся надто прямолінійно, неопосередковано з конкретним змістом, який має виступати тільки як ілюстрація до звучання музики.

Щодо другого етапу. Основні завдання етапу розучування музичних творів неоднакові для дітей різних вікових груп, отже, різні і прийоми роботи музичного керівника. Наприклад, у молодшій групі основну увагу приділяють запам'ятовуванню музичного твору, а в старшій групі – його аналізу (жанр, вид, лад, засоби музичної виразності).

Третій етап – закріплення слухання музики – поглиблюються знання дітей про музику (так можна запропонувати встановити зв'язок між різними музичними творами і т. ін.) Серед прийомів, слід назвати такий як: порівнювання щойно прослуханої п'єси з іншою, вже знайомою дітям, близькою за тематикою та художніми особливостями. Подібні завдання дають змогу поглибити їхні уявлення про засоби музичного втілення теми. В процесі закріплення доцільно також запропонувати дітям обрати для слухання музичні твори, які їм найбільше подобаються.

Закріплення має велике значення для розвитку художнього смаку, формування оціночних суджень. Один і той самий музичний твір діти можуть оцінити однаково, навіть якщо вони сприйняли його по – різному. Тільки ті оціночні судження повноцінні, які ґрунтуються на визначенні істотних змін у музиці. Ось чому слід прагнути до того, щоб діти пояснювали, обґрунтовували свою оцінку. Проведення опитування в такий спосіб відкриває великі можливості для естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Слухання музики в молодшій групі.

Діти слухають музику з самого раннього віку. Ще до того, як дитина навчилася говорити і навіть розуміти мову дорослих, вона чує наспів коліскової. Дитина підростає, і з кожним роком збільшується запас її музичних вражень. Навіть на самому ранньому етапі розвитку діти розрізняють характер музики в цілому, тобто її емоційний зміст. Батьки, вихователі спостерігали випадки, коли діти 2 – 2,5 років сердилися, якщо грала сумна музика, і раділи, слухаючи веселу.

Мислення дітей молодшого віку конкретне, вони охоче слухають музику, пов'язану зі знайомими, близькими їм образами. Увага в них нестійка і залежить від новизни та привабливості об'єктів сприйняття. Уважно вони можуть прослухати тільки невеличкі за об'ємом музичні твори.

Необхідною умовою музичного розвитку є вміння слухати музику. Щоб сформувати це вміння у дошкільників, музичний керівник повинен знати їхні вікові та індивідуальні особливості. Сенсорний досвід у дітей трьох років незначний. Зорова і слухова чутливість, тональний і мовний слух розвинуті недостатньо, звуковисотний – не сформований. Діти неуважні найчастіше в тих випадках, коли заняття для них малоцікаве або завдання, що його ставить музичний керівник, занадто складне.

Завдання музичного керівника на цьому етапі – закласти основи музичної культури у дітей. Прищеплюючи навички слухання музики, треба мати на увазі, що у дітей ще не сформовані дії, спрямовані на запам'ятовування та пригадування (мнемічні дії). Краще запам'ятовується те, що викликає емоції. Що ж до словникового запасу, то у малюків трьох років він ще обмежений, перехід від ситуативної мови до зв'язної тільки намічається.

Молодші дошкільники дуже емоційні, джерело їхніх почуттів – не тільки явища, які безпосередньо сприймаються, а й події, що вони їх собі уявляють, прослухавши казку, пісню чи музичну п'єсу.

Вікові особливості дітей молодшої групи враховані при складанні репертуару. До нього входять вокальні та інструментальні твори. У перші ж дні перебування в дошкільному навчальному закладі діти слухають пісні у

виконанні педагога. Дуже прості, невеликі за обсягом, пісні написані короткими музичними фразами, вони мають простий ритмічний малюнок, яскраво виражений емоційний характер, відзначаються єдністю змісту і музики. Текст допомагає дитині сприймати зміст, викликає відповідні почуття: радість, пошвавлення, або навпаки – заспокоєння, ніжні почуття тощо.

Слухання пісень поступово підготовляє дошкільників до сприймання інструментальних творів. Дітей молодшого віку особливо приваблює життєрадісна музика, в якій багато зображальних елементів. Це п'єси, невеликі за обсягом, прості за формою, знайомі за змістом. Наприклад, темі іграшок присвячені «Барабан» Д. Кабалевського, «Сурма» Ж. Бізе, «Дзига» В. Вітліна, «Сопілка» (українська народна музика); тварин — «Ведмідь» О. Тилічєєвої, «Горобчики» М. Красєва. Діти знайомляться з творами різних жанрів: танець, пісня, марш.

Музика для слухання різноманітна не тільки за тематикою, характером, жанрами, а й засобами музичної виразності. Провідними засобами музичної виразності в багатьох п'єсах є ритмічний малюнок, динаміка, темп, регістр.

Слухання різноманітної вокальної та інструментальної музики збагачує музичний досвід дітей, з'являються знайомі та улюблені твори, що їх діти запам'ятовують і легко впізнають.

Таким чином, можна визначити основні завдання із слухання музики для молодшої групи:

- знайомити дітей з доступними їхньому розумінню вокальними та інструментальними творами;
- вчити впізнавати знайомі музичні твори;
- виховувати здатність уважно слухати музику, дослухувати твір до кінця;
- викликати у них радісний настрій, щоб діти накопичували музичні враження;
- розвивати вміння розрізняти звуки за висотою, динаміці, тембру, а також відчувати характер музики

Однією з головних умов повноцінного сприймання музики є художнє виконання музичного твору. Музичний керівник повинен грати дуже емоційно, виразно, підкреслюючи найхарактерніше для музичного образу. Треба чітко

виділяти ритмічний малюнок, акцентувати сильні долі, відтворюючи гру на барабані, легко й уривчасто, в рухливому темпі передавати стрибки горобчиків і повільно, глибоким звуком відтворювати в музиці образ незграбного ведмеда.

Велике значення має пояснення вихователя. В процесі ознайомлення з новим музичним твором слово вихователя повинно бути коротким, образним і емоційним. Основне його завдання – підготувати дитину до сприймання різноманітної музики, допомогти розкрити її зміст, викликати у дитини відповідну реакцію.

Поглиблюють музичне сприймання засоби наочності, особливо іграшки (лялька, зайчик, сопілка). Вони допомагають розкрити зміст музичного образу.

Більш поглибленому сприйманню музичних творів сприяють також ігрові прийоми. Так перед слуханням святкової пісні педагог приносить ведмедика з ялинкою, «який прийшов у гості послухати музику про новорічне свято».

В процесі розучування музичний керівник у своїх поясненнях звертає увагу малюків на зв'язок змісту музики з її характером. Дзига весело і швидко крутиться, і музика про дзигу така ж весела і швидка. Оскільки мова дітей ще погано розвинена, самі вони майже не беруть участі в бесіді.

Для того, щоб дошкільники краще відчували характер музики, засоби музичної виразності, можна запропонувати їм супроводжувати слухання музики рухами, що передають її характер. Діти плавно і ритмічно гойдають ляльку, весело плескають у долоні, швидко грають на сопілочки, ритмічно «клюють» зернятка. Особливо добре відчують діти різку зміну характеру музики при зіставленні контрастних творів, наприклад маршу і колискової.

У процесі закріплення потрібно систематично повторювати знайомі твори. Прийом повторювання дуже важливий, оскільки пам'ять у дітей молодшої групи розвинена слабо, вони швидко забувають те, що слухали. Форми повторення – різні: можна запропонувати впізнати знайому музику і запитати, «про що вона?»; грати твори за бажанням дітей: використовувати форму оповідання, загадки, вставляючи знайомі п'єси.

Слухання музики в середній групі.

Дошкільники середньої групи вже мають деякий запас музичних вражень. Заняттям із слухання музики сприяють, з одного боку, вже наявний досвід, а з другого – більші, порівняно з дітьми молодшої групи, вікові можливості.

Увага і пам'ять дітей п'яти років все ще мимовільні, але поступово набувають стійкішого характеру. Діти можуть зосереджено й уважно прослухати дещо більші за обсягом музичні твори, не переривати слухання репліками, не підспівувати.

У цьому віці починають розвиватися довільне запам'ятовування і пригадування (наприклад, впізнавання пісні, маршу, танцю за вступом). Діти не тільки впізнають знайому музику, а й пригадують улюблені твори, просять їх виконати. Вдосконалюється зорове і слухове сприймання. Дошкільники схоплюють ритмічний малюнок мелодії, відчують тембр голосу, силу звучання музики. Вони впізнають і запам'ятовують інструментальні п'єси та пісні за мелодією, не тільки зіграною, а й проспіваною без слів.

Розвивається й мислення. Поряд з узагальненнями за зовнішніми ознаками діти спроможні виділити більш істотні властивості, на основі яких роблять елементарні висновки (наприклад, весела музика – швидка, під неї добре танцювати; сумна музика – тиха, повільна).

Розвивається мова, збагачується словниковий запас; діти можуть коротко відповісти на деякі запитання музичного керівника. Закладаються основи естетичних почуттів. Дошкільники вже розрізняють характер музики і відповідно реагують на нього.

Репертуар для слухання дещо розширюється. До нього входять складніші й більші за обсягом вокальні та інструментальні твори. Тематика п'єс майже не змінюється, проте за характером вони більш різноманітні. Орієнтовний репертуар для слухання музики подано в діючих програмах виховання і навчання дітей.

Так само, як і в молодшій групі, до репертуару включено музику різних жанрів – танцювальну ліричну маршову тощо. Поряд з ускладненням змісту урізноманітнюються засоби музичної виразності.

Форма вокальних та інструментальних творів також дещо ускладнюється: з'являються вступ та закінчення. Невеликий за розміром, але, як правило, яскравий вступ емоційно налаштовує дітей, викликає у них певні почуття.

В процесі слухання музики в середній групі педагог повинен:

- формувати уміння слухати музику зацікавлено; уважно, до кінця, відгукуватись на її характер і настрій;

- розвивати пам'ять шляхом впізнавання творів по зіграній мелодії або проспіваній без слів;
- виховувати інтерес і любов до музики, бажання слухати її, накопичувати музичні враження;
- розрізняти жанр творів: марш, колискова чи танець;
- розрізняти засоби музичної виразності: голосно–тихо, швидко–повільно, високо-низько.

Методичні прийоми в середній групі відповідно змінюються.

Виконуючи музичний твір, необхідно звертати увагу не тільки на його загальний характер, а й на динамічні й темпові нюанси. Художнє виконання допоможе дитині краще відчувати настрій твору, простежити за розвитком музичного образу, зміною засобів музичної виразності.

Використовуючи наочність, також слід наголошувати на характерних особливостях художнього образу, які розкриваються в музиці відповідними засобами виразності. Наприклад, показуючи перед слуханням музичної п'єси «Ведмідь» О. Тилічеєвої малюнок, музичний керівник каже: «Подивіться діти, який великий і незграбний ведмідь, як він повільно ходить. А зараз послухайте музику про нього». Після виконання зауважує, що музика твору така ж повільна і важка.

Під час розучування поступово уточнюють зміст твору, динамічні й темпові зміни в музиці, визначають вступ до пісні і т. ін. Діти вже можуть назвати твори, визначити жанр.

Заняття із слухання музичних творів у середній групі закладають основу для більш поглибленої систематичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Слухання музики в старшій групі

В старшому дошкільному віці продовжується і поглиблюється робота по слуханню музики. Воно виступає як розділ заняття, методичний прийом роботи або як самостійне заняття. Діти старшого дошкільного віку за своїм розвитком значно відрізняються від молодших дошкільників.

Сприймання у дітей шостого року життя стає більш цілеспрямованим, керованим. Відчуття, які викликає музика, носять диференційований характер.

Розвивається довільна пам'ять, уже помітні цілеспрямовані процеси запам'ятовування і пригадування, виникають найпростіші форми довільної уваги. Діти можуть уважно прослухати порівняно більші за обсягом музичні твори. Значні зрушення спостерігаються також у мисленні: відбувається перехід від наочно-дійового до наочно-образного мислення. Дошкільники помічають схожість музичних творів одного жанру, співвідносять знайому музику за характером звучання або близькими образами. Збагачується мова. Поряд з назвами предметів і дій діти починають широко користуватись різними визначеннями. Так вони не тільки називають знайомі музичні твори, а й визначають словами характер музики, деякі засоби музичної виразності, окремі жанри творів і т. ін. Різноманітнішими і багатшими стають естетичні переживання. Діти дуже жваво реагують на красу навколишньої природи, твори мистецтва.

Дошкільникам уже доступна музика більш різноманітна за тематикою, характером. Значно розширюється зміст музичних творів, зокрема діти слухають пісні про Україну, рідний край тощо.

Діти старшої групи, як і середньої, слухають колискові, марші й танцювальну музику, але твори цих жанрів складніші та різноманітніші за настроєм і характером. Дошкільнята пізнають їх, хоч музичний керівник вже не вдається до зіставлень. Наприклад, «Похідний марш» Д. Кабалевського – бадьорий, енергійний; «Марш» А. Філіпенка – урочистий, святковий; «Марш» Д. Шостаковича – казковий. Слухання музики різного характеру підготовляє дітей до сприймання ліричних творів. Музичні твори призначені для слухання дітьми старшого дошкільного віку, відображають різноманітну гаму відчуттів, настроїв, доступні дитячому сприйняттю події та явища навколишньої дійсності.

Діти старшого дошкільного віку сприймають музику більш складну не тільки за тематикою, характером, а й за розвитком музично-ігрового образу, засобами музичної виразності. Розвиток музичного образу у творі відбувається, як відомо, завдяки змінам динаміки, регістру і темпу, розвитку мелодії, ускладненню ритмічних особливостей і гармонії, появі вступу, закінчення.

Контрасти в динаміці виразно помітні, наприклад, у п'єсі «Клоуни» Д. Кабалевського. Середина твору звучить на *piano* (p) – створюється враження, що після перекидань і стрибків клоуни відпочивають, далі настає динамічне зростання, яке підтримується появою акцентованих акордів в акомпанементі, заключна частина п'єси знову звучить на *forte* (f).

Динамічні контрасти характерні і для «Похідного маршу» Д. Кабалевського: на фоні загального голосного звучання середина твору тиха, а вступ і закінчення п'єси – звучить більш гучніше. Яскраво зображувальний характер допомагає дітям виділити їх у творі. У розвитку музичного образу, поряд з динамікою та іншими засобами музичної виразності, велике виражальне значення мають зміни регістру. В програмних творах «Ведмідь танцює під флейту» А. Александрова, «Пастушок» С. Майкапара, а також у знайомих дітям з середньої групи п'єсах «Метелик» С. Майкапара і «Ведмідь» В. Ребікова регістр є провідним засобом виразності. Перехід мелодії від однієї октави до іншої в середині твору глибше розкриває музичний образ, сприяє його динамічному розвитку. Іноді з допомогою змін регістру вводяться нові епізоди.

У старшій групі діти слухають і співають пісні, що мають двохчастну куплетну форму. Куплет і приспів відмінні за характером та деякими засобами музичної виразності. Відрізнити приспів від заспіву допомагає дітям і текст: у приспіві та заспіві звичайно два різних образи, крім того приспів повторюється, тому його легше запам'ятати. Вокальна музика займає провідне місце. Інструментальна стає більш різноманітнішою за образним змістом і засобами музичної виразності.

У старшій групі послідовно відбувається ускладнення репертуару за змістом, формою, розвитком музичного образу і засобами його втілення. Зростають і вимоги, що ставляться до дітей старшої групи в процесі слухання музики.

Основна мета і завдання музичних керівників полягають у тому, щоб навчити дошкільників:

- уважно слухати музику, всі свої емоції виражати після слухання;
- сприймати твори із складнішим розвитком музичного образу;
- розрізняти засоби музичної виразності відповідно до характеру

звучання (поряд з динамікою і темпом розрізняти верхній – нижній регістри);

- розрізняти вступ і закінчення в інструментальній програмній музиці;
- в пісні відрізняти заспів від приспіву;
- визначати жанр творів: марш, колискова чи танець, характеризувати їх словами.

А також зацікавлювати дошкільників народною, класичною, сучасною музикою і виконанні солістів, хору, інструментальних ансамблів різних складів, оркестру.

Однією з основних умов формування у дітей старшої групи умінь слухати музику є яскраве та емоційне її виконання, яке точно передає задум композитора. Виразна гра і спів музичного керівника необхідні для розвитку у дітей інтересу до музики, потреби слухати її, виховання любові до неї.

Методика навчання співів у першій молодшій групі

У дітей цього року життя вже є невеличкий музичний досвід, вони вже знають декілька музичних творів і радіють, коли їх чують. Так як мислення дітей конкретне, вони сприймають музику образно: вважають, що вона про когось або про щось розповідає. Тому слухання пісень часто супроводжується показом іграшок. Діти цього віку пробують підспівувати окремі слова і склади, коли співає музичний керівник. Якщо робота по музичному вихованню ведеться в закладі дошкільної освіти систематично, до кінця третього року життя дитина спроможна співати коротенькі нескладні пісеньки. Завдання з навчання співів в першій молодшій групі наступні:

- розвивати співочі інтонації;
- підспівувати окремі склади і слова пісні, наслідувати музичному керівнику;
- залучати увагу до змісту пісень, створювати емоційний інтерес до співів.

Для того, щоб діти були активні під час співів, необхідно використовувати спеціально підібраний пісенний матеріал, спеціальні методичні прийоми підспівування і співів. При навчанні співів потрібно пам'ятати, що дихання дітей цього віку коротке, тому більшість слів вони промовляють співуче. Діти дуже потребують допомоги дорослого: співають активніше, якщо бачать рухи

губ дорослого, його міміку, жести. Зазвичай діти задоволено посміхаються, отримавши похвалу дорослого (якщо вона і не була цілком заслуженою), після чого стають великими любителями співу. Тому педагогам необхідно як можна частіше стимулювати інтерес дітей до співів заохоченням. Окрім загальних вимог до пісенного матеріалу (цікавий і доступний сюжетний зміст, проста приваблива мелодія і т. ін.), пісня, яка спонукає до підспівування і співів, повинна відрізнятися ще і наступними особливостями: її слова повинні бути не тільки зрозумілими, але і легкими для вимови, текст – коротким (1– 2 рядки). В мелодії повинні повторюватися нескладні музичні фрази, пісеньки призначені для підспівування та співів, потрібно повторювати як можна частіше, інакше діти не запам'ятовують слів, а це в свою чергу гальмує розвиток співочих умінь.

Методика навчання співів у другій молодшій групі

До четвертого року життя діти проходять чималий шлях розвитку. Вони вже спроможні до колективних дій, можуть засвоїти певний, хоча й обмежений, обсяг співочих знань і вмінь. Навчання й формування тих чи інших співочих навичок залежить від психофізіологічного розвитку дошкільників цього віку. Увага у дітей другої молодшої групи нестійка, в діях помітна імпульсивність. Вони швидко втомлюються, особливо під час виконання однотипних завдань, тому необхідно переключати увагу дитина з однієї справи на іншу. Музичний та поетичний образи пісень діти сприймають в цілому, узагальнено; їм важче зрозуміти образ в деталях чи в розвитку.

Свідоме виконання завдання ще не властиве дітям цієї групи. В основному вони повторюють за музичним керівником пісню чи окремі звуки. Словесні пояснення, навіть найчіткіші, діти, як правило, сприймають погано, якщо ці пояснення не підкріпити показом та відповідними діями. Не можна вимагати від дитини правильного співу, дихання, чіткої вимови слів, не показавши їй, як це треба робити. У цьому віці більш цілеспрямовано розвивається вміння розрізняти властивості музичних звуків: висоту, динаміку, тембр, тривалість. Діти здатні відрізнити окремі інтонації співу. Наприклад,

вони можуть високо, «тоненько» проспівати звуконаслідування киці («м'яв»), зозулі («ку–ку») або собаки («гав»).

Контролювати свій спів та спів товаришів дошкільники другої молодшої групи ще не вміють. Звукоутворення у них дуже мляве, через це вони часто не співають, а промовляють пісню. Артикуляційний апарат розвинений недостатньо. В мові зустрічаються дефекти – деякі діти шепелявлять, ковтають окремі звуки, перекручують слова. Коротке і поверхове дихання, властиве дошкільникам цього віку, обмежує тривалість їхнього співу.

Формуючи правильне звукоутворення у дітей другої молодшої групи, треба вчити їх співати природним голосом, без напруження (в діапазоні re^1 – $ля^1$, $сі^1$) витримувати довгі звуки пісні.

Не можна дозволяти дітям брати дихання посередині слова. Необхідно слідкувати за правильною дикцією. Слова пісні повинні вимовлятися чітко.

Розвиваючи чистоту інтонації, треба домагатися, щоб діти правильно відтворювали нескладні мелодії, з невеликим обсягом звуків, короткими фразами.

Дошкільники другої молодшої групи вже здатні співати злагоджено, тому треба вчити їх разом починати і закінчувати пісню.

За програмою діти четвертого року життя повинні вивчити (протягом року) шість пісень і співати їх індивідуально.

Завдяки співам успішно розвивається музичний слух. Треба привчати дошкільників розрізняти високі і низькі звуки. Навчання співів у другій молодшій групі необхідно проводити в цікавій формі, застосовуючи ігрові прийоми. Тільки тоді у дітей з'явиться бажання співати.

Для того, щоб дошкільники не промовляли слова пісні, а співали, музичний керівник спочатку сам виконує її наспівно, протяжно. Потім пропонує дітям довго витримувати окремі звуки, розтягувати закінчення слів. Це сприяє виробленню наспівності звучання. Діти легше виконують це завдання в ігровій формі.

Формуючи у дошкільників правильне дихання, слід пояснити, що не можна розривати слово або фразу, інакше зміст пісні чи слова буде незрозумілий. Такі зауваження допомагають дітям швидше оволодіти цією співочою навичкою.

Щоб виробити у дітей хорошу дикцію, вихователь чітко вимовляє слова, роз'яснює їх значення.

Спів музичного керівника, багаторазове повторення мелодії пісні допомагають дітям запам'ятати і правильно відтворити її. З голосу вони сприймають мелодію значно легше, ніж в передачі на будь-якому музичному інструменті, особливо на фортепіано, коли пісня виконується із складним акомпанементом. Розвитку чистоти інтонування сприяє систематичне повторення вже вивчених творів.

Злагожденість виконання – одна з важливих навичок колективного співу. Музичний керівник звертає увагу дошкільників на вступ, робить зауваження, якщо хтось відстає чи поспішає, пояснює, що починати і закінчувати пісню повинні всі разом.

За програмою виховання і навчання діти четвертого року життя повинні вивчити (протягом року) вісім пісень і співати їх індивідуально.

Завдяки співам успішно розвивається музичний слух. Треба привчати дошкільників розрізняти високі і низькі звуки.

Навчання співів у другій молодшій групі необхідно проводити в цікавій формі, застосовуючи ігрові прийоми. Тільки тоді у дітей з'явиться бажання співати.

Методика навчання співів у середній групі

Дошкільники середньої групи вже мають певний досвід слухання та виконання нескладних пісень. Емоційне сприймання навколишнього світу в них більш розвинене, ніж у дітей четвертого року життя. Тому вони краще усвідомлюють і відтворюють прослухану пісню. Виразне виконання творів полегшує їх засвоєння. Діти спроможні більш цілеспрямовано відгукуватися на окремі музичні образи. У них формується голосовий апарат, розвивається музичний слух. Дошкільники зацікавлюються співами, вслуховуються у те, як виконує пісню музичний керівник, співають її самі після виразного показу та пояснення.

В роботі з дітьми п'ятого року життя необхідно враховувати їхні можливості зосереджувати довільну увагу на окремих діях та робити найпростіші узагальнення. Розвиваються сенсорні здібності. Вони виявляються,

зокрема, в яскраво вираженій звуковисотній чутливості. Діти спроможні розрізняти високі і низькі звуки, що знаходяться на значній відстані (секста, септіма). Завдання звичайно дається в ігровій формі.

Часто у дітей з'являється бажання самим проспівати, як правило, вони повторюють знайомі мелодії. Але досвід, набутий на заняттях із співів, слухання музики, ритмічних рухів, викликає прагнення творчо переосмислити вже відоме. Події навколишнього життя, оповідання дорослих, читання дітям книжок, музична та ігрова діяльність – все це розвиває їхню творчу уяву, фантазію.

Працюючи над звукоутворенням, ми прищеплюємо дошкільникам середньої групи ті самі уміння, що і в другій молодшій групі, – співати природним голосом, без напруження, в діапазоні re^1 — si^1 . Проте діти цього віку вже можуть співати протяжно не тільки окремі звуки, а й слова, нескладні мелодії.

Дошкільників середньої групи навчають робити більш тривалий видих, брати дихання між короткими музичними фразами. Виконуючи пісні, вони повинні правильно вимовляти слова. Музичний керівник продовжує розвивати у дітей чистоту інтонації. Навчаючи дітей ансамблевого співу, треба слідкувати, щоб вони одночасно вступали і закінчували пісню, а також співали в одному темпі. Дошкільники повинні самостійно виконувати пісні з інструментальним супроводом, а також самостійно починати спів після вступу. Музичний керівник привчає дітей слухати голоси своїх однолітків. У навчальний репертуар треба вводити нескладні народні примовки та пісні без супроводу. До кінця року діти середньої групи повинні вивчити вісім пісень.

Продовжується робота над розвитком звуковисотного слуху та музично-слухових уявлень. З дітьми, які інтонують неправильно, необхідно займатися додатково.

Охарактеризуємо деякі прийоми розвитку співочих умінь та музичного слуху.

Для розширення діапазону голосу дуже корисно під час занять перевіряти спів кожної дитини окремо або розучувати пісні, об'єднуючи дошкільників з однаковими голосовими даними у невеликі групи.

Існує чимало прийомів, що сприяють розвитку правильного звукоутворення. Наспівність звучання в значній мірі залежить від того, як співають голосні «а», «о», «у», «е», «і». Кантиленність співу забезпечується протяжним виконанням цих голосних. Музичний керівник обов'язково показує дошкільнятам, як потрібно співати.

Щоб виробити у дошкільників навички правильного дихання, необхідно, як і в другій молодшій групі, супроводжувати показ поясненням. Наслідуючи приклад музичного керівника, діти вчать брати дихання не тільки між словами, а й між короткими музичними фразами. Не можна забувати про поставу дитини під час співу.

Для розвитку чіткої дикції треба навчити дітей добре відкривати ротик у вертикальному напрямку, опускаючи нижню щелепу (але не занадто). Це сприяє зібраності, закругленості звука. Губи набувають різної форми в залежності від того, який співається звук. Наприклад, коли ми співаємо голосні «у», «о», «ю», губи витягуються вперед трубочкою, а під час співу голосних «є», «і» – розтягуються в сторони. Повторюючи за музичним керівником звуконаслідування «ку-ку», «бі-бі», діти вчать правильно співати ці звуки.

Робота над чистотою інтонації здійснюється в процесі розучування пісень. Діти кілька разів слухають пісню у виконанні музичного керівника, а потім повторюють самотійно. Для розвитку правильного інтонування необхідно:

- щоб діти співали невеликими групами (так вони краще чують себе) або перевіряти їх індивідуально;
- систематично повторювати вже вивчені твори;
- пропонувати дітям послухати ту чи іншу пісню у виконанні дошкільників, які співають чисто.

Діти п'ятого року життя можуть відтворити простий і зручний для інтонування інтервал – малу терцію в низхідному напрямку. Наприклад, імітуючи спів зозулі, дитина повторює спочатку за музичним керівником «ку-ку» (*ля—фа-дієз*), а потім самотійно, без музичного супроводу.

Як і в другій молодшій групі, продовжуємо навчати дітей злагодженості виконання. Перед початком співів треба, щоб дошкільники зосередили свою

увагу. Якщо в пісні є фортепіанний вступ, музичний керівник кивком голови показує дітям, коли треба вступати, щоб усі почали співати разом. Поступово вони привчаються вступати вчасно.

Діти повинні привчатися розрізняти на слух звуки за висотою на відстані сексти, септіми та октави. Можна «показати» їм високі та низькі звуки на прикладах з «Музичного букваря» Н. Ветлугіної. Дошкільники, особливо молодшого віку, легше сприймають і засвоюють звуковисотні співвідношення, якщо застосовується наочність – малюнки або рух руки в напрямку руху мелодії (так званий принцип «рухового моделювання»).

Для розвитку музичного слуху необхідно з перших же занять виховувати у дітей уважність. Зосередженість на протязі всього заняття досягається умілим переключенням уваги дошкільників з одного виду діяльності на другий, з одного завдання на інше, подачею матеріалу в цікавій, ігровій, формі, підбором відповідного репертуару, близького і зрозумілого дітям.

Методика навчання співів у старшій групі

Діти шостого року життя мають порівняно великий досвід слухання музики, знають чимало пісень. Їхнє мислення більш активне, увага – стійка. Все це створює сприятливі умови для виховання співочих умінь та навичок. Діяльність дітей старшої групи має цілеспрямований, свідомий характер. Тепер вони розуміють пояснення музичного керівника, чому саме так треба виконувати пісню чи завдання.

Дошкільники вже розрізняють характер звучання («жваво» – «повільно», «весело» – «сумно»), звуки за висотою на більш вузьких інтервалах (кварта, квінта). Вони легко впізнають знайомі твори. У дітей краще розвинений музичний слух: звуковисотний, ритмічний, тембровий (відрізняють за тембром голоси своїх однолітків і звучання дитячих музичних інструментів) та динамічний («голосно» – «тихо»).

На шостому році життя значно зміцнюється голосовий апарат, поліпшується вокально-слухова координація. У деяких дітей голоси набувають високого, дзвінкого звучання. Дошкільники привчаються свідомо володіти голосом, слухають себе і контролюють. Зростає їхня самостійність у різних

видах музичної діяльності, зокрема в співах. Активізується творча уява, з'являється бажання по-своєму проспівати знайому мелодію. Виявляються індивідуальні здібності та нахили дітей. Одні люблять веселі пісні, інші – спокійні. Працюючи над звуком, музичний керівник продовжує вчити дітей співати природно, без напруження, легким звуком і наспівно, м'яко закінчувати ненаголошений кінець фрази.

Особливу увагу необхідно приділяти дикції. Музичний керівник привчає дітей вимовляти слова правильно і чітко, щоб кожне слово в пісні було зрозуміле. Під час співу він слідкує за артикуляцією голосних. У дітей старшої групи дихання більш стійке і глибоке, тому вони можуть виконувати пісні рухливого і наспівного характеру. В процесі розучування музичних творів потрібно намагатися, щоб дошкільники брали дихання між музичними фразами. Основними ефективними прийомами навчання, як і в попередніх групах, є показ і пояснення музичного керівника.

В старшій групі продовжується робота над чистотою інтонації. Діти виконують пісні із складнішими інтервальними ходами та структурою.

Працюючи над злагодженістю співу, музичний керівник навчає дітей не тільки разом починати і закінчувати пісню, а й виконувати твір з динамічними відтінками («помірно голосно», «помірно тихо»).

Дошкільники старшої групи повинні вміти виконувати пісні з допомогою музичного керівника без інструментального супроводу і навпаки.

Треба, щоб діти співали всі вивчені пісні колективно та індивідуально у зручному для їхнього віку діапазоні – re^1 – si^1 , do^2 .

Протягом року дошкільники старшої групи вчать 10–12 творів. У дітей цього віку необхідно продовжувати розвивати звуковисотний слух, навички розрізнення звуків за висотою та тривалістю, звертати увагу на формування музично-слухових уявлень.

Музично–ритмічні рухи. Методика навчання в кожній віковій групі.

Методи і прийоми навчання музично-ритмічних рухів.

У процесі навчання музично-ритмічних рухів застосовуються різноманітні методи і прийоми. Їх використання залежить від змісту завдання, його мети і вікових особливостей дітей.

Важливою умовою правильного музичного розвитку дошкільників у процесі навчання музично-ритмічних рухів є показ музичного керівника, який повинен бути виразним і яскравим. Від цього залежить не тільки сприймання дітей, але й якість виконання рухів.

Перш ніж розпочати розучувати з дітьми вправи, ігри, танці, музичний керівник повинен глибоко продумати зміст і образи, визначити характер музики, основні засоби виразності. Необхідно старанно вивчити музичний супровід. Виконувати музичний твір треба правильно і виразно, щоб захопити дітей, викликати у них емоційний відгук. Тоді вони одразу захочуть грати і танцювати. Паузи, зміни темпу тощо недопустимі під час виконання.

Не менш важливий показ танцю, вправи або окремих рухів. У молодшій групі під час розучування педагог виконує рухи разом з дітьми. Показ повинен бути виразним, емоційним, органічно поєднуватися з музикою.

У процесі розучування та закріплення педагог працює над удосконаленням окремих рухів. Щоб дошкільники краще їх засвоїли, рухи показує педагог або діти, які добре оволоділи ними.

У музично-руховій роботі велике значення має слово музичного керівника. Ретельно продумане пояснення гри, танцю, вправи можна викласти у формі короткої розповіді, бесіди або вказівки. Мета музичного керівника – пояснити дітям, які думки і почуття втілені в музичному творі, та з'ясувати засоби музичної виразності.

Оперуючи поняттями, що добре відомі дітям, музичний керівник поступово знайомить їх з новими, морально готує дошкільників до виконання відповідних вчинків і дій. Велику роль у поясненні змісту музично-ритмічних рухів відіграє інтонація.

Пояснення повинно бути коротким і чітким. Музичний керівник говорить жваво, але спокійно. Багатослівне, плутане, одноманітне пояснення втомлює дітей, вони стають неуважними і менше цікавляться грою чи вправою. Під час розучування даються вказівки, які допомагають дітям зрозуміти, як слід виконувати рухи. Спираючись на знання і досвід дітей, музичний керівник ставить їм запитання з метою глибшого засвоєння і закріплення вивченого. Так, під час виконання танцювальної мелодії можна використати форму запитань

для визначення кількості частин музичного твору та її характеру. В такій бесіді музичний керівник привчає дошкільників давати повні відповіді, чітко висловлювати свої думки, аналізувати виступи однолітків. У зв'язку з тим, що бесіда вимагає значного напруження, використовувати такий метод навчання рекомендується тільки в старшій групі.

Готуючись до заняття, музичний керівник продумує можливість використання наочності, яка допоможе дітям глибше зрозуміти музичний образ. Це дидактичні картинки, іграшки, атрибути, тощо.

На музичних заняттях часто використовуються ігрові прийоми, які викликають у дітей інтерес до гри, танцю, сприяють більш швидкому і кращому їх засвоєнню; навчання стає цікавішим. Користуватися цими прийомами можна під час ознайомлення дітей з грою, танцем, а також у процесі роботи над ними. Доцільніше їх застосовувати в молодшій і середній групах.

Велике значення для кращого засвоєння та запам'ятовування ігор, танців, вправ має їх систематичне повторення. Якщо діти пограли або потанцювали один-два рази, не повторюючи більше, вони швидко забувають рухи. Дуже корисно, щоб дошкільники грали в улюблені ігри, танцювали те, що їм подобається. Все це збагачує запас рухового матеріалу у дітей.

Методика навчання музично-ритмічних рухів у молодшій групі

У дітей молодшої групи координація рухів розвинена недостатньо. Вони ходять, перевалюючись, тягнуть ноги, опускають голову, важко бігають і стрибають, у них погана постава. Характерною рисою цього віку є сильне збудження і погане гальмування, тому у дітей уповільнена реакція як на музичні сигнали, так і на словесні. Незважаючи на це, в процесі музичних занять у дітей виробляється стійкий інтерес до музичних ігор і танців. Використовуючи його, малюків учать слухати музику і рухатись відповідно до неї. З метою систематичного розвитку та удосконалення рухів застосовуються музично-ритмічні вправи, за допомогою яких здійснюється музичне виховання дітей цього віку. Особливу увагу в молодшій групі слід приділяти вмінню дітей разом починати і закінчувати рухи під музику. Спочатку малюкам дуже важко зупинитися в момент закінчення музичного твору. Причиною цього є погано розвинене вміння гальмувати свої рухи.

Для прикладу можна навести вправу «Плескаємо, тупаємо» (українська народна мелодія в обробці Я. Степового), в якій діти спочатку плескають, а під кінець музики ховають руки за спину, на повторення музики – тупають і присідають, ховаючи ніжки.

Завдяки цій вправі діти навчаються ритмічно виконувати елементарні рухи, а також слухати і відповідними рухами реагувати на кінець музики. Це вміння, безумовно, допоможе їм швидше справитися з музичними завданнями в іграх і танцях.

Для успішного засвоєння цієї навички корисно давати дітям такі вправи. Як маршове ходіння за ведучим з атрибутом у руці. Під кінець музики ведучий зупиняється і піднімає, наприклад, бубон угору. Отже, закінчення музики асоціюється у дітей не тільки із зміною руху, але й з яскравим бубном. Перші два-три заняття роль ведучого виконує педагог, а потім – діти. Необхідно добитися, щоб поступово кожна дитина змогла стати ведучим.

У молодшій групі діти також повинні навчитися рухатись відповідно до характеру музики: спокійного, маршового та рухливого. У музично-ритмічних вправах, рекомендованих діючими програмами, цінним є те, що діти навчаються виконувати рухи з різноманітними атрибутами: брязкальцями, стрічками, квіточками тощо. Розглянемо послідовність розучування вправ на прикладі вправи «Барабан», музика Р. Рустамова. На першому занятті діти слухають музичний твір. Музичний керівник пояснює і показує, що спочатку на голосну і веселу музику вони будуть робити пальчиками так, наче грають на барабані. Діти повторюють рухи, краще запам'ятовуючи музику. На другий музичний епізод, тихий і спокійний, вони кладуть руки під щічки і відпочивають. Це завдання діти також виконують легко. На другому і третьому заняттях малюки повинні самостійно передати зміну рухів на контрастну музику.

Отже, діти молодшої групи повинні оволодіти наступними вміннями:

- починати і закінчувати рухи одночасно з музикою;
- узгоджувати свої рухи з характером музики (бадьорий, спокійний), регістровими змінами (високо, низько), темпом (швидко, повільно), динамікою (голосно, тихо), формою музичних творів (двох частинною);

- виконувати основні рухи (ходьба, біг, стрибки);
- виконувати гімнастичні вправи з атрибутами; перешикування;
- виконувати образні і танцювальні рухи.

Цими уміннями діти оволодівають у вправах і сюжетних іграх.

Тематика музичних ігор для дітей молодшого віку відображає найбільш близькі і зрозумілі їм образи та дії: політ пташки, їзда автомобіля, стрибки зайчика, рухи з лялькою і т.ін. Музичні твори, призначені для малюків, повинні бути образними, з яскраво вираженим характером і засобами музичної виразності. Частіше всього протягом всієї гри зберігається один і той же характер музики. У молодшій групі використовуються також ігри з піснями. Вони прості за змістом і композицією. Діти співають пісню разом з дорослим і виконують рухи, що відповідають її змісту.

Музична гра допомагає дитині навчитися розрізняти початок і закінчення музичного твору. Це дуже складне завдання. Тому треба підбирати такі ігри, де б дитина сама розпочинала рухи, як тільки зазвучить музика, і припиняла їх, коли вона закінчується. Якщо дитина пасивно повторюватиме рухи за дорослим, вона не буде уважно слухати музику. Отже, треба добиватися, щоб дитина самостійно робила рухи. Тоді вона швидше оволодіє цією навичкою.

Розрізнення темпу музичного твору – не менш складне завдання для дитини. Щоб навчити дошкільників розрізняти відчувати різницю між швидким і повільним темпом, корисно давати їм такі ігри, в яких зміна темпу підкреслює характерні особливості персонажів. У добре вивчену гру діти весело і з задоволенням грають без допомоги дорослого. Окрім ігор і вправ, дітей молодшої групи вчать танцювати. Будуються танці на простіших елементах танцювальних рухів, котрі є найбільш зручними для дітей відповідного віку (плескання, притупування ніжками, кружляння парами тощо). Музика до танців повинна бути яскравою, виразною за формою. Показувати рухи треба правильно та виразно, супроводжуючи виконання змістовним, образним і чітким поясненням.

При розучуванні з дітьми ігор, танців і вправ широко застосовуються ігрові прийоми, використовуються іграшки. Навчаючи дітей легким підстрибуванням, музичний керівник говорить їм, що вони повинні стрибати, як

м'ячки. Собі ж він візьме «м'яч», котрий стрибає найкраще від усіх. Прийоми навчання змінюються в залежності від кожної програмової вимоги. Взаємозв'язок слова музичного керівника, виконання музики і показ рухів буває різним в залежності від гри, програмових вимог. В одних випадках діти слухають розповідь про гру, музику, а потім грають; в інших – зразу ж після її назви залучаються до гри. Протягом року ігри неодноразово повторюються, виконання їх удосконалюється.

Методика навчання музично-ритмічних рухів в середній групі

До дітей середньої групи в процесі занять музично-ритмічними рухами висуваються значні вимоги. Дошкільники свідоміше змінюють рухи відповідно до музики, точніше узгоджують їх з частинами музичного твору та фразами. У дітей виробляється гарна постава, тепер вони ходять спокійно, рівно, бігають ритмічно, досить легко. Діти вміють робити прості рухи з предметами – вперед, вбік, вгору, танцювальні рухи виконують легше і впевненіше, ніж у попередніх групах.

Все це створює передумови для успішного проведення подальшої роботи по розвитку рухів.

До дітей середньої групи на заняттях з музично- ритмічних рухів ставлять значно більші вимоги. Їх вчать точніше виконувати завдання, свідомо виправляти свої помилки. Розвивають увагу дошкільників, спостережливість, ініціативу та самостійність під час виконання завдання. Проводячи ці заняття, музичний керівник продовжує виховувати у дітей інтерес та любов до музики, розвиває почуття ритму, музичну пам'ять. Музичний керівник аналізує програмові ігри й танці, з'ясовуючи, що в них буде новим, складним для дітей, які композиції потрібно розучити з ними, і відповідно до цього підбирає необхідні музично-ритмічні вправи, які стануть основою набуття дітьми рухових навичок. У середній групі дошкільників продовжують учити свідомо починати і закінчувати рухи одночасно з музикою, змінювати їх у кожній частині твору. Музичні ігри для занять слід підбирати так, щоб перед дітьми постійно ставилися нові, більш складні музичні завдання і разом з тим повторювалися попередні. У зв'язку з цим доцільно варіювати ігри. Таке

варіювання дає можливість об'єднати нові музичні завдання з попередніми, зберігати поступовість і уведення нових завдань.

У середній групі проводяться ігри з більш складними правилами та ігровими діями, наприклад «Зайці та ведмідь», музика В. Ребікова. Сюжет ігор розгорнутий, музика різноманітніша за характером і засобами виразності. Методика розучування музичних ігор різноманітна і залежить від їх форми і змісту. Однак процес розучування завжди має три етапи. Так, наприклад, музичний керівник пропонує дітям послухати музику, звертає їхню увагу на засоби музичної виразності, а після цього пояснює зміст гри. Інколи можна одразу запропонувати дошкільникам гратися, супроводжуючи їхні дії музикою або піснею.

Музичний керівник і вихователь домагаються активної участі у грі всіх дошкільників. Якщо якась дитина не захотіла взяти в ній участь, вихователь повинен ласкаво запропонувати їй пограти разом з ним. Танці в середній групі мають більш складну побудову, рухи детальніше відбивають зміни характеру музики. Для того, щоб танець справив на дітей враження, щоб їм захотілося швидше його виконувати, показ рухів повинен бути виразним і яскравим, адже від цього залежить і якість їхнього виконання. Музичний керівник, який добре знає музику до танцю, зуміє захопити дошкільників. Продовжуючи вчити дітей рухатися парами по колу, притупувати плескати в долоні, кружляти по одному і парами, він використовує найрізноманітнішу музику. Розглянемо послідовність роботи над танцем. На першому занятті діти слухають музику до «Танцю парами», музика М. Сатуліної. Разом з музичним керівником вони визначають, що ця музика весела, радісна, танцювальна і за темпом весь час однакова.

На наступному занятті під музику з яскраво контрастними частинами дошкільники вчать рухи танцю і зміну їх відповідно до характеру музики. Музичний керівник може одразу показати танок з кимось із дітей. У такому випадку попереднє слухання музики не обов'язкове. Потім ця дитина вибирає собі пару, музичний керівник запрошує іншу дівчинку чи хлопчика. Таким чином, кількість танцюючих збільшується, а всі діти вчать танок.

Звичайно, на одному занятті дитина не зможе оволодіти повністю новими рухами, тому не варто зразу ж вимагати від неї точного їх виконання. Поступово, через кілька занять, діти засвоять музику, вдосконалять свої рухи і виконуватимуть їх самостійно.

Окрім фіксованих танців, проводяться так звані вільні танці, у яких діти за своїм бажанням користуються знайомими рухами. Це приносить їм велике задоволення, радість, даючи можливість повеселитися. З допомогою такого танцю музичний керівник і вихователь стимулюють розвиток танцювальної творчості, краще пізнають індивідуальні особливості кожної дитини.

Під час вільних танців треба слідкувати за відповідністю рухів до характеру музики і допомагати дітям, яким важко виконати таке завдання.

У цьому віці необхідно привчати дошкільників робити рухи старанно, свідомо оволодівати матеріалом. Продовжується робота над виразністю і красою виконання. Не можна допускати, щоб діти танцювали механічно, байдуже, а розучування відбувалося без музики, «під рахування». Діючі програми навчання та виховання в ЗДО визначають такі завдання: вчити дітей свідомо змінювати рухи відповідно до змісту гри, характеру музики, динамічних відтінків (голосно – тихо), регістрів, темпу; починати і закінчувати рухи одночасно з музикою, самостійно міняти їх із зміною частини твору (двочастинна форма); ходити під музику спокійно, бадьоро, бігати легко, підстрибувати, трохи просуваючись уперед. Треба навчити дітей виконувати нескладні танці, самостійно використовувати елементи знайомих рухів, пробувати виразно передавати характерні елементи музичних образів. Враховуючи особливості віку, музичний керівник намагається виробити у дітей уміння грати і танцювати без участі дорослого. Знайомлячи дітей з новою грою або танцем, музичний керівник зацікавлює їх до найпростішого аналізу музики. В цьому віці діти повинні вміти в рухах передавати образи програмної музики. В процесі навчання велике місце відводиться індивідуальній роботі – демонстрація рухів одного – трьох дітей. Запрошуються для виконання рухів не тільки ті діти, які добре засвоїли спосіб їх виконання, а й ті, які не спроможні справитись із завданням. Така робота активізує дітей, допомагає зосередити

увагу. З дітьми, які відстають у засвоєнні матеріалу, проводиться індивідуальна робота в другу половину дня.

Методика навчання музично-ритмічних рухів в старшій групі

Характерною особливістю дітей старшої групи є прагнення до більшої самостійності в іграх, танцях, до точності виконання рухів, інтерес до правил гри. Дошкільники цього віку здатні виявити, творчу ініціативу, внести у танок чи гру своє доповнення. Вони глибше і свідоміше сприймають музичний твір з контрастними за характером частинами. Краще розвинена координація рухів, удосконалюється вміння відтворювати ними емоційно-виразний характер музики. На заняттях з музично-ритмічних рухів в старшій групі необхідно вести роботу в двох напрямках: 1) поглиблювати емоційне сприйняття музики дітьми; 2) збагачувати їхні рухові навички.

Музичні твори повинні бути доступними і зрозумілими дітям. Треба вчити їх реагувати рухами не тільки на зміну характеру, частини твору, але й окремої фрази, підкреслювати її закінчення притупуванням тощо. Навчивши дітей глибоко і яскраво сприймати музичні твори, можна досягти органічного злиття створюваних ними образів з музикою.

Працюючи над розвитком музично-ритмічних рухів, необхідно вчити дошкільників чіткості, легкості виконання, знайомити з новими танцювальними рухами, різними перешикуваннями, навчати створювати образи, що відповідають змісту музичного твору (зайчик, лисичка тощо).

Успішне оволодіння названими видами рухів можливе тільки в тому і випадку, якщо з дітьми провадиться систематична робота.

Музичний матеріал для старших дошкільників ускладнюється, ставляться нові вимоги: вміти чітко й виразно виконувати рухи, швидко переходити від одного руху до іншого відповідно до музики.

Діти цього віку вже вміють уважно слухати музичні твори і відрізняти контрастні частини як за силою звучання, так і за регістровим забарвленням, швидко і безпомилково змінювати темп рухів у залежності від зміни темпу музики, орієнтуватися у просторі, самостійно перешиковуватися з пар у коло, дотримуючись однакової відстані, під час танцю або гри звужувати чи розширювати коло, розраховувати свої рухи відповідно до певного відрізка часу.

Велика увага приділяється якості виконання, виробленню вільних, невимушених рухів, творчим проявам дітей у музичних іграх і танцях.

Навчання музично-ритмічних рухів дає позитивні наслідки, якщо матеріал, який поступово ускладнюється, засвоять усі діти, а не тільки найбільш здібні. Для цього необхідно постійно перевіряти дошкільників, виявляти, у кого з них не виходить той чи інший рух. З такими дітьми треба працювати окремо під час індивідуальних занять, об'єднавши їх по двоє чи по троє.

У старшій групі заняття будуються не лише на зацікавленості дітей, а мають певну цілеспрямованість. Наприклад, вивчення певного руху, потрібного в танці. Підбираючи ігри і танці, музичний керівник визначає, що в них є новим і незрозумілим, а потім заздалегідь у вигляді вправ розучує з дітьми ці рухи.

Для того, щоб навчити дошкільників самостійно утворювати коло, звужувати і розширювати його, дотримуватись певної відстані між парами, у діючих програмах рекомендуються такі вправи: «Звуження та розширення кола», музика Ф. Шуберта, «Утворення маленьких кіл», музика Т. Шутенко. Вправи для дітей старшого дошкільного віку складаються з різних танцювальних рухів, перешикунів, що зустрічаються в іграх і танцях. Музичний керівник повинен сам розучити рухи і зуміти виразно показати їх дітям. Для цього можна спочатку зіграти музику, а потім, наспівуючи, показати рухи. Якщо їх демонструє вихователь, музичний керівник йому акомпонує. Показ повинен бути чітким і виразним.

Під час розучування вправи музичний керівник мотивує кожну свою вказівку і вимогу особливостями змісту і характером музичного твору. Вимагаючи від дітей легкості, жвавості рухів, він звертає їхню увагу на легкість, рухливість музики. Старші дошкільники свідомо прагнуть точно виконати вправу.

Для засвоєння і запам'ятовування вправи істотне значення має повторення. Якщо діти виконують її тільки 1–2 рази, не повторюючи потім, вони швидко забувають. Не можна проводити роботу над рухами без музики, «під рахування». Виконання музичних п'єс для вправ повинно бути таким же грамотним, художнім, виразним, як і на заняттях із слухання музики.

Основне місце в навчанні дітей музично-ритмічним рухам, як і в попередніх групах, відводиться музичній грі. Дошкільники цього віку повинні засвоїти вміння передавати характерні риси ігрових персонажів. Нові ігри необхідно показувати і пояснювати дітям. У старшій групі основними методами навчання залишаються словесний та наочний. Перед проведенням гри необхідно, щоб діти послушали музику до неї, потім розповісти її зміст і показати. На наступних заняттях дошкільники виконують гру за допомогою вихователя, а після її засвоєння – самостійно. Потрібно стимулювати активність дітей, викликати бажання виконувати завдання без сторонньої допомоги.

Ознайомлення з грою не завжди слід починати з показу рухів, адже у дітей старшої групи вже є запас вражень, певний досвід, краще розвинена уява, вони вміють виконувати словесні завдання. Якщо нова гра побудована на знайомому руховому матеріалі, показувати її не обов'язково. Досить розказати зміст, ілюструючи розповідь музикою, а потім запропонувати дітям пограти самостійно. Музичний керівник систематично працює над точністю, виразністю рухів, навчає дітей створювати контрастні образи, підкреслювати їхні характерні риси, наприклад, лисиця підкрадається обережно, граціозно, зайчик стрибає весело, легко і т. ін. Методика розучування музичних ігор повинна сприяти виникненню у дітей бажання внести в них свою творчу ініціативу. У танцях дошкільники виконують значно складніші рухи, наприклад приставний та перемінний крок, плавні рухи руками. Необхідно продовжувати розвивати у дітей ритмічність, виразність і красу рухів, вміння точно зупинитися наприкінці музики.

Як і в попередніх рухах, використовуються фіксовані танці. Значне місце в репертуарі посідають народні хороводи і танці.

Гра на дитячих музичних інструментах. Методика навчання в кожній віковій групі.

Гра на музичних інструментах – один із видів дитячого виконавства. Застосування дитячих музичних інструментів та іграшок (як на заняттях так і в

повсякденному житті) збагачує музичні враження дошкільників, розвиває їх музичні здібності. Мелодійні музичні інструменти розвивають всі три основні музичні здібності: чуття ладу, музично-слухові уявлення і чуття ритму. Окрім того, гра на музичних інструментах розвиває волю, прагнення до досягнення мети, уяву. Знайомство дітей з музичними інструментами починається уже в ранньому віці. Дорослий грає на інструментах, контрастних за тембром (наприклад дудочка, дзвіночок), привертає увагу малюків до різного звучання. В роботі з дітьми раннього і молодшого дошкільного віку використовуються в першу чергу такі як брязкальця, дзвіночки, дудочки, тобто всі іграшки котрі звучать м'яко і неголосно. Потрібно пам'ятати, що в цьому віці необхідно бережно відноситись до слуху малечі. Перші музичні враження педагога прагне дати малюкам в ігровій формі.

Коли діти починають ходити і спроможні крокувати під музику (перша молодша група), педагог може супроводжувати звучання маршу, грючи на бубні, барабані, щоб підкреслити ритм, урізноманітнити звучання. Біг може супроводжуватися грою на дерев'яних ложках, дзвіночках. Танцювальну музику збагачують звуки бубна, румби та інших музичних інструментів, відповідних характеру музичного твору. По мірі того як діти починають відчувати і відтворювати в рухах (ходьба, плескання) ритм музики, їм доручають самим грати на цих інструментах. Спочатку дорослий допомагає дітям попадати в такт музики (наприклад гриміти брязкальцем, вдаряти по бубну, дзвеніти дзвіночком і т. ін.), потім їх дії стають все більш самостійними.

Навчання починається з групи ударних інструментів, які не мають звукоряду. Заняття проводяться по підгрупах і індивідуально. Доцільно використовувати музичні інструменти і в повсякденному житті, щоб закріпити у дітей почуття ритму музики.

Друга молодша група.

Діти цього віку знайомляться з бубном, грають на дерев'яних ложках, брязкальцях, барабані, дзвіночках. В цьому віці знайомляться з металофоном. Важливо привертати їх увагу до тембру кожного інструмента, використовувати образні порівняння, характеристики: ніжний (дзвіночок), дзвінкий (металофон),

чіткий (барабан) і т. ін. З дітьми визначити на якому інструменті краще підіграти ходьбі, бігу, танцю. Корисно використовувати дидактичні ігри на розрізнення тембру музичних інструментів, звуків (по висоті, тривалості).

Середня група

В середній групі вперше починають навчати гри на музичних інструментах, які мають звукоряд. Найбільш зручним є металофон. Прийоми гри на металофоні достатньо прості. Діти уже знайомі з тембром цього інструмента і прийомами гри (стакато, глісандо). Існує декілька способів гри на мелодійних музичних інструментах: по нотах, по кольоровим і цифровим позначенням, по слуху.

Навчання дітей гри по нотах дуже кропітке, але інколи використовується в практиці. Далеко не всі дошкільники оволодівають нотною грамотою, якщо не ведеться постійна індивідуальна робота. Важливо, щоб діти розуміли зв'язок розташування нот на нотному стані зі звучанням їх в мелодії, виключивши механічне відтворення нотних знаків.

Кольорова система, розповсюджена за кордоном, зручна для швидкого оволодіння дітьми грою на інструментах. Певне колірне позначення (кольорові клавіші, пластини металофону) закріплене за кожним звуком, наприклад нота *мі* позначається зеленим кольором, нота *соль* – червоним. Грати по цій системі дуже легко, але при такому способу гри (бачу зелене позначення ноти – натискаю на зелену клавішу) слух не приймає участі у відтворенні мелодії, дитина грає механічно. Найбільш розвиваючий ефект навчання досягається лише при гри по слуху. Цей спосіб потребує постійного розвитку слуху, серйозної слухової підготовки.

Методика навчання дітей гри на музичних інструментах по слуху побудована на поступовому розширенні діапазону виконуючих мелодій. Спочатку дитина грає мелодію на одному звуці. Перш чим зіграти мелодію, вона слухає її у виконанні музичного керівника, котрий спочатку проспівує мелодію, потім грає і одночасно співає. Дітей вчать прийомам гри (як тримати інструмент; як видобувати звуки пальцями, медіатором, молоточками, не пошкоджуючи струн, клавіш). Якщо граються довгі ноти, то молоточок повинен підстрибувати вище, а коли короткі – нижче (довгі – на склад та, короткі восьмі

ноти – ті, ті).

Навчання гри на музичних інструментах – робота складна, і успіху в цьому можна досягти тільки при спільній роботі музичного керівника і вихователя. Допомога вихователя музичному керівнику полягає в тому, що він організує дітей, допомагає навчати їх гри, попередньо вивчивши репертуар і узгодивши методикку. Форми роботи музичного керівника по навчанню дітей гри на музичних інструментах різноманітні: заняття індивідуальні, з ансамблем і оркестром.

Завдання навчання гри на музичних інструментах:

- грати нескладні мелодії індивідуально і в ансамблі;
- знати назви музичних інструментів, впізнавати їх тембр;
- оволодівати прийомами гри на металофоні, а за бажанням і на інших

інструментах. Правильно розподіляти дихання при гри на тріолі, кларнеті, дудочці; знаходити зручну аплікатуру, граючи на акордеоні, баяні, піаніно. Приглушати звучання тарілок, трикутників; правильно тримати руки при гри на бубні, барабані, струшуючи кастаньети, маракаси;

– грати в ансамблі, дотримуючись загальної динаміки, темп, своєчасно вступати і закінчувати;

- підбирати по слуху добре знайомі пісеньки, примовки, лічилки;
- імпровізувати нескладні пісеньки.

Старша група

Діапазон поспівок розширюється. Діти краще орієнтуються в розміщенні звуків мелодії, діють більш самостійно. Навчаючи гри на музичних інструментах, музичний керівник повинен враховувати індивідуальні можливості кожної дитини. Одні діти достатньо легко підбирають поспівки, з іншими необхідна більш детальна підготовча робота. Після того як металофон засвоєний, діти в старшій групі дітей навчають гри на інших мелодійних інструментах – струнних, духових, клавішно-язичкових. А також відтворювати різні ритми на ударних інструментах. Залучати до гри в ансамблях пісень, мелодії яких побудовані в межах трьох – п'яти звуків на поступових ходах чи невеличких інтервалах. Сприяти розвиткові виконавських та імпровізаторських здібностей. Корисно поєднувати індивідуальну роботу з дітьми і роботу по підгрупах і всією групою. Освоєння нового інструменту рекомендується

починати з уже знайомих поспівок (на одному, двох, трьох звуках), котрі діти підбирають по слуху після знайомства з прийомами гри, способами звуковидобування. В старшому дошкільному віці діти уже усвідомлюють, що за допомогою кожного музичного інструменту, навіть тих, котрі не мають звукоряду, можливо передати певний настрій.

Таким чином: навчання гри на музичних інструментах включає в себе три етапи.

I-й етап – діти слухають і запам'ятовують мелодії, проспівують їх, знайомляться з прийомами гри.

II-й етап – підбирають поспівки.

III-й етап – виконують їх за своїм бажанням.

Великий радянський педагог В. Сухомлинський, говорячи про труднощі виховання почуттів (в тому числі і естетичних), відмітив, що інколи потрібно чекати роками, щоб одного разу серце дитини здригнулося, наповнилося почуттям прекрасного. Він писав: «Одне із важливих завдань вихователя полягає в тому, щоб образно кажучи, дати в руки кожній дитині скрипку, і щоб вона відчула як народжується музика».

Дитячий оркестр.

Дитячий оркестр – один із видів колективного музикування. Існує декілька різновидів дитячого оркестра: шумовий (включає в себе різні типи ударних інструментів, які не мають звукоряду), ансамбль (що складається з однакових або однотипних інструментів), змішаний оркестр (включає в себе різні групи інструментів). Найбільш простий, доступний із них – шумовий оркестр. Його можна організувати вже з дітьми молодшого віку, якщо вони спроможні ритмічно відтворювати оплесками сильні долі тактів, відмічати метр музики. В залежності від характеру твору можна використовувати такі інструменти та іграшки, як дзвіночок, брязкальце, барабан, бубон тощо). Важливо підібрати тембри, котрі виразно підкреслювали б характер музики. Звучання оркестра буде більш різноманітним, цікавим, якщо інструменти грають не тільки всі разом, але і по черзі, поєднуючись один з одним в залежності від характеру музики. Перед виконанням музичного твору необхідно разом з дітьми обговорити, які інструменти знадобляться для гри. Наприклад,

якщо в п'єсі дві контрастні частини і перша весела, жартівлива, а друга ніжна, лагідна, тоді можна використовувати спочатку брязкальце, бубон (разом або по черзі), а потім дзвіночок, трикутник і т. ін. Музичний керівник повинен по можливості враховувати побажання дітей при виборі музичного інструменту. Перш ніж створити змішаний оркестр, як правило, організують ансамблі інструментів, які мають звукоряд, наприклад металофонів, цитр. Для організації ансамбля духових інструментів необхідно, щоб у кожної дитини був свій інструмент. Ансамблева гра потребує злагодженості виконання. Це стосується ритмічності і загальної музичної виразності. Музичний керівник спонукає дітей прислухатися до своєї гри і гри партнерів, слухати фортепіанну партію, не прагнути заглушати один одного, старатись передавати настрій, виражений в музиці. Спільній грі передують індивідуальні завдання з кожною дитиною, і гра по підгрупам. При розподілі між дітьми партій в оркестрі необхідно враховувати їх інтереси і здібності. Дошкільникам, котрі найбільш легко підбирають мелодії по слуху, необхідно давати партії мелодичних інструментів. Щоб тримати ритмічну основу, важливо мати хороше відчуття ритму. Тому виконання метричної пульсації, ритмічного малюнка мелодії довіряють дітям з розвинутим відчуттям ритму. Методика навчання гри в оркестрі подібна з методикою навчання індивідуальній грі і в ансамблі. Музичний керівник повинен бути уважним до кожного дошкільника. Деякі діти підбирають мелодії по слуху легше за інших, тому їм не потрібні всі підготовчі вправи. Ті, хто грає на ударних інструментах (що не мають звукоряду) вивчають свої партії під фортепіанний супровід, під спів і поступово об'єднуються з іншими дітьми. Основна вимога до гри в оркестрі – налаштування всіх інструментів в єдиному тоні. На початку роботи музичний твір потрібно зіграти окремо з кожною дитиною, а потім по партіям.

Запитання для самоперевірки

1. Яка роль музичного репертуару у вирішенні основних завдань музичного виховання дітей?

2. Назвіть прийоми, які сприяють проблемному характеру завдань із слухання музики?
3. Яка роль слухання музики під час розучування пісні, танцю, гри?
4. Охарактеризуйте співочу діяльність як спосіб формування музикальності дитини.
5. Як впливають заняття співом на розвиток мовлення дітей?
6. Чому необхідно виховувати координацію слуху і голосу в процесі навчання співам?
7. Перелічіть основні вимоги до пісенного репертуару.
8. Яке значення музично-ритмічних рухів для загального музичного розвитку дитини?
9. В чому проявляються особливості методичних прийомів навчання музично-ритмічним рухам дітей молодшої і старшої груп дошкільного закладу?
10. Як здійснюється індивідуальний підхід до дітей при розучуванні ігор, танців?
11. Яке значення музичних іграшок та інструментів в житті дошкільників?
12. Які музичні здібності розвиваються в грі на дитячих музичних інструментах?
13. Розкрийте методику навчання дітей грі в оркестрі.

ЛЕКЦІЯ № 5

Тема : Форми організації музичної діяльності в ДНЗ.

Мета: Оволодіння теоретичними знаннями з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі щодо використання різних форм організації музичної діяльності в ЗДО (музичні заняття, музика в повсякденному житті, музичне виховання в сім'ї, родині).

План

1. Загальна характеристика:

- а) Заняття.
- б) Музика в повсякденному житті закладу дошкільної освіти.
- в) Музичне виховання в сім'ї.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.

2. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду / Н. А. Ветлугина. – М.: 1981. – 240 с.
3. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка / Н. А. Ветлугина. — М.: Просвещение, 1968. – 300 с.
4. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М.: Просвещение, 1983. – 255 с.
5. Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: учеб. Пособие для студ. высш. учебн. заведений / А. Г. Гогоберидзе. – М.: Академия, 2005 – 320 с.
6. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К.: Муз. Україна, 1979. – 265с.
7. Зимина А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зимина. – М.: ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

Музичний розвиток дітей залежить і від форм організації музичної діяльності, кожна з яких володіє своїми можливостями. Різноманітні форми організації збагачують і урізноманітнюють зміст діяльності і методи керівництва нею. До форм організації музичної діяльності дітей відносяться: заняття, музика вповсякденному житті дошкільного закладу і музичне виховання в сім'ї.

Заняття – основна форма організації, в якій відбувається навчання дітей, розвиток їх здібностей, виховання якостей особистості, формування основ музичної і загальної культури. Заняття припускають активну взаємну діяльність музичного керівника і дітей.

Головне завдання, яке стоїть перед музичним керівником на занятті – викликати інтерес у дітей до музики і музичної діяльності, збагатити їхні почуття. Також вирішуються і інші завдання – розвинути музичні здібності, сформувані основи естетичного смаку, навчити дітей необхідним умінням та навичкам, які вони зможуть потім застосувати в самостійній діяльності в дошкільному навчальному закладі та в сім'ї. Атмосфера емоційного підйому,

зацікавленість дітей підвищують результативність занять. Для цього необхідно, щоб музичний керівник сам був зацікавлений своєю роботою, володів професійною майстерністю, був не байдужим до того, про що він розповідає, що і як виконує дітям.

Музичний репертуар, який звучить на заняттях, повинен відповідати як художнім, так і педагогічним цілям, виконуватися з високим професіоналізмом, виразно, яскраво, доступно. Для того, щоб підсилити враження від музики, пояснити її емоційно-образний зміст дітям, музичному керівнику потрібно володіти інтонаційною багатогою образною мовою, добре знати своїх вихованців, їх індивідуальні особливості, методику роботи у всіх вікових групах.

Щоб досягнути розвиваючого ефекту навчання на заняттях, потрібно застосовувати проблемні методи, активізуючи дітей. Методи прямого впливу (показ, роз'яснення) – найбільш правильний шлях оволодіння певними навичками, умінням. Але для музичного розвитку дітей застосовувати тільки ці методи недостатньо. Важливо сполучати їх з проблемними ситуаціями, в яких дитина порівнює, співставляє, вибирає. Завдання ускладнюються в залежності від рівня розвитку дітей, їх віку. Широко використовуються ігрові прийоми. На музичному занятті неприпустимі формальне заучування репертуару, багаторазові, одноманітні повторення, натаскування і муштра. Корисно ставити перед дітьми завдання, які потребують активності, самостійності: вибрати музичний інструмент, за тембром, який відповідає характеру музики; зіграти на ньому разом з музичним керівником (виконання п'єси на фортепіано); порівняти варіанти рухів під музику і вибрати найбільш близькі їй; знайти «свої» оригінальні рухи.

Ефективності навчання сприяють всі види творчих завдань. Проте важливо дотримуватись їх дозування, слідкувати за зовнішніми емоційними проявами дітей: щоб вони не перевтомлювалися. На музичних заняття вирішується одне з найважливіших завдань музичного виховання – розвиток музичних здібностей. Це виникає в активній діяльності. Розвиток емоційного відгуку дітей на музику повинен бути в центрі уваги музичного керівника протягом всього заняття. В співах, грі на музичних інструментах у дітей

розвивається звуковисотний слух, в музично-ритмічних рухах, співах, грі на музичних інструментах – відчуття ритму. Музично-дидактичні ігри також допомагають розвитку музичних здібностей. Необхідно підкреслити, що формування умінь і навичків не є метою музичного виховання, а лише засобом розвитку музичних здібностей. Рівень розвитку музичних здібностей у дошкільників неоднаковий. Всі діти проявляють себе індивідуально: одні більш активні, інші – менш активні. Є діти здібні. Але сором'язливі. Віра дитини в свої сили – необхідна умова успішного розвитку особистості. Важливо вміло використовувати колективні, групові, індивідуальні завдання, враховувати рівень кожного дошкільника. Завдання повинні бути розмежовані за ступенем труднощів. Більше розвинута музично дитина або група дітей отримує завдання складніше, менше – доступніше їм завдання, але обов'язково розвиваючи їхні здібності. Кожній дитині потрібно підбирати завдання посильні, щоб вони по можливості закінчувалися успіхом. Схвалення і заохочення успіхів дитини дуже важливе для усвідомлення власного «я», необхідного для просування вперед в музичному розвитку.

Музичні заняття можуть бути варіативними в залежності від структури, змісту, участі всіх дітей, підгруп, включення всіх або окремих видів музичної діяльності і т. ін. Вони проводяться індивідуально, по підгрупах і фронтально. В залежності від змісту заняття бувають різних видів: типові, домінантні, тематичні, комплексні, бінарні. Навчання дітей на заняттях повинно підкріплюватися різноманітними враженнями від музики, отримані в інших формах організації діяльності. Слід завжди пам'ятати, що одними зусиллями музичного керівника на заняттях без підтримки вихователів і батьків важко добитися бажаних результатів в музичному розвитку дітей.

Музика в повсякденному житті закладу дошкільної освіти ще одна форма організації музичної діяльності дітей. Вона включає використання музики в побуті (слухання аудіо записів, самостійне музикування дітей, вправи, ігри, ранкова гімнастика під музику і т.ін.), різноманітні види розваг (тематичні музичні вечори, бесіди-концерти, театральні постановки та спектаклі, ігри, хороводи, атракціони і т. ін.), святкові ранки.

Використання музики в побуті входить в обов'язки вихователя. Музичний керівник консультує його: рекомендує музичний репертуар, музично-дидактичні вправи; підбирає завдання і вправи для навчання дітей грі на музичних інструментах. Розваги і святкові ранки готує музичний керівник із допомогою вихователів.

Види музичної діяльності дітей (сприйняття, виконавство, творчість) набувають різного змісту в залежності від організаційних форм. Активне сприйняття музики: тематичні концерти, бесіди-концерти. При цьому діти отримують глибокі і різноманітні враження. Музичний керівник може зосередити увагу дітей на якійсь важливій музичній темі, розширюючи їх уявлення про стилі, жанри. Наприклад, розповісти про старовинну музику і надати можливість її прослухати у виконанні різноманітних музичних інструментів, для яких вона написана (клавесин, флейта, камерний ансамбль, оркестр, орган). Бесіду про музику корисно супроводжувати показом репродукцій картин, які дають уявлення про життя, звичаї людей тієї епохи, в яку було створено твір мистецтва тих часів.

Бесіда-концерт може бути присвячена творчості композитора (Й. Баха, В. Моцарта, П. Чайковського то ін.), розповіді про його життя. Розповідь, яка супроводжується фрагментами музичних творів надовго запам'ятовується дітям. Надзвичайні нові музичні враження збагачують дітей, сприяють формуванню музично-естетичної свідомості (інтересів, відчуттів, оцінок, смаку), ціннісного ставлення до музики. Виконавська і творча діяльність на занятті також відрізняється від використання її в повсякденному житті дошкільного закладу і сім'ї. Різноманітні і методи керівництва нею. На заняттях під керівництвом музичного керівника дитина оволодіває всіма видами виконавства: набуває співочі, музично-римічні навички і уміння, вчиться грати на музичних інструментах. В повсякденному житті дошкільного закладу дитина використовує найбільш близькі їй види виконавської і творчої діяльності. Музикуючи самостійно, діти співають улюблені пісні, грають на музичних інструментах за власною ініціативою. В самостійній діяльності якість виконання творів, як правило, трішки гірше, ніж на заняттях (дитина співає без

музичного супроводу), але цінність велика в тому, так як вона свідчить про сформований інтерес до музики і розвиток музичних здібностей. Самостійні музичні прояви у дітей в деякій мірі можуть бути показником роботи музичного керівника на заняттях. В повсякденному житті можливі і інші види музикування, більш активні. Силами дітей ставляться оперні спектаклі, які дають можливість розкритися кожній дитині, проявити свої здібності, нахили тощо.

Для святкових ранків і концертів підбирають добре вивчені пісні, танці, музичні ігри, п'єси (які виконуються на музичних інструментах соло, в ансамблі, в оркестрі). Рекомендується включати в ранки не тільки пісні, танці, але і слухання музики, знайомої і незнайомої дітям, щоб вони отримували задоволення від її сприйняття в святковій обстановці, розуміли, що сама музика може створити радісний настрій.

Музичне виховання в сім'ї має свої можливості: слухання дитячої музики, пісень із мультфільмів, музичних казок, фрагментів класичної музики; навчання дітей грі на музичних інструментах, самостійне музикування.

Слухання музики в сім'ї володіє великою силою впливу на дітей. Саме відношення батьків до музики передається дитині. Якщо дорослі зацікавлено слухають музичні твори разом з нею і висловлюють своє відношення, пояснюють свої відчуття, то це не проходить безслідно для дитини: вона духовно збагачується, формується її смак, схильність тощо. І, навпаки, байдужість батьків до музики або зацікавленість тільки «легкою» музикою, зашкоджують всебічному розвитку дитини, збіднюють її кругозір. Батьки, котрі добре знають свою дитину, її характер, захоплення, нахили і спроможні знайти потрібний підхід, можуть зацікавити її музикою, постійно збагачувати музичні враження. Музичні керівники повинні знаходити можливість, щоб сповістити батькам про успіхи дітей в області музичного розвитку, про ступінь їх обдарованості і музичних здібностей. На групових і батьківських зборах в дошкільному закладі роз'яснюються різноманітні питання музично-естетичного виховання, організації музичної діяльності дитини і сімейних умовах: яку фонотеку підібрати дитині, як організувати і провести день народження, як

навчити дитину самостійно слухати музику, які пісні рекомендувати для самостійного виконання. По можливості потрібно проводити з батьками диспути і індивідуальні бесіди, на яких обговорювати як загально-виховні питання, так і індивідуальні успіхи і невдачі кожної дитини. Для кращого ознайомлення батьків з роботою дошкільного закладу з музичного виховання можна оформити музичні стенди, папки-пересувки по різних музичним питанням. Це можуть бути поради батькам, інформація про театралізовані спектаклі, концерти тощо. Слід цінувати допомогу батьків в справі формування естетичної культури вихованців дошкільних навчальних закладів, виражати їм свою вдячність за допомогу в організації музичних занять.

Таким чином, всі форми організації музичної діяльності дітей (заняття, музика в повсякденному житті дошкільного закладу і сім'ї) взаємодоповнюють одна одну, збагачуючи процес музичного виховання. Щоб урізноманітнити враження дітей, розвивати їх музичні здібності, смак, потреби в музиці, необхідно використовувати можливості кожної форми організації музичної діяльності.

ЛЕКЦІЯ № 6

Тема: Музичні заняття, їх структура і зміст.

Мета: Оволодіння студентами теоретичних знань з теорії та методики музичного виховання щодо структури музичних занять в ЗДО з дітьми різних вікових груп.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорна схема.

План:

1. Роль і зміст музичних занять.
2. Види музичних занять.
3. Організація і структура занять.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.
2. Ветлугина Н. А. Музыкальное воспитание в детском саду / Н. А. Ветлугина. – М.: 1981. – 240 с.
3. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка / Н. А. Ветлугина. — М.: Просвещение, 1968. – 300 с.
4. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в

детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.

5. Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: учеб. Пособие для студ. высш. учебн. заведений / А. Г. Гогоберидзе. – М. : Академия, 2005 – 320 с.

6. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К. : Муз. Україна, 1979. – 265с.

7. Зимина А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зимина. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

Роль і зміст музичних занять.

Музичні заняття – основна форма музичного виховання і навчання в закладі дошкільної освіти. В процесі занять дошкільники набувають знань, умінь і навичок із слухання музики, співів, музично-ритмічних рухів, навчаються грі на дитячих музичних інструментах. Завдяки чітко організованому, цілеспрямованому навчанню знання дітей, засвоєні ними у повсякденному житті, систематизуються, поглиблюються, розширюється загальний та музичний кругозір, формується музичний смак, а також пізнавальні здібності, які є основою успішного навчання в Новій українській школі. Музичні заняття сприяють розвитку музичних здібностей, у дітей виховують прагнення до самостійної творчої діяльності, інтерес і любов до музики та ін. Вони відіграють важливу роль у розвитку уваги, пам'яті, волі, ініціативи, активності та інших психічних властивостей і процесів, привчають дошкільників до злагоджених колективних дій.

Змістом музичних занять є: спів пісень, вокальна та інструментальна музика для слухання, музично-ритмічні рухи у вигляді вправ, ігор, танців. Використання цих видів діяльності на кожному занятті повинно відповідати віковим можливостям дошкільників. В зміст занять входять новий і знайомий музичний матеріал. В процесі навчання, керуючись принципами дидактики,

музичні керівники повинні поетапно ускладнювати завдання, творчо підходити до введення того чи того репертуару, звертати увагу на їх емоційну насиченість.

Робота, що проводиться на музичних заняттях, – це складний педагогічний процес, центральною постаттю якого є музичний керівник. Вихователь – його активний помічник. Він планомірно і систематично спрямовує навчання і розвиток дітей.

Музичні заняття треба проводити за певною системою, передбачати поступове і послідовне ускладнення матеріалу, його доступність відповідно до вікових особливостей дітей. Своєрідність музичних занять полягає в їх емоційній насиченості, зумовленій предметом навчання, поєднанні різних видів діяльності й переході від одного до іншого (слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах), сполученні музики, слова музичного керівника та засобів наочності і т. ін.

Дотримуючись навчальної програми, музичний керівник разом з тим має можливість вільно добирати матеріал, поєднувати за власним розсудом види діяльності дошкільників, форми і методи навчання. Треба підкреслити, що кожен вид музичної діяльності має свої особливості, тому музичний керівник повинен володіти великим арсеналом педагогічних засобів, щоб досягти певної мети, наміченою програмою, успішно виконати її вимоги. В цілому музичний керівник має право підбирати музичний матеріал на власний розсуд, комбінувати види музичної діяльності, методичні прийоми навчання.

Види музичних занять.

Музична педагогіка визначає в якості основних три типи музичних занять, котрі забезпечують оптимальний розвиток кожного дошкільника.

Фронтальні заняття наповнені різноманітними видами музичної діяльності, проводяться з усіма дітьми певної вікової групи.

Групові заняття, де з невеличкою групою дітей продовжується розучування музичного матеріалу, засвоєння якого вимагає від тих чи тих дітей великих зусиль, витрати додаткового часу. На таких заняттях розучуються сюрпризні номери для свят і розваг.

Індивідуальні заняття, де удосконалюються навички більш обдарованих дітей, їх виконавська майстерність; здійснюється підготовка сюрпризних моментів, також розучуються пісні, танці, ігрові ролі з сором'язливими,

малоактивними дітьми, або з тими, хто по тій чи тій причині не відвідував заклад дошкільної освіти. На індивідуальних заняттях проводиться перевірка рівня музичних здібностей, ступеня засвоєння навичків.

В залежності від змісту і структури ці заняття розподіляються на типові тематичні, комплексні, домінантні.

Найбільш розповсюдженим є типове заняття. Воно складається з трьох частин. Перша частина здійснює завдання активізації уваги, зосередженості на звучанні музики, внесення організованості в роботу, створення емоційного настрою. Починається ця частина заняття з ходьби дітей, яка повинна узгоджуватись з характером, формою і засобами виразності музичного твору. Зазвичай для її проведення використовуються бадьорі марші. По ходу заняття даються завдання на удосконалення основних рухів: ходьби, бігу, підскоків, стрибків, і різних перешикувань. Так як основою життєдіяльності організму є рух, то в першій частині заняття йде навчання музично-ритмічним рухливим навичкам в процесі якогось одного виду вправ: образного, підготовчого, композиційного.

В другій частині музичний керівник переходить до співів або слуханню музики, в залежності від інтенсивності рухів першої частини, враховуючи при цьому розучування творів. В молодших групах діти співають дві-три пісні, перед виконанням яких проводяться музично-дидактичні вправи на розрізнення висоти, тембру, сили, тривалості звуків. В середній і старшій групах – три пісні, перед якими проводяться вправи на розвиток слуху у вигляді розспівування спеціально підібраних поспівок, які виконуються по підгрупах або індивідуально. Для слухання музики дітям пропонується спеціальний репертуар, поданий в програмі або додатковий. Це можуть бути пісні, ігри, танці, котрі в подальшому будуть розучуватися з дітьми. Зазвичай діти слухають і аналізують один музичний твір, але можливо – для порівняння за подібністю чи контрастом – виконати два уже знайомі твори. Після співу або слухання, коло рівень уваги падає, з дітьми проводиться добре вивчена раніше гра або танок. В них удосконалюються музично-ритмічні вміння та навички, ведеться робота над виразністю виконання. Після гри або танцю починається

третьою частиною заняття, одним із завдань є приведення збудженого організму до нормального стану. Музичний керівник грає марш спокійного характеру і проводиться оцінка заняття. У старших дошкільників запитують, а молодшим говорять, чим вони займалися і як, щоб закріпити отримані ними знання.

Методика проведення типових занять розроблена достатньо повно, але для підвищення ефективності навчання, музичний керівник повинен відноситися до їх проведення творчо. В залежності від складності репертуару, ступеня його засвоєння, особливостей поведінки дітей, музичний керівник може, наприклад, вилучити слухання музики або ритмічні рухи, танець, гру, зупинитись на більш поглибленому розучуванні тільки однієї пісні і т. ін.

Тематичні заняття викликають у дітей більш глибокий емоційний відгук внаслідок об'єднання його змісту однією темою. На таких заняттях досягається цілісність, взаємозв'язок всіх видів музичної діяльності. Темі занять можуть бути самими різноманітними: від ігрових до навчально-пізнавальних. Початок, хід, закінчення тематичних занять вільні від яких-небудь установок. Вони залежать від висунутих музичним керівником програмових вимог, особливостей розвитку дітей певної вікової групи, використання музичного матеріалу, логіки розвитку теми.

Заняття по слуханню музики. Зазвичай воно проводиться з дітьми, які мають уже досвід музичної діяльності і певний запас музичної термінології, тобто в середній і старшій групах. Заняття по слуханню музику зазвичай триває 10-15 хвилин в середній групі і 20-25 хвилин в старших групах, його можна проводити в другу половину дня. Але це не розвага, не концерт, так як тут присутні елементи навчання: після прослуховування кожного музичного твору в запису чи виконаного музичним керівником з дітьми проводиться його аналіз. Визначається характер і засоби музичної виразності твору, його жанр і форма. На таких заняттях доцільно слухати музичні твори у виконанні оркестру, різноманітних інструментів, співаків, порівнювати вокальні та інструментальні твори, програмні і не програмні.

Для полегшення сприйняття творів в цілому в заняття включається образне і поетичне слово музичного керівника, спів самих дітей, ілюстративний

матеріал – дидактичні картки, деталі народних костюмів, образні іграшки, предмети декоративно-прикладного мистецтва і т. ін. На занятті діти слухають 4-5 творів (з них 1-2 знайомих), аналізують їх.

Заняття з розвитку творчості також проводяться в старшому дошкільному віці, коли діти вже володіють певним об'ємом знань, умінь і навичків в області співів, музично-ритмічних рухів, гри на дитячих музичних інструментах, коли в них достатньо розвинуті самокритичність, самоконтроль, оціночні судження, музичний смак. В молодших групах творчі завдання включаються в ту чи ту діяльність на типових, тематичних, комплексних заняттях. В зміст творчих занять можна включити наступні елементи:

- придумування коротеньких мелодій або невеличких по співоку на заданий текст;

- виконання образних вправ;

- танці-імпровізації;

- створення танцювальних, маршових, або колискових мелодій на металофоні;

- проведення сюжетних ігор і придумування їх варіантів, сюжетних і не сюжетних етюдів;

- інсценівка незнайомих пісень під виконання музичного керівника.

Музичному керівнику потрібно бути на занятті актором і режисером, застосовувати ігрові прийоми впливу на дітей, організувати їх активну пошукову мислительну діяльність, підтримувати ініціативність і самостійність, відноситись до всіх творчих проявів дітей доброзичливо та уважно. Необхідно викликати у дитини бажання бути не тільки виконавцем, але й автором тих чи тих ігрових ситуацій, танців, мелодій, тобто розвивати виконавську і продуктивну сторони творчості дошкільників.

Навчання гри на інструментах спочатку проводиться на індивідуальних заняттях. По мірі накопичення досвіду дітей в цій області, музичний керівник організує заняття по підгрупах і фронтальні по навчанню грі в ансамблі і оркестрі. Зазвичай, заняття складаються з трьох частин: ознайомлення з новим твором, показ способів звуковидобування мелодії і її ритмічного супроводження інструментами ударної групи; удосконалення виконання знайомих творів; підбір мелодій по слуху тощо.

Комплексні заняття. На них порівну представлені музика, зображувальне мистецтво та література. Такі заняття зазвичай проводяться не дуже часто і служать показником рівня естетичного розвитку дітей певної вікової групи. Вони вимагають узгодженої попередньої роботи музичного керівника і вихователів. Комплексні заняття, як правило, не мають на меті навчити чомусь новому, а включають матеріал, закріплюють уміння дітей в сфері художньої діяльності, розширюючи їх знання про різноманітні види, жанри, засоби виразності творів мистецтва. Наприклад, дітям показують репродукції картин з осінніми пейзажами, пропонують бажаючим прочитати вірші про осінь, потім виконується фрагмент п'єси П. Чайковського «Жовтень», проводиться бесіда про характер музики, її настрій і пропонується відобразити в малюнках свої враження.

Заняття з домінуванням одного виду діяльності. Проводяться вони зазвичай, коли музичний керівник вважає необхідним приділити виробленню навиків тієї чи тієї музичної діяльності більше часу. Виключенням є співи, так як відомо, що співочий голос формується у дітей лише у віці 9-12 років і до цього періоду для його охорони потрібно утримувати їх від тривалого співу. На одному занятті рекомендується виконувати 2-3 пісні, а на святах – 4-5. Такі заняття дозволяють наздогнати упущене в навчанні, сприяють більш поглибленому вивченню матеріалу по розділам музично-ритмічних рухів, гри на музичних інструментах, музично-дидактичних ігор. Наприклад, діти виконують підготовчу вправу до несюжетної гри, потім вправу-композицію, слухають вокальний музичний твір, розучують пісню, а потім проводять сюжетну гру. В даному випадку на занятті домінує музично-ритмічна діяльність.

Організація і структура занять.

Для музичних занять в дошкільному закладі повинна бути створена певна обстановка. Перед початком музичних занять дітей необхідно підготувати. Вихователь організовує їх переодягання, стежить за тим, щоб це робилося спокійно, без метушні: треба зняти весь зайвий одяг, надягти «чешки», бо жорсткі тапці і черевики спричиняють шум під час рухів, а це заважає слухати музику. Одяг дошкільників повинен бути акуратними, добре підігнаним,

зручним для виконання різних рухів. Слід охайно зачесати дітям волосся, щоб воно не спадало на очі і не заважало.

Після того, як усі діти переодяглися, треба їх спокійно вишикувати і зосередити їхню увагу на музичному занятті. Дуже багато залежить від слова вихователя, його вміння створити у дошкільників робочий настрій. Якщо діти будуть готові, вони повинні зразу входити до музичної зали: довге очікування втомлює і збуджує їх.

Музичний керівник готує все необхідне до приходу дітей. Ноти він розкриває на відповідних сторінках і ставить у такій послідовності, щоб ними було зручно користуватися під час заняття. Заздалегідь готуються потрібні для заняття атрибути, дидактичний матеріал. Необхідно розташувати всі атрибути так, щоб діти, не заважаючи одне одному, могли вільно взяти їх, а потім покласти на місце під час заняття. Інколи до підготовки та розміщення атрибутів можна залучити двох чи трьох дітей з тієї групи, яка прийде на заняття.

Нагадаємо, що в роботі з дошкільниками треба врахувати не тільки розташування атрибутів, а й меблів, оформлення зали і т. ін. – все це є необхідною передумовою естетично повноцінного, цікавого заняття.

Проводячи музичні заняття, треба враховувати вікові особливості дошкільників. Найшвидше втомлюються діти молодшої групи. Вони спроможні зосередити увагу на навчальному матеріалі протягом дуже короткого часу.

Отже, необхідно уникати перевантаження, тому що діти стають пасивними, байдужими або, навпаки, дуже збудженими, вередливими. Важливо дотримуватися тривалості заняття. Заняття проводяться два рази на тиждень в кожній віковій групі, 15-20 хвилин в молодшій, 20-25 – в середній, 25-30 – в старшій групах.

Колективу закладу слід відноситися до музичних занять з належною увагою. Під час їх проведення неприпустимі гримання, голосні розмови, ходіння тощо. На заняттях всі діти повинні вести себе безпосередньо, щиро переживати удачі і негаразди друзів, відчувати почуття довіри і симпатії до педагогів і впевненості в своїх силах.

Тема: Планування і облік роботи з музичного виховання.

Мета: Оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями з керівництва роботою з музичного виховання в закладі дошкільної освіти щодо планування та обліку роботи з музичного виховання.

Методи: проблемна лекція.

Дидактичні засоби навчання: опорна схема.

План:

1. Планування роботи з музичного виховання в ЗДО. Види планів.
2. Облік роботи з музичного виховання.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : 2012. – 68 с.
2. Ветлугина Н. А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
3. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини / Н. О. Ветлугіна. – К. : Музична Україна, 1978. – 256 с.
4. Гогоберидзе А. Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: учеб. Пособие для студ. высш. учебн. заведений / А. Г. Гогоберидзе. – М. : Академия, 2005 – 320 с.
5. Зінич Р. Т., Кукловська В. Г., Рудченко І. М., Шоломович С. М. Методика музичного виховання в дитячому садку. – К. : Муз. Україна, 1979. – 265с.
6. Зими́на А. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста / А. Н. Зими́на. – М. : ТЦ Сфера, 2010. – 320с.

Планування роботи з музичного виховання в ЗДО. Види планів.

Робота педагога потребує постійної і серйозної підготовки. Тому план в організації всіх видів діяльності відіграє величезну роль. Він допомагає бачити перспективу, планомірно працювати протягом року, своєчасно готуватися до проведення різноманітних заходів з музичного виховання з дітьми, батьками, педагогічним колективом, обміркувати методичні прийоми педагогічних впливів.

Дієвим керівництвом в повсякденній роботі є календарний план.

План – це дійове керівництво у повсякденній роботі. Знання програми – перша вимога до кожного музичного керівника, тому що програма покладена в основу планування. Весь обсяг знань та вмінь, які визначені в ній для кожної вікової групи, діти повинні засвоїти протягом навчального року. Під час планування музичний керівник конкретно визначає, на якому програмовому музичному репертуарі необхідно навчати дошкільників. Репертуар розподілений поквартально з урахуванням зростаючої складності.

Музичному керівникові необхідно знати не тільки програму з музичного виховання дітей, а й усю програму навчання і виховання в дошкільному закладі. Він повинен систематично знайомитися з виховною роботою, яка проводиться в цьому дошкільному закладі, знати інтереси та можливості дитячого і педагогічного колективів.

Умовами успішного планування роботи з дітьми є:

- знання вимог навчальної програми;
- знання вимог спеціалізованої або додаткової програми, матеріал якої частково використовується в роботі колективу;
- хороші знання музичного репертуару для всіх вікових груп і вимоги до його підбору;
- знання вікових і індивідуальних особливостей дітей, обізнаність з рівнем розвитку музичної вихованості кожної дитини-дошкільника;
- тісний контакт з членами педагогічного колективу, врахування їх інтересів і можливостей.

Планування та облік роботи є показником педагогічної майстерності, культури праці музичного керівника. Завдяки плану освітній процес стає більш цілеспрямованим і послідовним.

Музичний керівник складає календарний план роботи в кожній віковій групі на 1-2 заняття, відповідно до тих загальних педагогічних завдань, що їх здійснюють вихователі, дошкільний заклад.

При складанні календарного плану необхідно забезпечити правильне співвідношення завдань із співів, слухання музики та музично-ритмічних рухів, продумати чергування нового і пройденого матеріалу та різних форм роботи з дітьми.

Кожне музичне заняття повинно бути спрямоване на виконання програмових вимог з таких видів музичної діяльності дітей: слухання музики,

співи, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах. Коли музичний матеріал подається вперше (пісня, п'єса для слухання, гра або танець), в календарному плані обов'язково зазначається назва музичного твору, який вивчатиметься, а також прізвище композитора. План та програмові вимоги на кожне заняття записуються в такій послідовності: вхід дітей до зали, музично-ритмічні вправи, слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи (гра, танець), вихід дітей.

На кожне заняття із співів, слухання музики, музично-ритмічних рухів необхідно планувати новий конкретний програмовий зміст, який визначає продовження навчання, розширення і поглиблення раніше засвоєних навичок. Для цього музичний керівник повинен завжди чітко уявляти послідовність розучування дітьми певного твору від заняття до заняття. При календарному плануванні необхідно скласти план кожного заняття, вказати виховні завдання, основні методичні прийоми навчання, а також необхідний наочний матеріал. Вихователь повинен внести плани всіх музичних занять в свій календарний план.

Важлива умова правильної організації музично-виховної роботи закладу дошкільної освіти – перспективне планування. Доцільно заносити в перспективний план весь об'єм роботи по музичному вихованню дитячого і дорослого колективу, яку необхідно здійснити музичному керівнику протягом навчального року.

– Заходи для батьків і педагогічного колективу (плануються разом з завідувачем дошкільного закладу), із зазначенням днів і годин проведення консультацій, відкритих занять, вечорів розваг, свят, виступів і повідомлень на батьківських зборах, практичних занять, семінарів, практикумів для вихователів;

– музичні вечори розваг (різноманітних форм);
– додатковий музичний матеріал, підібраний музичним керівником для вирішення специфічних завдань, придбанням нових нотних збірників, книжок з музичної педагогіки.

Не слід механічно переписувати в перспективний план, все те, що вказано в програмі, покладену в основу роботи даного закладу.

Перспективний і календарний плани тісно взаємопов'язані. Загальні форми діяльності, відображені в перспективному плані, конкретизуються і уточнюються в календарному. Знання педагогом програмових вимог, рекомендованих форм роботи допомагає виникненню взаєморозуміння між ним і дітьми створенню довірливої, доброзичливої атмосфери під час процесу навчання, виховання і розвитку дітей. Проте судити про конкретні результати цього процесу можна лише при визначенні рівня музичного розвитку кожної дитини. Він складається з оцінок результатів з різних видів музичної діяльності. Для цього музичному керівнику потрібно мати робочі щоденники, в яких епізодично (бажано 2-3 рази на рік) заносити оціночні результати з розвитку основних музичних здібностей, формуванню співочих і музично-ритмічних умінь та навичок.

Облік роботи з музичного виховання.

Облік – важлива умова правильної побудови музично-виховної роботи з дітьми. Він дає можливість точно встановити не тільки обсяг засвоєних ними знань, але й якість засвоєння. Завдяки систематичному обліку музичний керівник бачить досягнення, з'ясовує недоліки своєї роботи. Облік — це не просто реєстрація фактів або перерахування того, чим діти займалися на занятті. Музичний керівник аналізує заняття, відмічає його ефективність, як діти засвоїли програмовий зміст і над чим варто попрацювати ще. Обліковий запис повинен охоплювати такі питання:

- виконання плану – музичний керівник визначає ступінь оволодіння запланованим музичним матеріалом, робить відмітку про досягнення й недоліки в співі, слуханні музики, музично-ритмічних рухах, грі на музичних інструментах, оцінює рівень розвитку групи в цілому, враховуючи розвиток окремих дітей;

- аналіз методів навчання та виховання. Музичний керівник відзначає позитивні й негативні факти, по можливості робить висновки для майбутньої роботи.

Щоб простежити музичний розвиток дітей, необхідно вести, крім загального обліку, також індивідуальний. Такий облік проводиться на початку і

протягом року. Особливу увагу треба звертати на відстаючих дітей, яким потрібна додаткова допомога, а також на яскраво обдарованих.

Облік індивідуальної роботи з дітьми проводиться за схемою.

Музичний керівник перевіряє спів одного-двох дітей, пропонуючи їм самостійно виконати по одному куплету знайомої пісні. Якщо вони соромляться співати індивідуально, можна перевірити їх підгрупою (двоє-троє дітей). Під час перевірки треба звернути увагу, чи може дитина самостійно правильно проспівати мелодію пісні, чи вона потребує допомоги вихователя (спів або підігрування мелодії на інструменті).

Так само проводиться перевірка музично-ритмічних рухів (у вправі, грі, танці): музичний керівник пропонує виконати те чи інше завдання одній дитині або невеликій групі дітей.

У молодшій групі облік музичного розвитку дитини слід починати не з перших днів її перебування в закладі дошкільної освіти, а через певний відрізок часу, коли вона звикне та ознайомиться з музичним матеріалом. Слід також відмічати процес навчання дітей гри на дитячих музичних інструментах.

Систематично проводячи облік музичного розвитку дошкільників, музичний керівник наприкінці півріччя буде мати чітке уявлення про розвиток не тільки кожної дитини, але й всієї групи в цілому.

Музичний керівник працює в тісному контакті з вихователями груп, ознайомлює їх з планом музично-виховної роботи, обговорює цей план з ними, залучає вихователів до участі в проведенні занять, годин дозвілля тощо.

Отже, для правильної організації роботи музичний керівник повинен мати: календарний план проведення музичних занять у кожній віковій групі; щоденник обліку індивідуальної роботи з дітьми із співів, музично-ритмічних рухів та гри на дитячих музичних інструментах; план проведення вечорів розваг.

Таким чином, облік – важлива умова правильної побудови музично-виховної роботи з дітьми. Він дає можливість достатньо точно встановити не тільки об'єм засвоєних знань, умінь і навичків, але і якість засвоєння. Завдяки систематичному обліку музичний керівник бачить недоліки та досягнення в своїй роботі, а в кінці навчального року може мати чітке уявлення про

музикальність і музичну вихованість не тільки кожного дошкільника, а й всього дитячого колективу.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра дошкільної освіти

**ІНСТРУКТИВНО - МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Теорія і методика музичного виховання

Для напряму / спеціальності 012 Дошкільна освіта

Автори:
Доцент Лісовська Т.А.

2018 -2019 навчальний рік

Методичні рекомендації

Підготовка до практичних занять

Практичні заняття розширюють кругозір студентів, виховують навички творчого мислення, уміння відстоювати свої переконання. При підготовці до практичних занять необхідно вивчити основну, а по можливості і додаткову літературу, використати нормативні документи, діючі програми навчання, виховання та розвитку дітей, матеріали періодичної преси, ознайомитись з відповідними розділами навчальних посібників. Виступи на практичних не слід зводити до читання законспектованої літератури. При обговоренні питань необхідно залучати матеріали своєї практичної роботи, виявляти її переваги і недоліки. Ділова активність студента на практичних заняттях враховується викладачем на диференційованому заліку.

Практичне заняття № 1

Тема: Предмет і основні завдання методики музичного виховання дошкільників.

Метою є засвоєння студентами основ професійної діяльності педагога в галузі музичного виховання дошкільників; оволодіння теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі.

План

1. Музика як вид мистецтва.
2. Можливості музики у формуванні і розвитку особистості.
3. Роль музики у відродженні і збагаченні національної культури України.

4. Основні завдання методики музичного виховання.

Письмові завдання

1. Творчі розповіді на теми: «Мої музичні уподобання», «Я та музика», «Моє ставлення до серйозної і легкої музики», «Музика і діти».

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте місце і роль методики музичного виховання в системі педагогічних навчальних предметів.

2. Аналізуючи пісні визначте зв'язок літературного і музичного текстів. Встановити можливість впливу пісень на моральне виховання дітей.

3. Проаналізуйте музичні твори різноманітної тематики і жанрів. Розкрийте їх пізнавальне значення для розумового розвитку дітей.

Теми рефератів

1. Характеристика основ теорії музичного виховання в дошкільному навчальному закладі.

2. Всебічне і гармонійне виховання дітей під впливом музики.

3. Виховання естетичного відношення дитини до музичної діяльності.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: 2012. – 68 с.

2. Ветлугина Н.А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. Педагогика и психология» / Н.А. Ветлугина, А. В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. –255 с.

3. Кабалевский Д.Б. Как рассказывать детям о музыке? / Д. Б. Кабалевский ; 3-е изд., испр. – М.: Просвещение, 1989. – 191 с.

4. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. – К. : «Магістр-S», 1996. – 96 с.

5. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільнят / С. І. Науменко. – К.: 1996. – 160 с.

6. Радынова О. П. Музыкальное воспитание дошкольников: ученик / О. П. Радынова, А. И. Катинене, М. Л. Палавандишвили. — М. : Академия, 2000. –240 с.

Практичне заняття № 2

Тема: Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі, отримати знання з історії методики музичного виховання, використання індивідуально-диференційованого підходу в психолого - педагогічній літературі.

План

1. Сутність і характеристика індивідуально-диференційованого підходу в психолого-педагогічній літературі.
2. Сутність індивідуального підходу до дітей.
3. Диференційований підхід у навчанні й вихованні особистості.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Порівняльний аналіз діючих програм навчання і виховання дітей («Дитина»; «Українське дошкілля», БКДО з розділу музичного виховання.
2. Покажіть послідовність в ускладненні програмових вимог по віковим групам (вибірково по розділам).
2. Розкрийте поняття «диференціація».
3. Розведіть поняття «індивідуалізація» та «індивідуальний підхід».

4. Реалізація індивідуального і диференційованого підходів у роботі з дітьми дошкільного віку в працях українських учених (А. Богущ, Г. Дикопольська, Я. Ковальчук, Н. Литвина, Т. Степанова, Т. Суржук, К. Щербакова та ін.).

Теми рефератів

1. Теоретичні засади індивідуально-диференційованого підходу до музичного виховання дітей дошкільного віку.

2. Сутність і характеристика індивідуального підходу в психолого-педагогічній літературі

3. Методика Марії Монтесорі – модель особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання.

4. Диференційований підхід у навчанні й вихованні особистості.

5. Проблематика сучасних досліджень в області дошкільного музичного виховання.

6. Проблема взаємозв'язку музичного виховання, навчання і розвитку дитини.

Практичне заняття № 3

Тема: Основні види музичної діяльності в ЗДО.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі, отримати знання щодо використання різних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.

План

1. Значення, завдання і форми слухання – сприйняття музики.
2. Значення співу в житті дітей, його специфічні завдання.

3. Роль музично-ритмічних рухів в житті дітей.
4. Роль дитячих музичних інструментів в естетичному розвитку дошкільнят.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Специфіка музичної діяльності дітей дошкільного віку.
2. Особливості дитячого співочого голосу, умови його охорони.
3. Аналіз музичного матеріалу для слухання музики в різних вікових групах.
4. Аналіз пісенного репертуару (в молодшій, середній, старшій групах).
5. Музичний репертуар музично-ритмічних рухів (вправи, таночки, хороводи, музичні ігри: народні, рухливі, зі співом).
6. Репертуар для гри на дитячих музичних інструментах в кожній віковій групі.

Теми рефератів

1. Специфіка і взаємозв'язок різних видів музичної діяльності.
2. Особливості музичного виховання дітей в процесі різноманітних видів музичної діяльності.
3. Роль народного музичного мистецтва в процесі навчання дітей.
4. Шляхи формування співочих і музично-ритмічних навичків на різних етапах дитячого вікового розвитку.
5. Шляхи формування музичного сприйняття дошкільників на різних щаблях вікового розвитку.

Практичне заняття № 4

Тема: Характеристика методів і прийомів музичного виховання навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному

навчальному закладі. З'ясувати рівень знань студентів про класифікацію методів і прийомів музичного виховання дітей дошкільного віку.

План

1. Методи і прийоми музично-естетичного виховання. Загальна характеристика.

2. Взаємозв'язок основних методів і методичних прийомів в процесі трьох етапів навчання і розвитку дитини.

3. Розробити зміст короткої бесіди емоційно-образного характеру про конкретний музичний твір.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Методична розробка проведення слухання програмового музичного твору.

2. Підготувати методичну розробку – прийоми навчання дітей новій пісні, музичній грі, таночку (на конкретному матеріалі).

Теми рефератів

1. Методи музичного виховання з метою формування морально-естетичних якостей особистості дитини.

2. Значення художнього репертуару і виразності його виконання в музично-естетичному вихованні дитини.

3. Дитяча виконавська діяльність під керівництвом педагога як метод розвитку музичних і творчих здібностей дитини.

4. Комплексний підхід до використання методів і прийомів виховання і навчання дітей з метою всебічного розвитку особистості.

Практичне заняття № 5 (4год.)

Тема: Методика навчання основних видів музичної діяльності в кожній віковій групі.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі. З'ясувати рівень знань студентів з методики навчання основних видів музичної діяльності (слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах).

План

1. Розкрийте методику ускладнення бесіди про музичний твір від заняття до заняття.
2. Охарактеризуйте співацьку діяльність як спосіб формування музикальності дитини.
3. Особливості методики навчання музично-ритмічним рухам в кожній віковій групі.
4. Методика навчання дітей грі в оркестрі.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте роль методів і прийомів, активізуючих процес сприйняття музики дітьми.
2. Процес формування музичного слуху при навчанні дітей співу.
3. Розкрийте основні принципи ускладнення програмових вимог з формування музично-ритмічних і рухових навичків у дітей раннього і дошкільного віку.
4. Які музичні здібності розвиваються в грі на дитячих музичних інструментах?

Теми рефератів

1. Роль народного музичного мистецтва в процесі навчання дітей дошкільного віку.
2. Взаємозв'язок навчання і розвитку дитячої музичної виконавської і продуктивної творчості.

3. Дитяча виконавська діяльність під керівництвом педагога як метод розвитку музичних і творчих здібностей дитини.

Практичне заняття № 6

Тема: Форми організації музичної діяльності в ДНЗ

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі. З'ясувати рівень знань студентів із використанням різних форм організації в ЗДО (музичні заняття, музика в повсякденному житті, музичне виховання в сім'ї, родині).

План

1. Музичне заняття – одна з основних організаційних форм навчання і музичного виховання в дошкільному навчальному закладі. Види занять.
2. Роль самостійної музичної діяльності дітей в повсякденному житті.
3. Роль батьків у розвитку самостійних творчих проявів дітей.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Значення музики в повсякденному житті дітей.
2. Виявлення мотивів і джерел прояву самостійної музичної діяльності, розробка методичних рекомендацій для батьків і вихователів з розвитку музичних інтересів дітей.
3. Розробити тести і запитання для виявлення самостійної музичної творчості дошкільників.
4. Підбір і аналіз сюжетно-рольових і дидактичних ігор для виявлення індивідуальних самостійних творчих проявів дітей.

Теми рефератів

1. Музичні заняття як комплексний процес виховання, навчання і всебічного розвитку особистості дитини-дошкільника.

2. Оптимальність рівня творчо-виконавської діяльності дітей як результат ціленаправленого педагогічного керівництва в системі музичних занять.

3. Комплексне музичне заняття як один із показників художнього творчого розвитку дітей.

4. Формування творчої образності і почуття артистичності у дітей у процесі сюжетних музичних ігор.

5. Характеристика особливостей самостійної музичної діяльності і її різноманітних форм організації.

Практичне заняття № 7

Тема: Музичні заняття, їх структура і зміст.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками роботи з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі. З'ясувати рівень знань студентів про структуру музичних занять з дошкільниками в різних вікових групах.

План

1. Співвідношення різних видів музичної діяльності в процесі заняття.
2. Індивідуальний підхід до дітей з метою їх оптимального розвитку в процесі фронтальних музичних занять.
3. Види і структура музичних занять.
4. Тривалість занять і місце їх в режимі дня.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Охарактеризуйте роль вихователя в процесі проведення музичних занять.
2. Особливості музичних занять в малокомплектних дошкільних закладах.
3. Розробка плану одного із видів музичних занять для дітей певної вікової групи (на вибір). Аналіз плану.
4. Розробити конспект заняття по навчанню грі на музичних інструментах в ансамблі і в оркестрі.

Теми рефератів

1. Розвиток музично-художнього сприйняття на тематичних заняттях з дітьми старшого дошкільного віку.
2. Роль вихователя в процесі музичного виховання дошкільнят на комплексних заняттях.

Практичне заняття № 8

Тема: Види музично-дидактичних ігор і методика їх проведення.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в закладі дошкільної освіти. З'ясувати рівень знань студентів з методики проведення музично-дидактичних ігор з дітьми дошкільного віку різних вікових груп.

План

1. Музично-дидактичні ігри на розвиток відчуття ритму.
2. Музично-дидактичні ігри на розвиток відчуття діатонічного слуху.
3. Музично-дидактичні ігри на розвиток слуху і пам'яті.
4. Музично-дидактичні ігри на розвиток звуковисотного слуху.
5. Музично-дидактичні ігри на розвиток тембрового слуху.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Охарактеризуйте музично-дидактичні ігри і посібники, які використовуються для розвитку основних музичних здібностей.
2. Проаналізуйте зміст однієї з музично-дидактичних ігор і оцініть її як засіб розвитку музично-сенсорних здібностей.
3. Підготовка сценаріїв ігор для використання їх у музичній діяльності.
4. Виготовити музично-дидактичну гру.

Теми рефератів

1. Значення музично-дидактичних вправ в процесі засвоєння навичків в області різних видів музичної діяльності.

2. Роль музично-дидактичних ігор в процесі слухання музики на заняттях в ЗДО.

Практичне заняття № 9 (4год.)

Тема: Роль музики на святах і розвагах у дошкільних закладах

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в дошкільному навчальному закладі, отримати знання з методики проведення свят і розваг в ЗДО (в кожній віковій групі).

План

1. Форми організації дозвілля дошкільників.
2. Види і форми вечорів розваг, їх організація і проведення.
3. Складання сценаріїв розваг з урахуванням психофізіологічних особливостей кожної вікової групи дітей.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розробити святковий сценарій (на вибір).
2. Складання приблизної програми концерту, сценарію гри-забави, гри-драматизації, вечора жартів, загадок тощо.
3. Підбір фольклорного і музичного матеріалу для традиційних народно-календарних свят.
4. Підготувати для аудиторного прослуховування один з найулюбленіших дитячих музичних творів. Скласти до нього анотацію (автор, історія створення, виконавець...). Обґрунтувати даний вибір.
5. Підготовка матеріалів для інформаційного куточка «Музика і діти».

Теми рефератів

1. Музика на дитячому святі в синтезі різних видів мистецтва.
2. Свято – одне із джерел розвитку творчої діяльності дітей.
3. Комплексний вплив всіх художніх засобів свята як особливість його виховного значення.

Практичне заняття №10

Тема: Планування і облік роботи з музичного виховання.

Мета: Оволодіти теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками по керівництву роботою з музичного виховання в закладі дошкільної освіти, отримати знання з планування та обліку роботи з музичного виховання.

План

1. Вимоги до планування. Врахування виховних завдань і дидактичних вимог при складанні плану музичної роботи.
2. Види планування (перспективне, календарне).
3. Форми обліку музичної діяльності.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Планування й облік роботи музичного керівника та вихователя.
2. Підготовка консультацій для вихователів «Як організувати музичний куточок у групі?».
3. Складіть приблизний перспективний план використання музики в повсякденному житті (на два місяця).
4. Складіть план музичних занять для різних вікових груп (на вибір).

Теми рефератів

1. Особливості перспективного і календарного планування музичного виховання і їх взаємозв'язок .

2. Музичний керівник як організатор всього музичного життя в дошкільному закладі.

3. Культура керівництва музичною діяльністю зі сторони завідувача і методиста дошкільного закладу.

Контрольні завдання з дисципліни «Теорія і методика музичного виховання»

Завдання № 1

- 1) Становлення і розвиток теорії та методики музичного виховання дітей дошкільного віку.
- 2) Порівняльна характеристика завдань та музичного репертуару в різних програмах.
- 3) Розробка сценарію одного зі свят (за вибором).

Завдання № 2

- 1) Музикальність і музична обдарованість. Основні ознаки музикальності.
- 2) Народна музика та її використання в творчості композиторів.
- 3) Вікові рівні музичного розвитку дітей 5 року життя.

Завдання № 3

- 1) Роль музичної діяльності в розвитку музичних здібностей і музикальності дітей дошкільного віку.
- 2) Розробити методику музичного заняття по вивченню пісні, музичної гри, таночка (на вибір).
- 3) Камерна музика. Жанри камерної музики.

Завдання № 4

- 1) Характерні особливості розвитку вокально-хорових навичок. Основні методи і прийоми навчання співу.
- 1) Значення суміжних дисциплін в процесі музичного виховання і розвитку дітей.
- 3) Симфонічна музика. Жанри симфонічної музики.

Завдання № 5

1) Робота із здібними та обдарованими дітьми в процесі різних видів музичної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

2) Комплексне музичне заняття, як один із показників художнього творчого розвитку дитини.

1) Хорове мистецтво.

Завдання № 6

1) Музично-ритмічні рухи і прийоми оволодіння ними у різних вікових групах.

2) Аналіз сучасної зарубіжної літератури з методики музичного виховання дошкільників.

3) Методи і прийоми музично-естетичного виховання, навчання і розвитку дітей.

Завдання № 7

1) Гра на музичних інструментах – важливий засіб музичного розвитку дітей. Програмові вимоги до гри на дитячих музичних інструментах у ЗДО.

2) Творчість сучасних українських композиторів у музично-естетичному вихованні дітей.

3) Значення музично-дидактичних ігор для розвитку особистості.

Завдання № 8

1) Роль музичного керівника і вихователя у всебічному і гармонійному розвитку дитини.

2) Народна педагогіка про виховання і навчання дітей дошкільного віку засобами мистецтва.

3) Роль російського балету в світовій хореографії.

Завдання № 9

1) Розвиток музичного виховання у державних і приватних дошкільних закладах різних країн світу.

1) Індивідуальний підхід до музичного виховання дітей 5-го року життя.

2) Взаємодія музичного керівника та вихователя в підготовці та проведенні музичного заняття і свята (розваги).

Завдання № 10

1) Слухання і сприйняття музики - один із засобів формування особистості дитини.

- 2) Підбір і аналіз сюжетно-рольових і музично-дидактичних ігор для виявлення індивідуальних самостійних творчих проявів дітей.
- 3) Керівництво роботою з музичного виховання в дошкільних навчальних закладах.

Завдання № 11

- 1) Музичні заняття, їх структура та зміст.
- 2) Методика навчання співу в різних вікових групах.
- 3) Роль вихователя в проведенні музичних занять.

Завдання № 12

- 1) Значення співу в житті дітей.
- 2) Проаналізуйте музично-дидактичні ігри (за збіркою Н. Кононової «Музично-дидактичні ігри для дошкільників»), які сприяють розвитку темпового слуху у дітей старшого дошкільного віку.
- 3) Розробка музичного заняття (домінантне, комплексне – за вибором).

Завдання № 13

- 1) Всебічне і гармонічне виховання дітей під впливом музики.
- 2) Основні форми залучення дітей до сприйняття музики.
- 3) Розробка сценарію одного зі свят (за вибором).

Завдання № 14

- 1) Види дитячої музично-ритмічної діяльності та їх характеристика.
- 2) Музично-дидактичні ігри, їх значення в музичному вихованні дошкільників.
- 3) Розробка творчих завдань з окремих видів музичної діяльності.

Завдання № 15

- 1) Методи і прийоми музичного виховання в дитячому садку, їх класифікація і взаємозв'язок.
- 2) Значення кожного виду музичної діяльності в цілісному процесі музично-естетичного розвитку дітей.
- 3) Історичний розвиток російської опери. М. Глінка – основоположник оперного мистецтва.

Завдання № 16

- 1) Вікові особливості музичних проявів дітей.
- 2) Інсценізація пісень – шлях до формування творчих здібностей і розвитку фантазії дошкільників.
- 3) Музична гра. Методика проведення та аналіз (для старшого дошкільного віку).

Завдання № 17

- 1) Становлення теорії і практики музичного виховання у вітчизняних дошкільних закладах в 20-х - 30-х роках.
- 2) Роль самостійної музичної діяльності дітей в повсякденному житті.
- 3) Розробка комплексного заняття з музичного виховання.

Завдання № 18

- 1) Вплив психологічних і педагогічних досліджень на розвиток теорії музичного виховання в 50-х - 70-х роках.
- 2) Народна музика. Її використання в творчості композиторів.
- 3) Погляди В. Сухомлинського на музичний розвиток дитини.

Завдання № 19

- 1) Сучасні дослідження теорії і практики музичного виховання дітей дошкільного віку.
- 2) Роль виховання у спонуканні дітей до самостійної музичної діяльності.
- 3) Характеристика дитячих музичних інструментів.

Завдання № 20

- 1) Зв'язок методики музичного виховання з іншими науками.
- 2) Роль музичного керівника у спонуканні дітей до самостійної музичної діяльності.
- 3) Розробка музичного заняття для дітей середньої групи (традиційне).

Завдання № 21

- 1) Вікові рівні музичного розвитку дітей 1-3 року життя.
- 2) Структура свят, підготовка до них дітей, складання сценаріїв.
- 3) Програма «Українське дошкільня». Характеристика музичної діяльності.

Завдання № 22

- 1) Значення художнього репертуару і виразності його виконання в музичному вихованні дитини.
- 2) Театралізовані музичні вистави - особливий вид мистецтва для дітей.
- 3) Розробка музичного заняття для дітей молодшої групи (домінантне).

Завдання № 23

- 1) Дитяча виконавська діяльність під керівництвом педагога як метод розвитку музичних і творчих здібностей дитини.
- 2) Диференційований підхід до музичного виховання дітей дошкільного віку
- 3) Розробка музичного заняття для дітей старшої групи (тематичне).

Завдання № 24

- 1) Музичні заняття як комплексний процес виховання, навчання і всебічного розвитку особистості дитини.
- 2) Чуття ладу в музичній діяльності дітей дошкільного віку.
- 3) Розробити зміст короткої бесіди емоційно-образного характеру про конкретний музичний твір.

Завдання № 25

- 1) Особливості перспективного і календарного планування музичного виховання, їх взаємозв'язок.
- 2) Виховання морально-естетичного відношення дітей до музики і музичної діяльності.
- 3) Розкрийте значення комплексного підходу до музичного освітнього процесу.

Завдання № 26

- 1) Характеристика основ теорії музичного виховання в закладі дошкільної освіти.
- 2) Музика в драматичному театрі.
- 3) Методичні прийоми розучування пісні (зразок).

Завдання № 27

1) Характеристика проблематики сучасних досліджень в області дошкільного

музичного виховання.

- 2) Розвиток музичних здібностей у дітей дошкільного віку.
- 3) Значення ритму в музиці.

Завдання № 28

- 1) Музичне виховання дітей старшого дошкільного віку.
- 2) Практичне завдання. Нотний стан.

Завдання № 29

- 1) Характеристика системи музичного виховання.
- 2) Практичне завдання. Підготувати альбом із зразками зображень дитячих

музичних інструментів.

Завдання № 30

- 1) Творчість Б.В. Асаф'єва, його погляди на музичне мистецтво.
- 2) Практичне завдання. Портрети композиторів.

Завдання № 31

- 1) Особливості розвитку музичного сприйняття у дітей в процесі слухання музики.
- 2) Практичне завдання. Тривалості нот (цілі, половинні).

Завдання № 32

- 1) Всебічний і гармонійний розвиток дітей під впливом музики.
- 2) Практичне завдання. Тривалості нот (четвертні, восьмі).

Завдання № 33

- 1) Обґрунтувати необхідність використання музики на фізкультурних заняттях в ДНЗ.
- 2) Визначити зміст і структуру занять з музичного виховання, вказати, як співвідносяться всі його частини.
- 3) Обґрунтувати доцільність (недоцільність) обліку роботи з музичного виховання. Висловити ставлення до різних видів обліку.

Завдання № 34

- 1) Визначити місце та обґрунтувати значення музичних ігор в естетичному розвитку дошкільників, особливості їх добору.
- 2) Розкрити завдання та місце індивідуальної роботи з дітьми в системі музичного виховання.
- 3) Охарактеризувати особливості методики проведення музичних рухливих ігор в молодших групах.

Завдання № 35

- 1) Розкрити взаємозв'язок теорії та методики музичного виховання з іншими науками.
- 2) Охарактеризувати наочні методи навчання дошкільників слуханню музики. Розкрити їх особливості.
- 3) Проаналізувати зміст роботи з музичного виховання в програмах «Впевнений старт», «Дитина».

Завдання № 36

- 1) Значення самостійної музичної діяльності, її місце в режимі дня дошкільного закладу.
- 2) Охарактеризувати особливості методики проведення музичних занять у різновікових групах.
- 3) Обґрунтувати доцільність (недосконалість) календарних і перспективних планів з музичного виховання..

Завдання № 37

- 1) Розкрити доцільність роботи з музичного виховання з дітьми раннього віку.
- 2) Пояснити шляхи здійснення морального, розумового, естетичного, трудового виховання у процесі музичних занять з дітьми дошкільного віку.
- 3) Розкрити суть принципів систематичності та послідовності.

Завдання № 38

- 1) Розкрити особливості індивідуальної роботи з музичного виховання з дітьми раннього віку.
- 2) Визначити сутність понять «музичне виховання», «музичний розвиток».
- 3) Дати характеристику дитячій імпровізації, показати її вплив на музичний розвиток дітей.

Завдання № 39

- 1) Розкрити роль вихователя в організації та проведенні музичних рухливих ігор з дітьми різних вікових груп.
- 2) Обґрунтувати значення і організацію роботи ДНЗ з сім'єю з питань музичного виховання дітей.
- 3) Розкрити значення музичної діяльності у гармонійному розвитку особистості.

Завдання № 40

- 1) Визначити і обґрунтувати роль музики на заняттях з фізичної культури дошкільників.
- 2) Охарактеризувати становлення і розвиток системи музичного виховання в Україні.
- 3) Розкрити суть принципів доступності і індивідуалізації.

Завдання № 41

- 1) Охарактеризувати форми музичної діяльності дошкільників.
Обґрунтувати їх місце в системі роботи дошкільного навчального закладу.
- 2) Методичні прийоми розучування таночку (зразок).
- 3) Імпровізаторська діяльність з дітьми старшого дошкільного віку.

Завдання № 42

- 1) Музичні заняття як комплексний процес виховання, навчання і всебічного розвитку особистості дитини.
- 2) Чуття ритму в музичній діяльності дітей дошкільного віку.
- 3) Розробити зміст короткої бесіди емоційно-образного характеру про конкретний музичний твір.

Завдання № 43

- 1) Значення художнього репертуару і виразності його виконання в музичному вихованні дітей дошкільного віку.
- 2) Театралізовані музичні вистави – особливий вид мистецтва для дітей.
- 3) Музично – імпровізаторська діяльність дітей старшого дошкільного віку.

ТЕСТИ

1. Музична розвага – це:
 - a) вид дитячої музичної діяльності;
 - b) форма організації музичної діяльності;
 - c) метод організації дитячої музичної діяльності;
 - d) засоби музичної виразності.

2. Провідною формою музичної діяльності дошкільнят є:
 - a) музично-дидактичні ігри;
 - b) музичне заняття;
 - c) індивідуальне виконання завдань в умовах групових занять;
 - d) святковий ранок.

3. Співоча настанова – це:
 - a) вид дитячої музичної діяльності;
 - b) вказівки диригенту;
 - c) постава при співах;
 - d) спів акапельно.

4. Скільки всього існує нот?
 - a) 11;
 - b) 8;
 - c) 7;
 - d) 9.

5. Автор праці «Музика в дитячому садку»
 - a) Н. Ветлугіна;
 - b) О. Радинова;
 - c) В. Шацька;
 - d) С. Шоломович.

6. Автор збірників: «20 дошкільних пісень», «Ритмічні ігри під спів».

- a) М. Метлов;
- b) Н. Ветлугіна;
- c) В. Шацька;
- d) Д. Кабалевський.

7. В якому році вийшло «Керівництво для вихователя дитячого садка» зі Статутом дитячого садка?

- a) 1932р.
- b) 1945р.
- c) 1950р.
- d) 1962р.

8. Автор монументальної праці «Психологія музичних здібностей» (1947р.)

- a) Л. Виготський;
- b) Б. Теплов;
- c) М. Метлов;
- d) Б. Бехтерев.

9. Основні завдання музичного виховання в ДНЗ:

- a) виховувати сприйнятливність до музики;
- b) знайомити з різноманітними регістрами;
- c) розвивати обдарованість;
- d) формувати оціночне ставлення до засобів музичної виразності;

10. Різновиди наочного методу:

- a) бесіда;
- b) розповідь;
- c) дидактичні картки;
- d) роз'яснення.

11. Основні види розваг в ДНЗ:

- a) концерт;
- b) тіньовий театр;
- c) святкування дня народження дітей;
- d) прогулянки.

12. Який музичний інструмент доцільно використовувати для розвитку звуковисотного слуху?»

- a) трикутник;
- b) металофон;
- c) барабан;
- d) маракас.

13. Старовинний український народний ляльковий театр.

- a) блюз;
- b) вертеп;
- c) чардаш;
- d) тіньовий.

14. Релятивна система – це:

- a) символічні знаки;
- b) танцювальні знаки;
- c) ручні знаки;

- d) математичні знаки.
15. Піано (p) форте (f) – це:
- a) знаки альтерації;
 - b) динамічні відтінки;
 - c) види музичних інструментів;
 - d) види музики.
16. Знак, що понижує ноту на півтон;
- a) дієз;
 - b) крещендо;
 - c) бемоль;
 - d) бекар.
17. ... – інструментальна п'єса, яка виконується на початку вистави (опери, балету, оперети, драми, комедії тощо).
- a) антракт;
 - b) вступ;
 - c) увертюра;
 - d) інтродукція.
18. Який з цих предметів є інструментом симфонічного оркестру?
- a) ножі;
 - b) виделки;
 - c) тарілки;
 - d) склянки.
19. Основоположник української класичної музики.
- a) М. Лисенко;
 - b) М. Леонтович;
 - c) Г. Сковорода;
 - d) П. Чайковський.
20. Прийом гри на гітарі, при якому палець одночасно затискає всі струни?
- a) дієз;
 - b) бемоль;
 - c) мажор;
 - d) барре.
21. Основоположник російської класичної музики :
- a) П. Чайковський;
 - b) М. Глінка;
 - c) С. Рахманінов;
 - d) Г. Сковорода.
22. Видатний український співак і композитор, автор опери «Запорожець за Дунаєм»
- a) Л. Ревуцький;
 - b) С. Гулак-Артемівський;
 - c) М. Лисенко;
 - d) М. Глінка.
23. Як називається музичний ансамбль, що складається з п'яти виконавців?

- a) квартет;
- b) квінтет;
- c) октет;
- d) септет.

24. Український композитор, автор дитячих опер «Коза-Дереза», «Пан Коцький», «Зима і Весна»

- a) Я. Степовий;
- b) К. Стеценко;
- c) М. Лисенко;
- d) Л. Ревуцький.

25. Назва якого музичного інструменту збігається з назвою геометричної фігури?

- a) чотирикутник;
- b) коло;
- c) трикутник;
- d) квадрат.

26. Пісня «Ой на горі та женці жнуть», належить до:

- a) ліричних;
- b) жартівливих;
- c) козацьких;
- d) серенада.

27. Високий жіночий голос – це ...

- a) альт;
- b) тенор;
- c) сопрано;
- d) контральто.

28. Видатний австрійський композитор.

- a) Петро Ілліч Чайковський;
- b) Йоганн Себастьян Бах;
- c) Людвіг ван Бетховен;
- d) Вольфганг Амадей Моцарт.

29. Автор лібрето до опери «Ромео і Джульєтта»:

- a) В. Шекспір;
- b) О. Білаш;
- c) Т. Шевченко;
- d) П. Чайковський.

30. Який з перерахованих музичних інструментів ударний?

- a) флейта;
- b) барабан;
- c) піаніно;
- d) віолончель.

31. Автор популярної української опери «Наталка Полтавка»

- a) М. Леонтович;
- b) М. Лисенко;

- c) С. Гулак-Артемівський;
 - d) Я. Степовий.
32. Ансамбль із семи виконавців
- a) секстет;
 - b) квінтет;
 - c) септет;
 - d) октет.
33. Слово «поліфонія» позначає:
- a) силу звуку;
 - b) темп;
 - c) багатоголосся;
 - d) кілька звуків, узятих одночасно;
34. Музично-театралізований твір, в якому головним виразним засобом не є спів:
- a) балет;
 - b) опера;
 - c) мюзикл;
 - d) серенада.
35. Види музичної діяльності:
- a) зображувальна, музична, художньо-мовленнєва, театралізована;
 - b) музична, трудова, навчальна;
 - c) зображувальна, театралізована, ігрова;
 - d) слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах.
36. Одна із засновників системи естетичного виховання в дитячому садку, автор «Музичного букваря»:
- a) Н. Ветлугіна (1909 – 1995);
 - b) С. Русова (1856 – 1940);
 - c) Д. Менджерицька (1899 – 1977);
 - d) В. Шацька (1882–1978).
37. На музичних заняттях дитина знаходиться у центрі уваги:
- a) музичного керівника;
 - b) вихователя;
 - c) музичного керівника і вихователя;
 - d) методиста.
38. Емоційна вершина музичного заняття в дошкільному закладі:
- a) слухання музики;
 - b) музична гра;
 - c) співи.
 - d) танок.
39. Гру на дитячих музичних інструментах можна починати впроваджувати:
- a) у другій молодшій групі;
 - b) у середній групі;
 - c) у старшій групі;
 - d) у підготовчій групі.

40. Засновниця музично-естетичного виховання в СРСР:
- В.М. Шацька;
 - О.П. Родинова;
 - А. М. Зіміна;
 - Н.О. Ветлугіна.
41. Драматизувати літературні твори із музичним супроводом можна починати:
- у другій молодшій групі;
 - у середній групі;
 - у старшій групі;
 - у підготовчій групі.
42. Вводити аеробіку або хореографію у дошкільних закладах рекомендують:
- у другій молодшій групі;
 - у середній групі;
 - у старшій групі;
 - у підготовчій групі.
43. Що в першу чергу повинен враховувати музичний керівник на заняттях з дітьми дошкільного віку:
- музичні здібності;
 - вікові особливості;
 - музичний репертуар;
 - зміст навчання співу.
44. Що в структурі музикальності дітей дошкільного віку є вродженим:
- музичні здібності;
 - сенсорні здібності;
 - почуття ритму;
 - задатки.
45. Який вид мистецтва знаходиться в русі і має часовий характер:
- архітектура;
 - живопис;
 - музика;
 - графіка.
46. Який тип занять не відноситься до рівня музично-естетичного розвитку дітей:
- традиційний;
 - домінантний;
 - тематичний;
 - комплексний.
47. Спів дітей шести років має складатися у діапазоні:
- ре 1 – до 2;
 - мі1 – ля1;
 - ре1 – ля1;
 - ре1 – сі1.
48. Дитячий святковий ранок:

- a) концерт для дорослих;
 - b) свято для дітей;
 - c) звіт для перевіряючої;
 - d) підсумок роботи музичного керівника.
49. Діагностичне обстеження музичного розвитку дітей дошкільного віку проводять:
- a) на одному занятті;
 - b) поза заняттями;
 - c) упродовж декількох занять.
 - d) на прогулянці.
50. Три кити – це:
- a) п'єса, романс, бекар;
 - b) пісня, танець, марш;
 - c) бас, баритон, альт.
 - d) ритм, регістр, темп.
51. Український народний танець, жвавий і веселий за характером:
- a) полька;
 - b) гопак;
 - c) горлиця;
 - d) вальс.
52. Жнивні пісні, які виконувалися під час збирання врожаю:
- a. зажинкові;
 - b) жнивні;
 - c) обжинкові.
 - d) хороводні.
53. Вокаліз – це:
- a) коливання джерела звуку;
 - b) форма урочистого гімну;
 - c) вправа для голосу без тексту.
 - d) техніка віртуозного співу.
54. Перший прилюдний виступ артиста:
- a) бенефіс;
 - b) дебют;
 - c) аншлаг;
 - d) прем'єра
55. Скільки балетів написав П. Чайковський?
- a) один;
 - b) два;
 - c) три;
 - d) п'ять.
56. Українська народна пісня «Щедрик» в обробці:
- a) М. Леонтовича;
 - b) Д. Кабалевського;

- c) М. Лисенка;
 - d) В. Косенко.
57. Мідний духовий інструмент:
- a) тромбон;
 - b) флейта;
 - c) саксофон;
 - d) барабан.
58. Дерев'яний духовий інструмент:
- a) туба;
 - b) сурма;
 - c) саксофон;
 - d) труба.
59. Автор музичного циклу «Пори року».
- a) В. Моцарт;
 - b) П. Чайковський;
 - c) Д. Кабалевський;
 - d) Л. Бетховен.
60. Починати вивчати національний пісенний фольклор доцільно з:
- a) народження;
 - b) трьох років;
 - c) чотирьох років;
 - d) п'яти років.
61. З чого починається підготовка до святкового ранку:
- a) з вибору пісенного репертуару;
 - b) з вибору танців;
 - c) оформлення залу;
 - d) зі складання сценарію.
62. Який жанр вокальної музики не має імпровізаційного характеру:
- a) коломийка;
 - b) триндичка;
 - c) дрібушка;
 - d) арія.
63. Найважливіший елемент пісенності:
- a) мелодія;
 - b) акомпанемент;
 - c) динаміка;
 - d) тембр.
64. Хоровий спів без супроводу:
- a) акапела;
 - b) бельканто;
 - c) вокаліз;
 - d) фальцет.

65. Музичний знак, що поступово посилює звучання мелодії:
- дієз;
 - крещендо;
 - бемоль;
 - бекар.
66. Ладове звучання, що передає найчастіше світлий, радісний характер:
- народна музика;
 - мінор;
 - мажор;
 - мотив.
67. Звуковий обсяг співочого голосу:
- діапазон;
 - детонування;
 - кантилена;
 - вокалізація.
68. Елементарні знання в галузі теорії музики:
- модуляція;
 - метр;
 - музична грамота;
 - такт.
69. Вид театрального мистецтва, музично-сценічний твір, заснований на синтезі музики, слова, дії.
- соната;
 - симфонія;
 - опера;
 - балет.
70. Графічне зображення музичного звуку:
- мелізми;
 - нота;
 - нотний стан;
 - метр.
71. Польський народний танець жвавого характеру:
- бульба;
 - лявоніха;
 - краков'як;
 - полька.
72. Початок сольної або хорової пісні:
- кантилена;
 - детонування;
 - заспів;
 - приспів.
73. Автор балету «Лебедине озеро»:

- a) Р. Вагнер;
- b) Ф. Шопен;
- c) П. Чайковський;
- d) А. Вівальді.

74. Автор сонати-фантазії «Місячна»:

- a) Ф. Шуберт;
- b) Л. Бетховен;
- c) Й. Бах;
- d) А. Вівальді.

75. Французький композитор, автор «Болеро»:

- a) К. Дебюссі;
- b) М. Равель;
- c) Н. Паганіні;
- d) Р. Вагнер.

76. Провідний метод музичного виховання, без якого неможливе сприйняття музики:

- a) словесний;
- b) наочно-слуховий;
- c) практичний;
- d) дослідницький.

77. Металофон, ксилофон, кастаньети, трикутник, бубон – це:

- a) струнні інструменти;
- b) клавішно-язичкові інструменти;
- c) ударно-клавішні інструменти;
- d) ударні інструменти.

78. Період активної розробки, апробації й впровадження нових концептуальних ідей в області музичного виховання дітей:

- a) 70–90 рр.;
- b) 30–40 рр.;
- c) 50–60 рр.;
- d) 60–70 рр.

79. Коли було визначено завдання естетичного виховання, що не втратили актуальність і в цей час:

- a) в 20–30 рр.;
- b) в 50–60 рр.;
- c) в 60–70 рр.;
- d) в 80–90 рр.

80. Автор поняття «індивідуальний підхід»:

- a) М. Квінтіліан;
- b) Й. Песталоцці;
- c) Р. Оуен;
- d) Ж-Ж Руссо;

81. Хто вперше ввів у науковий обіг поняття «диференціація»:

- a) І. Унт;
- b) Г. Спенсер;

- c) М. Монтессорі;
 - d) С. Русова.
82. Психологи розрізняють такі форми диференціації:
- a) вертикальна і горизонтальна;
 - b) внутрішня і зовнішня;
 - c) однорівнева і багаторівнева;
 - d) рівнева і функціональна.
83. Форми організації музичної діяльності в ДНЗ:
- a) сприйняття, виконавство, творчість;
 - b) бесіда-концерт, імпровізація, самостійна музична діяльність;
 - c) заняття, музика в повсякденному житті дошкільного закладу, музичне виховання в сім'ї;
 - d) музична розвага, святкові ранки, тематичні музичні вечори.
84. Специфічне забарвлення звуку, властиве голосу або конкретному музичному інструменту:
- a) фермата;
 - b) тембр;
 - c) тональність;
 - d) хроматизм.
85. Ця група методів ґрунтується переважно на словесних поняттях про музичний твір:
- a) наочні методи;
 - b) практичні методи;
 - c) словесні методи;
 - d) евристичні методи.
86. Основною формою музичного виховання та навчання є:
- a) слухання музики;
 - b) музичні заняття;
 - c) музичні розваги;
 - d) гра на музичних інструментах.
87. Один із провідних методів педагогічного дослідження:
- a) метод заохочення;
 - b) метод переконання;
 - c) вивчення й узагальнення педагогічного досвіду;
 - d) пояснювально-ілюстративний.
88. Структура музичного заняття в дошкільному навчальному закладі складається:
- a) з чотирьох частин;
 - b) з трьох частин;
 - c) з п'яти частин;
 - d) з двох частин.
89. Які музичні здібності розвиваються в грі на дитячих музичних інструментах?
- a) пам'ять, мислення, мова;
 - b) сприйняття, увага, звукоутворення;
 - c) чуття ладу, музично-слухові уявлення, чуття ритму;

- d) музичний смак, емоційна чутливість, музикальність.
90. Автор всесвітньо відомих хорових обробок народних пісень «Дударик», «Козака несуть»:
- a) М. Леонтович;
 - b) М. Лисенко;
 - c) В. Косенко;
 - d) К. Стеценко.
91. Основою музичного твору є...
- a) ритм;
 - b) темп;
 - c) мелодія;
 - d) тембр.
92. Про який музичний інструмент говориться в пісні «Два півники»?
- a) гармонію;
 - b) балалайку;
 - c) скрипку;
 - d) гітару.
93. Хто є автором симфонічної казки «Петя і Вовк»?
- a) С. Прокоф'єв;
 - b) М. Лисенко;
 - c) Е. Гріг;
 - d) Д. Кабалевський.
94. Пауза – це...
- a) поступове збільшення сили звуку;
 - b) перерва в звучанні музичного твору;
 - c) наголос у музиці;
 - d) специфічне забарвлення звуку.
95. Співочий голос формується у дітей лише у віці:
- a) 9–12 років;
 - b) 5–6 років;
 - c) 4–5 років;
 - d) 8–10 років.
96. Автор балету «Спляча красуня»:
- a) В. Моцарт;
 - b) Л. Бетховен;
 - c) П. Чайковський;
 - d) М. Римський-Корсаков.
97. Автор опери «Мазепа»:
- a) П. Чайковський;
 - b) М. Лисенко;
 - c) М. Леонтович;
 - d) В. Косенко.
98. Відтінок, що підкреслює характер звучання музики:
- a) нюанс;

- b) мажор;
- c) мінор;
- d) регістр.

99. Початок музичного твору зі слабкої долі:

- a) такт;
- b) затакт;
- c) інтервал;
- d) хроматизм.

100. Що означає термін «Рондо»?

- a) коло;
- b) танець;
- c) пісня;
- d) музична гра».

101. До якого жанру відносяться дражнилки, лічилки, забавлянки?

- a) ліричних;
- b) календарно-обрядових;
- c) дитячого фольклору;
- d) веснянок.

102. Які народні інструменти використовують троїсті музики?

- a) кларнет, труба, арфа;
- b) скрипка, цимбали, бубон;
- c) піаніно, балалайка, флейта;
- d) металофон, трикутник, сопілка.

103. До якої групи інструментів належить валторна?

- a) дерев'яні духові;
- b) мідні духові;
- c) струнно-смичкові.
- d) ударно-клавішні.

104. Що означає знак реприза?

- a) знак повторення;
- b) пауза;
- c) зниження звуку на півтон.
- d) тональність.

105. Кантата – це...

- a) великий музичний твір, що складається з кількох частин і створений для виконання хором, солістами та симфонічним оркестром;
- b) музично – драматичний твір сценічної дії, зміст якого передається за допомогою хореографії;
- c) одноголосний вокальний твір з інструментальним супроводом;
- d) оркестровий вступ до театральної музичної вистави.

106. Інтродукція – це...

- a) невелика увертюра, оркестровий вступ до театральної музичної вистави;

- b) літературний текст опери;
- c) літературно – драматичний твір, що лежить в основі сюжету кінофільму;
- d) видозмінення музичного твору шляхом використання різноманітних засобів музичної виразності.

107. Автор музики гімну України;

- a) М. Вербицький;
- b) І. Карабиць;
- c) Г. Гаврилець.
- d) К. Данькевич.

108. Назвіть віртуозну інструментальну п'єсу для фортепіано або органу, яка витримана у швидкому чи помірному, чітко ритмованому русі.

- a) фуга;
- b) токата;
- c) менует;
- d) прелюдія.

109. Укажіть музичний стиль який виник у XVII – XVIII ст.

- a) романтизм;
- b) бароко;
- c) класицизм;
- d) джаз.

110. Яку назву здобула Соната №14 Л. Бетховена?

- a) «Апасіоната»;
- b) «Патетична»;
- c) «Місячна»;
- d) «Аврора».

